

**GMINNY PROGRAM
REWITALIZACJI MIASTA RACIBÓRZ
NA LATA 2014-2020
Projekt**

Racibórz, 2016 r.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	2
2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w Mieście Racibórz.....	5
2.1. Sfera społeczna.....	7
2.2. Sfera gospodarcza.....	21
2.3. Sfera funkcjonalno-przestrzenna	24
2.4. Sfera techniczna i środowiskowa	28
3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	34
3.1. Obszar zdegradowany	34
3.2. Obszar rewitalizacji.....	37
4. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	39
4.1. Sfera społeczna.....	39
4.2. Sfera gospodarcza.....	40
4.3. Sfera funkcjonalno-przestrzenna	41
4.4. Sfera środowiskowo - techniczna.....	43
4.5. Podsumowanie.....	44
5. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.....	45
5.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	45
5.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań służące ograniczeniu negatywnych zjawisk	45
5.3. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne kluczowe i uzupełniające.....	53
5.4. Charakterystyka dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	54
5.5. Mechanizmy zapewnienia komplementarności – integrowania działań	55
6. Spójność programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	60
6.1. Spójność z dokumentami na szczeblu lokalnym	60
6.2. Spójność z dokumentami na szczeblu ponadlokalnym	64
7. Szacunkowe ramy finansowe	70
8. Włączenie społeczne	73
8.1. Włączenie społeczne na etapie przygotowania rewitalizacji.....	73
8.2. Włączenie społeczne na etapie prowadzenia i oceny rewitalizacji	75
9. Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji	76
9.1. Zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji.....	76
9.2. Monitorowanie i ocena Gminnego Programu Rewitalizacji	77
10. Określenie zmian w obowiązujących aktach.....	83
10.1. Określenie zmian w uchwałach	83
10.2. Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	83
10.3. Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	83
Spis rycin.....	84
Spis tabel	84
Załącznik 1. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	86
Załącznik 2. Wzór ankiety.....	104
Załącznik 3. Mapa obszaru rewitalizacji	109

1. Wprowadzenie

W 2014 r. zakończył się okres wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2007-2013. Tym samym Rada Miasta Racibórz uchwałą nr XLI/578/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. przyjęła raport z realizacji w/w dokumentu i zobowiązała Prezydenta Miasta do opracowania Programu Rewitalizacji na lata 2014 - 2020. Prezydent Miasta Racibórz podjął stosowne działania mające na celu przygotowanie dokumentu dotyczącego rewitalizacji, spełniającego wytyczne i przepisy wprowadzone wraz z nową perspektywą wdrażania wsparcia w ramach Funduszy Unii Europejskiej.

Dokument Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 (GPR) został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji¹ jak i Wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 3 lipca 2015 r.². GPR został opracowany zgodnie z zasadą partnerstwa i partycypacji. Proces przygotowania dokumentu uwzględniał uczestnictwo i współdecydowanie interesariuszy na każdym etapie. Dobór narzędzi zapewnił najwyższą skuteczność w przygotowaniu jak najlepszego programu. Wykaz przeprowadzonych działań w ramach prac nad GPR zawiera tabela 1. Dzięki temu powstał wieloletni program działań mających na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego poprzez powiązane ze sobą działania społeczne, przestrzenno – funkcjonalne, techniczne i środowiskowe.

Tab. 1. Harmonogram prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Racibórz.

Termin	Podjęte działanie
czerwiec 2014	Uchwała nr XLI/578/2014 Rady Miasta Racibórz z dnia 25 czerwca 2014 r. w sprawie przyjęcia Raportu z Realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2007-2013 i zobowiązania Prezydenta Miasta do opracowania LPR na lata 2014-2020.
lipiec 2015	Przetarg na wybór firmy opracowującej Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Racibórz.
lipiec 2015	Zawarcie umowy z Dolnośląskim Centrum Rozwoju Lokalnego s.c. (DCRL) na opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020.
październik 2015	Uchwalenie ustawy o Rewitalizacji (dokument wszedł w życie 18 listopada 2015 r.
październik - listopad 2015	Badania ankietowe wśród mieszkańców Raciborza.
październik - listopad 2015	Pozyskanie danych statystycznych od jednostek publicznych na potrzeby diagnozy i wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.
grudzień 2015 - luty 2016	Konsultacje projektów uchwał dotyczących: wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji oraz w sprawie zasad powoływania Komitetu Rewitalizacji i ustanowienia jego regulaminu.
luty 2016	Uchwała nr XV/184/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz.
luty 2016	Uchwała nr XV/185/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 lutego 2016 r. w sprawie zasad powoływania Komitetu Rewitalizacji i ustanowienia jego regulaminu.
marzec - kwiecień 2016	Nabór członków oraz powołanie Komitetu Rewitalizacji (Zarządzenie nr 714/2016 Prezydenta Miasta Racibórz z dnia 4 kwietnia 2016 r.).
maj 2016	Uchwała nr XVIII/238/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020.

¹ Dz. U. 2015 poz. 1777.

² MiR/H 2014-2020/20(01)/07/2015.

maj 2016	Nabór propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
czerwiec - lipiec 2016	Konsultacje społeczne projektu GPR.
lipiec - wrzesień 2016	Konsultacje projektu GPR z organami zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt. 4 ustawy o rewitalizacji.
wrzesień 2016	Zakończenie prac nad GPR - uchwalenie przez Radę Miasta Racibórz.

Źródło: Urząd Miasta Racibórz.

Rewitalizacja Raciborza uwzględnia konieczność zapewnienia komplementarności pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami. Kompleksowość i spójność zaproponowanych kierunków działań odpowiada zdiagnozowanym potrzebom rewitalizacyjnym, co pozwoli na optymalne wykorzystanie endogenicznych potencjałów Raciborza na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Projektowanie działań uwzględniło również konieczność zapewnienia kompleksowości interwencji infrastrukturalnej (EFRR) ze wsparciem realizowanym w ramach funduszy ukierunkowanych na rozwój kapitału społecznego (EFS).

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 będzie stanowił ważny instrument zarządzania rozwojem miasta w sferze wyprowadzenia z kryzysu obszaru cechującego się koncentracją problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Miasto Racibórz, uchwalając dokument opracowany zgodnie z ustawą o rewitalizacji, gwarantuje wdrażanie jego założeń w realizacji przyszłych przedsięwzięć z niego wynikających.

Struktura dokumentu obejmuje kilka głównych części:

- Rozdział 2 poświęcony jest diagnozie czynników i zjawisk kryzysowych Miasta Racibórz w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Analiza ta stanowi tło i podstawę dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Opracowana została na podstawie danych Urzędu Miasta, danych pozyskanych z instytucji zewnętrznych, opracowań branżowych obejmujących problematykę Miasta Racibórz a także w oparciu o wyniki badań ankietowych. W dniach 21 października - 4 listopada 2015 r. przeprowadzono badania wśród mieszkańców, podczas których zebrano 500 ankiet. Badanie miało na celu poznanie opinii na temat obszarów miasta wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych - zarówno wskazania konkretnej strefy miasta jak i dokonania oceny kluczowych problemów na jej terenie. Respondenci mieli możliwość wskazania działań, których podjęcie przyczyni się do zapobiegania dalszej degradacji. Zbieranie ankiet zarówno przy wykorzystaniu narzędzia elektronicznego (ankieta on-line) jak i w sposób tradycyjny (możliwość pobrania ankiety w Urzędzie Miasta oraz złożenia w Wydziale Rozwoju Urzędu Miasta oraz w trakcie prowadzenia badań przez ankietatorów) pozwoliło zebrać istotny ze względu na projektowanie rewitalizacji materiał. Dodatkowym źródłem informacji było opracowanie pn. Diagnoza problemu dotyczącego projektu „Program na rzecz integracji mieszkańców Raciborza”³.
- Rozdział 3 zawiera opis delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji dokonanej na podstawie obiektywnych wskaźników oraz wyników badania ankietowego wśród mieszkańców.

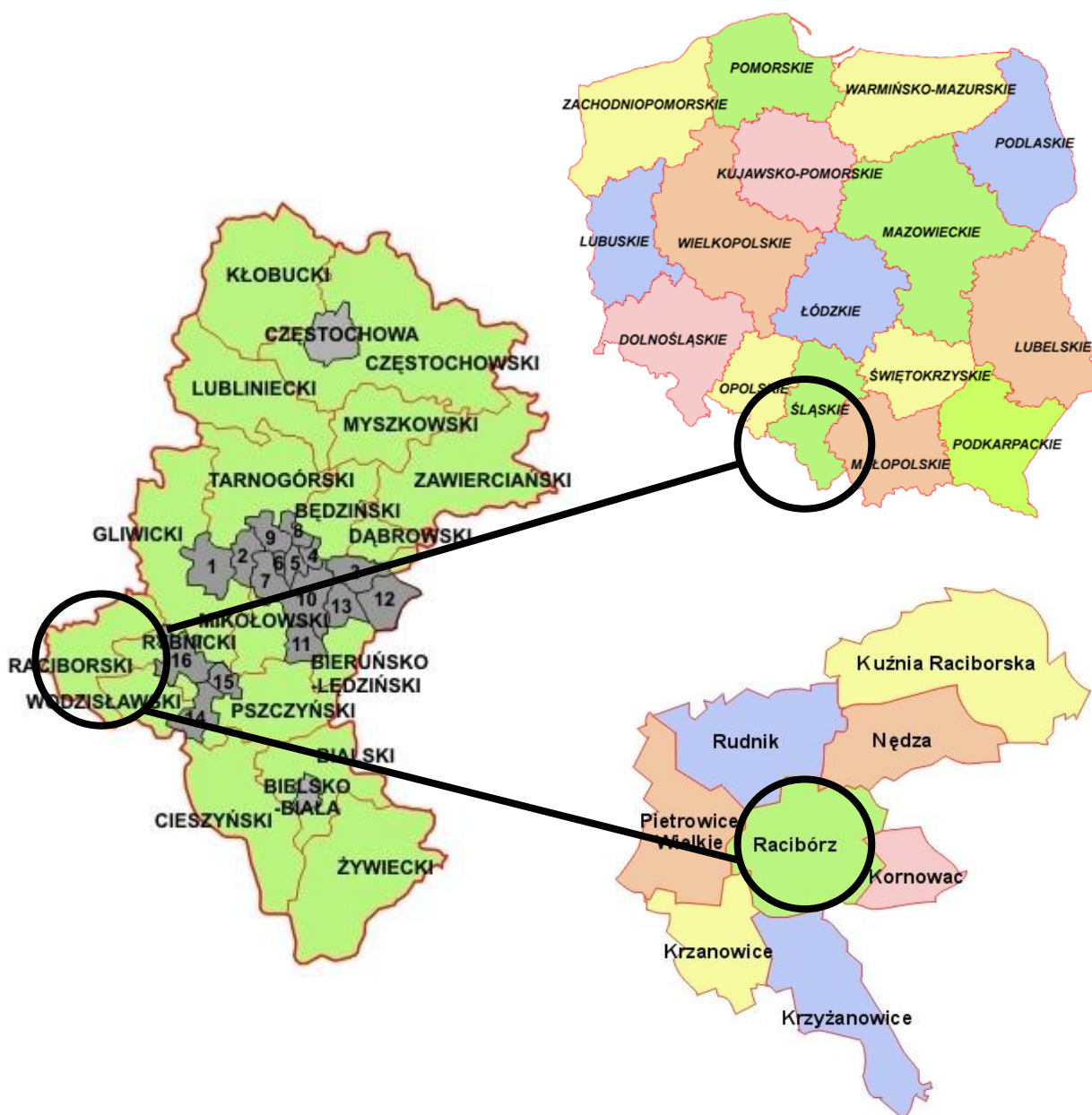
³ KS Projekt Krzysztof Spyra, wrzesień 2014; opracowanie na potrzeby Urzędu Miasta Racibórz.

- Rozdział 4 zawiera szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji i przedstawia skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. W każdej ze sfer określono zestaw problemów i zjawisk kryzysowych oraz potencjałów lokalnych. Przeprowadzona analiza pozwoliła określić trzy kluczowe problemy, które agregują w sobie podstawowe zjawiska kryzysowe, ich przyczyny i wzajemne powiązania.
- W rozdziale 5 zamieszczone są opisy założeń przyświecających rewitalizacji w Raciborzu. Rozdział zawiera zwięzły opis wizji stanu obszaru zdegradowanego po przeprowadzeniu rewitalizacji oraz cele i kierunki działań rewitalizacyjnych, których podjęcie jest niezbędne dla rozwiązania zdiagnozowanych problemów. W tej części dokumentu zawarto również zestawienia przedsięwzięć rewitalizacyjnych w podziale na przedsięwzięcia podstawowe i uzupełniające. Zamieszczono również wykaz potencjalnych, dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz opisano mechanizmy zapewnienia komplementarności, tj. integrowania działań na szczeblu przestrzennym, społecznym, finansowym oraz organizacyjnym.
- Rozdział 6 przedstawia spójność Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym.
- Rozdział 7 przedstawia zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz ze strukturą ich finansowania.
- W rozdziale 8 zamieszczono opis działań podejmowanych oraz przewidzianych do realizacji w celu zapewnienia transparentności procesu oraz w celu zaangażowania jak najszerszej grupy interesariuszy w działania rewitalizacyjne.
- W rozdziale 9 przedstawiony jest system wdrażania monitoringu, ewaluacji oraz ewentualnych zmian w dokumencie.
- Rozdziały 10 i 11 zawierają informacje o konieczności zmian w wybranych uchwałach oraz w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.

2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w Mieście Racibórz

Miasto Racibórz położone jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, w tzw. subregionie zachodnim, w powiecie raciborskim. Powierzchnia Miasta Racibórz wynosi 75 km². Miasto oddalone jest o 30 km od Ostrawy (Czechy), 75 km od Katowic i 75 km od Opola. Graniczy z gminami Rudnik i Nędza (od północy), Kornowac i Lyski (od wschodu), Krzanowice, Krzyżanowice i Lubomia (od południa) oraz z gminą Pietrowice Wielkie (od zachodu).

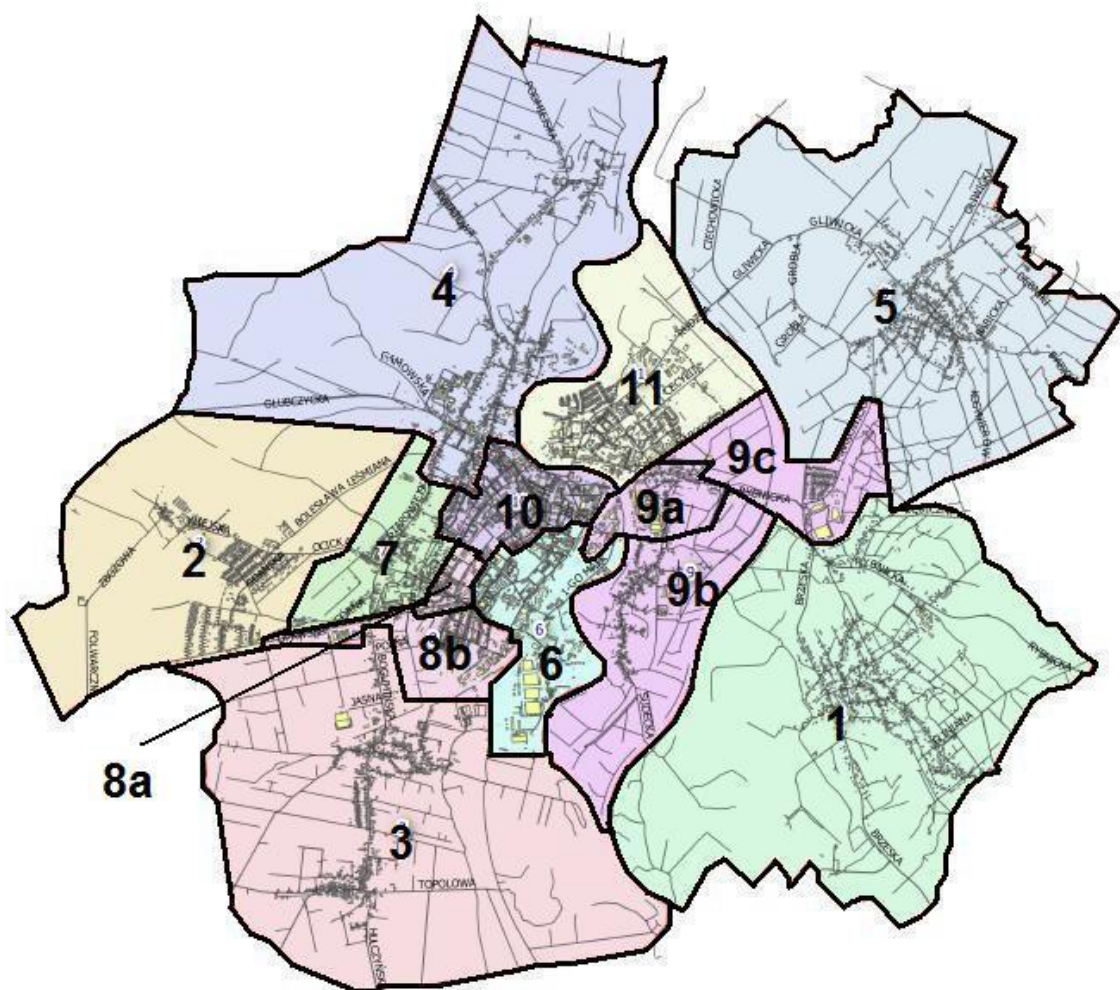
Miasto położone jest w dolinie górnej Odry, częściowo w Kotlinie Raciborskiej oraz w mezoregionie Niziny Śląskiej. Niewielki obszar zachodniej części miasta leży na Płaskowyżu Rybnickim będącym mezoregionem Wyżyny Śląskiej.

Ryc. 1. Położenie Raciborza.

Źródło: opracowanie własne, www.osp.org.pl.

Miasto nie posiada wyodrębnionych jednostek pomocniczych. W związku z tym, na potrzeby analizy przestrzennej koncentracji zjawisk kryzysowych dokonano podziału miasta na strefy, które odpowiadają podziałowi na strefy budżetu obywatelskiego, powstałe z grupowania poszczególnych obwodów wyborczych. Tym samym w przestrzeni Miasta funkcjonuje 11 stref. Dla zwiększenia przejrzystości oraz w celu uwzględnienia struktury przestrzennej, więzi społecznych oraz specyficznego charakteru wybranych obwodów, na potrzeby diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych, wyodrębniono z dwóch obwodów strefy dodatkowe (8a, 8b oraz 9a,9b,9c).

Ryc. 2. Podział miasta na strefy.

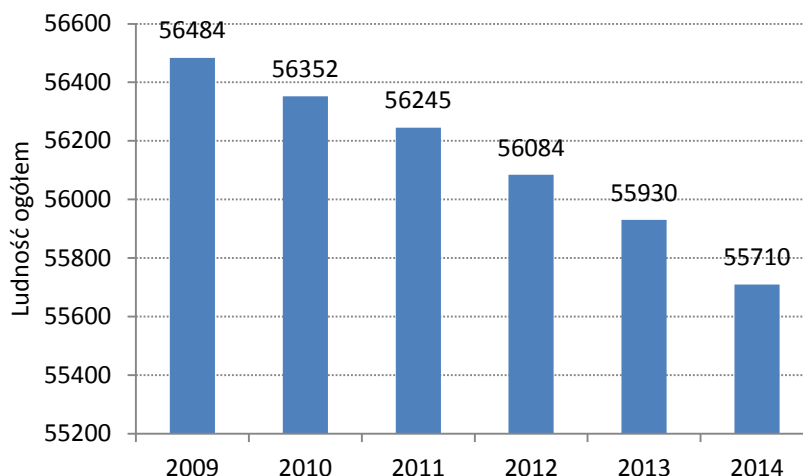
1 - Brzezie; 2 - Ocice, 3 - Sudół / Studzienna, 4 - Stara Wieś, Proszowiec, Miedonia, 5 - Markowice, 6 - Łąkowa / Wandy / 1-go Maja, 7 - Nowe Zagrody, 8a - Opawska, 8b - Osiedle Polna – Pomnikowa, 9a - Mała Płonia, 9b - Duża Płonia, 9c - Obora, 10 - Centrum, 11 - Ostróg

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Raciborzu.

2.1. Sfera społeczna

Demografia

Analizę potencjału ludnościowego Miasta Racibórz rozpocząć należy od określenia liczby ludności i jej zmian na przestrzeni ostatnich lat. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, miasto na dzień 31 grudnia 2014 r., zamieszkiwało 55 710 mieszkańców⁴, tj. o 1,4% mniej względem roku 2009.

Ryc. 3. Ludność Miasta Racibórz ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.gov.stat.pl.

Ogólna liczba mieszkańców miasta w ostatnich latach wykazuje tendencję spadkową, spowodowaną ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznej. Podobną sytuację zaobserwować można również na terenie województwa śląskiego jak i całego kraju.

Tab. 2. Wskaźniki demograficzne dla Miasta Racibórz.

Lata	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność na 1 km ² (gęstość zaludnienia)	753	751	750	748	746	743
Urodzenia żywe na 1000 ludności	8,6	9,2	8,4	8,8	7,9	8,2
Zgony na 1000 ludności	9,61	9,63	8,72	9,89	9,64	9,60
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,0	-0,5	-0,3	-1,1	-1,7	-1,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Utrzymujące się od 2009 r. ujemne saldo migracji wskazuje na przewagę osób wymeldowujących się z miasta (tab. 3). Odpływ mieszkańców wynika m.in. z coraz bardziej popularnego osiedlania się na terenach wiejskich, co związane jest z rozwojem tzw. stref

⁴ Zgodnie z danymi Urzędu Miasta Racibórz liczba mieszkańców wynosiła 51 559 osób.

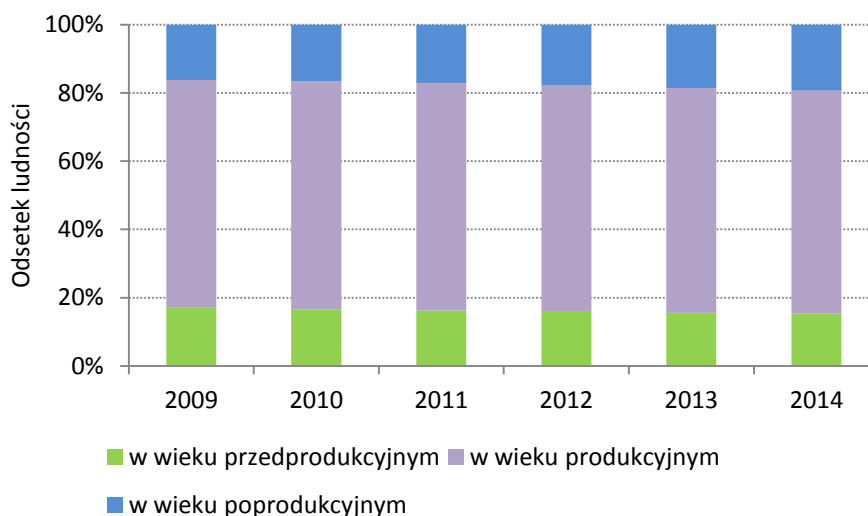
suburbialnych miast oraz niższymi cenami nieruchomości. Potwierdzają to dane z gmin sąsiadujących bezpośrednio z Raciborzem: Kornowac (w latach 2009-2014 przybywało co roku średnio 5 osób na każde 1000 mieszkańców) czy Rudnik (saldo migracji na poziomie +2,6 osoby/1000 mieszkańców).

Tab. 3. Migracje na pobyt stały – Miasto Racibórz.

Lata	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Migracje wewnętrzne						
Zameldowania ogółem	495	454	462	494	449	422
Wymeldowania ogółem	519	514	550	545	515	557
Saldo migracji	-24	-60	-88	-51	-66	-135
Saldo migracji na 1000 mieszkańców						
Saldo migracji na 1000 mieszk.	-0,4	-1,1	-1,6	-0,9	-1,2	-2,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

O kondycji miasta świadczy również jego struktura wiekowa. Szczególnie istotna jest struktura mieszkańców według ekonomicznych grup wieku, dzieląca ludność na tę w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), produkcyjnym (kobiety w wieku 18–60 lat i mężczyźni w wieku 18–65 lat)⁵ oraz poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 lat i mężczyźni powyżej 65 lat).

Ryc. 4. Ludność Raciborza według ekonomicznych grup wieku w latach 2009-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

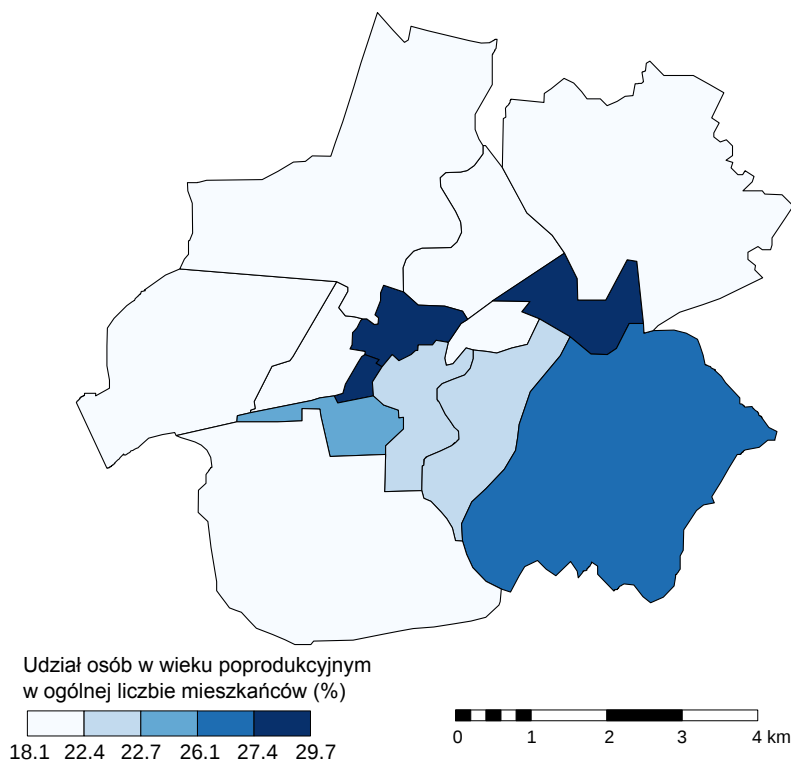
W 2014 r. zauważyć można tendencję spadkową liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 1,7%) i produkcyjnym (o 1,4%) w odniesieniu do roku 2009, a wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym o 3,1%. Struktura ta wskazuje na proces starzenia się społeczności lokalnej Raciborza. Szczególnie niekorzystne wydaje się zjawisko tzw. starości demograficznej. W 2014 r. udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie

⁵ Ze względu na analizowanie danych historycznych uwzględniono grupy wiekowe przed wprowadzeniem reformy podnoszącej wiek emerytalny do 67 lat.

mieszkańców osiągnął poziom prawie 23%, tj. o 3 punkty procentowe więcej niż średnio w województwie (20%). Problem „starości demograficznej” w Raciborzu jest szczególnie dostrzegany na tle całego powiatu. W latach 2009-2014 obserwuje się trend wzrostowy. Wartość wskaźnika wzrosła o 21%. Przy utrzymującej się tendencji zaledwie w ciągu 5 lat liczba osób starszych wzrośnie do 35 osób na każde 100 osób w wieku produkcyjnym.

Starzenie społeczności lokalnej jest jednym z ważniejszych problemów społecznych wskazanych przez respondentów badania ankietowego (64,5%). Dysproporcje w rozmieszczeniu tej grupy społecznej są w mieście znaczące i wskazują na obszary, które już teraz wymagają stosownej interwencji (m.in. aktywizacja osób starszych).

Do jednostek w mieście, w których problem starości demograficznej jest najbardziej zauważalny zalicza się strefy: 8a - Opawska (29,7%), 9c - Obora (29,6%), 10 - Centrum (27,9%), 1 - Brzezie (25,4%) oraz 8b - Osiedle Polna-Pomikowa (24,5%). Interesujący jest fakt, że w dwóch powyższych przypadkach, (Brzezie oraz Opawska) subiektywna ocena ich mieszkańców różni się od obiektywnych wskaźników.

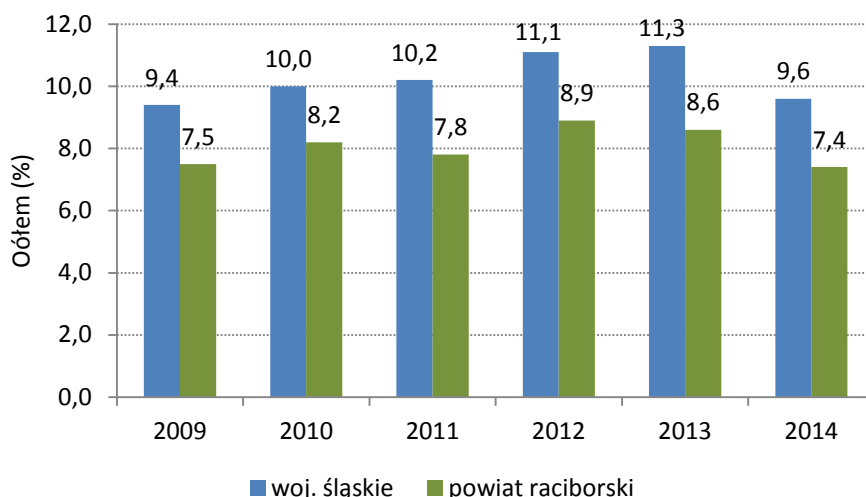
Ryc. 5. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

Rynek pracy i bezrobocie

Jedną z najbardziej istotnych kwestii w diagnozie układu lokalnego jest problem bezrobocia. Jest to również jedna z głównych determinant sytuacji ekonomicznej jednostki samorządowej i perspektyw jej rozwoju społecznego i gospodarczego.

Stopę bezrobocia w powiecie raciborskim w latach 2009-2013 charakteryzował trend wzrostowy, podobnie jak na obszarze całego województwa śląskiego. Dopiero w roku 2014 nastąpiło „wyhamowanie” bezrobocia i powrót do wartości z 2009 r.

Ryc. 6. Stopa bezrobocia rejestrowanego.

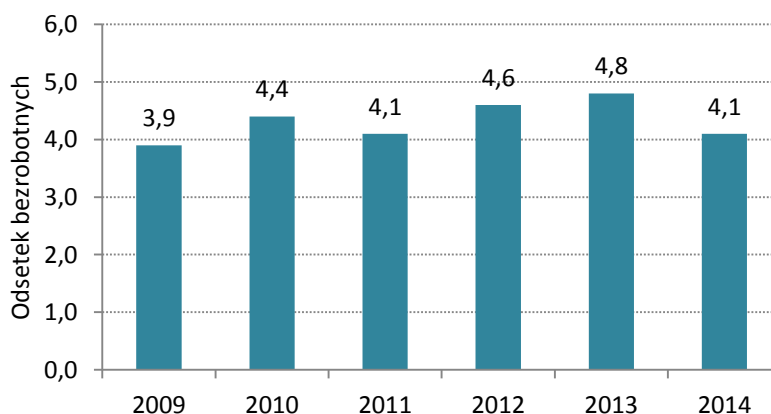
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych www.stat.gov.pl.

Tab. 4. Bezrobocie w Mieście Racibórz i powiecie raciborskim.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Miasto Racibórz	1458	1675	1545	1700	1755	1476
Powiat raciborski	2554	2896	2794	3039	3126	2745

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Na koniec 2009 r. bez pracy pozostawały w powiecie 2.554 osoby, z czego 57% stanowili mieszkańcy Raciborza. W latach 2009-2013 zaobserwować można znaczący wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych, zarówno w powiecie (o 22%), jak i w samym mieście (o 20%). Na koniec 2014 r. bez pracy pozostawało w powiecie 2 745 osób, w tym prawie 54% w stolicy powiatu. W obu wypadkach nastąpiło więc zahamowanie bezrobocia. Stan ten potwierdza również analiza wskaźnika udziału bezrobotnych względem liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym, który na terenie Miasta Racibórz w 2014 r. wyniósł 4,1%.

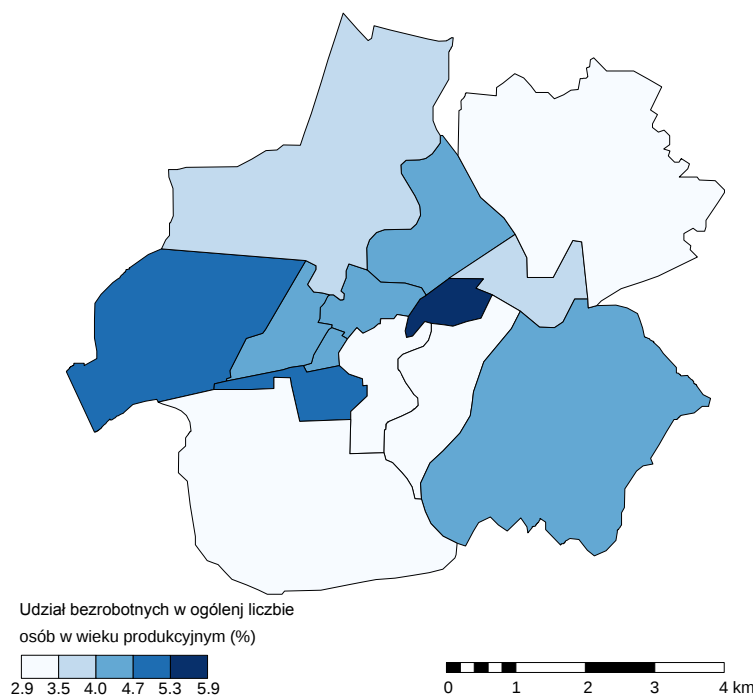

Ryc. 7. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Raciborzu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl.

W grupie osób pozostających bez pracy, w kontekście działań rewitalizacyjnych, niezbędne jest zwrócenie uwagi na osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, które stanowią prawie 86% bezrobotnych. Szczególnie niekorzystny wydaje się wysoki udział (50%) osób długotrwale bezrobotnych, ale także znacznej liczby osób powyżej 50 roku życia (461 osób, tj. 31,2% ogólnej liczby bezrobotnych). Dane te korespondują z informacją, że ponad połowa pozostających bez pracy nie posiada wykształcenia średniego. Wśród bezrobotnych liczną grupę (326 osób) stanowią mieszkańcy w grupie wiekowej 25-34 lata. Wzrost bezrobocia wśród osób młodych stanowi ważne wyzwanie dla lokalnego rynku pracy. Szczególną grupą liczącą 219 osób, narażoną na wykluczenie z rynku pracy, są osoby samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko. Uwzględniając fakt, że w całym mieście na koniec 2014 r. jedynie 169 osób (11,5%) posiadało prawo do zasiłku⁶, można domniemywać, że na terenie Miasta Racibórz istnieje spora grupa osób wymagających interwencji i wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej.

Przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia w Raciborzu jest znaczne. Rozkład wartości wskaźnika w analizowanych strefach/obwodach mieścił się w zakresie 2,9% (strefa 3 - Sudół/Studzienna) - 5,9% (obwód 9a - Mała Płonia). Powyżej średniej wartość wskaźnika charakteryzowała 6 z analizowanych stref. Są to: 2 - Ocice, 7 - Nowe Zagrody/Stara Wieś, 8a - Opawska, 8b - Osiedle Polna-Pomnikowa, 9a - Mała Płonia oraz 10 - Centrum.

Ryc. 8. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Raciborzu na dzień 23 listopada 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu.

Badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców wskazały, że prawie połowa Raciborzan (49%) traktuje zjawisko bezrobocia jako istotny problem. Analiza rozkładu

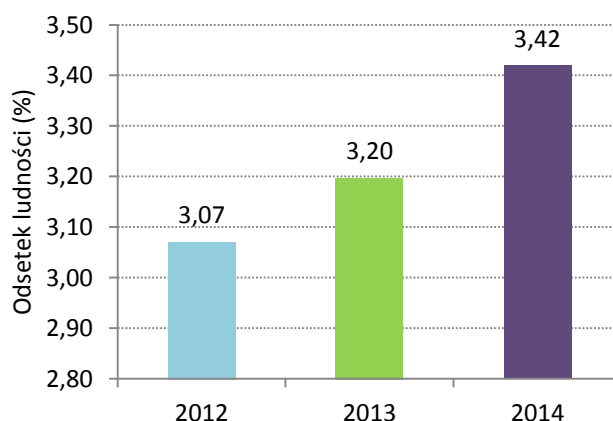
⁶ Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu – Sprawozdanie o rynku pracy MPiPS – 01.

odpowiedzi w odniesieniu do poszczególnych obwodów wskazuje, że w trzech obwodach mieszkańcy uznali bezrobocie jako jeden z kluczowych problemów w swoim miejscu zamieszkania. W strefie 9a - Mała Płonia 80% mieszkańców wskazało bezrobocie jako istotny problem, natomiast w strefie 8b - Osiedle Polna-Pomnikowa oraz 10 - Centrum wskazań takich było odpowiednio 63% i 60%.

Badania przeprowadzone na potrzeby „Programu Wspierania Przedsiębiorczości Miasta Racibórz na lata 2015 – 2020”⁷ wskazały, że „kwestię problemową stanowi zbyt niski stopień korelacji oferty edukacyjnej z potrzebami lokalnego rynku pracy. Raciborscy przedsiębiorcy uskarżają się na deficyt pracowników posiadających konkretne, zawodowe wykształcenie oraz brak specjalistów, którzy ze względów ekonomicznych decydują się na migrację zarobkową, bądź podejmują pracę zarobkową w miastach ościennych. Niestety, mimo iż raciborskie szkoły średnie podejmują współpracę z sektorem prywatnym, elastyczność systemu edukacji jest w dużym stopniu ograniczona. Powiatowy Urząd Pracy w Raciborzu dokonuje corocznego monitoringu zmian, trendów i bieżących potrzeb lokalnego rynku pracy oraz wskazuje młodym ludziom pożądane na rynku ścieżki kariery w ramach procedury monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych”⁸.

Pomoc społeczna

Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu odpowiedzialny za wsparcie socjalne mieszkańców, udzielił w 2014 r. pomocy 728 rodzinom, w których żyło łącznie 1 905 osób. Systemem pomocy społecznej objął zatem wsparciem 3,42% Raciborzan. Dla porównania w 2012 r. wsparciem objętych były 1 722 osoby w 723 rodzinach. Odsetek osób korzystających ze wsparcia socjalnego w ciągu zaledwie trzech lat wzrósł o ponad 11%.

Ryc. 9. Udział mieszkańców korzystających ze wsparcia socjalnego.

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu.

Główne przyczyny przyznawania świadczeń socjalnych w Raciborzu to ubóstwo, niepełnosprawność i bezrobocie. Problemy społeczne współwystępują ze sobą, dlatego też często

⁷ Uchwała nr XIII/154/2015 Rady Miasta Racibórz z dnia 23 grudnia 2015 r.

⁸ J.w., s. 8.

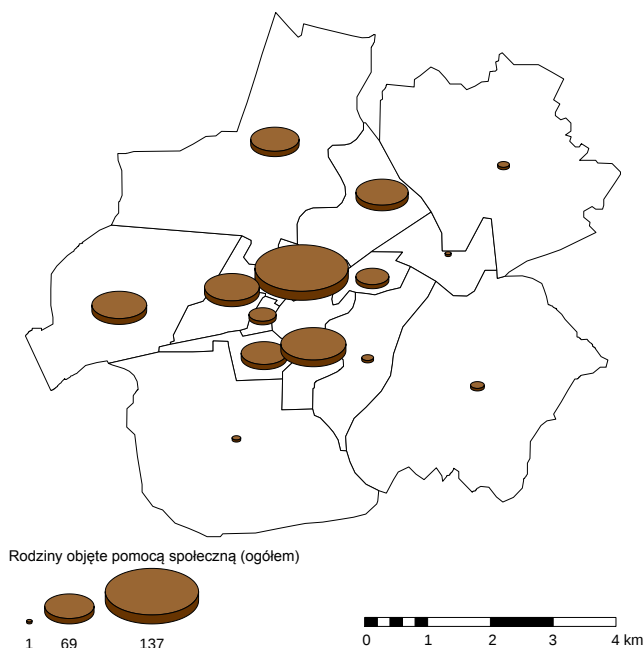
w jednej rodzinie zidentyfikować można wiele przyczyn sprawiających, że wymaga ona wsparcia.

Wśród rodzajów udzielonych świadczeń ponad 1/4 stanowiła praca socjalna, z której skorzystało 545 rodzin (prawie 75% ogółu beneficjentów pomocy). Duża grupa beneficjentów odnotowana została również w przypadku świadczeń rodzinnych. Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu wypłacał je średniomiesięcznie dla 621 rodzin (1488 osób). Wśród podstawowych przyczyn objęcia pomocą społeczną mieszkańców Raciborza wymienić należy: ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie, alkoholizm i narkomanię.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu dysponuje mieszkaniem chronionym dla osób usamodzielnianych, opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczych, wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze i inne oraz dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zróżnicowanie przestrzenne miasta pod względem rozmieszczenia i koncentracji podstawowych problemów społecznych jest znaczne. Analiza rozmieszczenia rodzin, którym przyznano wsparcie socjalne wskazuje na rosnące dysproporcje w Raciborzu. Najwięcej rodzin otrzymujących wsparcie zanotowano w 6 obwodach, z czego najwięcej osób (137 rodzin) zamieszkuje centrum miasta. Powyżej średniej dla Miasta Racibórz znalazły się także obwody: 6 - Łąkowa/Wandy/1 Maja (93 rodziny), 2 - Ocice (77 rodzin), 7 - Nowe Zagrody/Stara Wieś (77 rodzin), 11 - Ostróg (73 rodziny), 4 - Stara Wieś-Proszowice-Miedonia (67 rodzin), 8b - Osiedle Polna-Pomnikowa (63 rodziny). W strukturze przyczyn udzielonego wsparcia dominowało ubóstwo. Z tego powodu najwięcej, bo 522 rodziny otrzymały pomoc, z czego 113 rodzin mieszka w obwodzie 10 - Centrum.

Ponadto ubóstwo jako istotny problem społeczny miasta wskazało 33,5% respondentów ankiety. Wśród obszarów, które szczególnie borykają się problemem biedy wskazano strefę 10 - Centrum (30% wskazań), strefę 11 - Ostróg (15,7% wskazań) oraz obwód 6 - Łąkowa/Wandy/1-go Maja (10,7% wskazań). Subiektywna ocena mieszkańców danego obwodu wskazuje ubóstwo jako ważny problem społeczny w Małej Płoni oraz Ocicach.

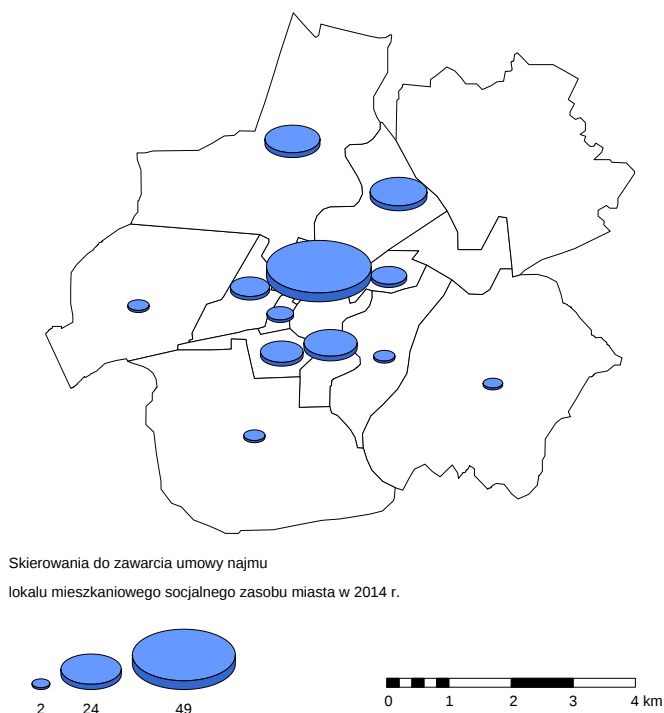

Ryc. 10. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w Raciborzu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu.

Ważnym wskaźnikiem w perspektywie oceny obszaru ubóstwa w mieście jest wzrost zapotrzebowania na lokale socjalne. Spadek dochodów mieszkańców i niestabilna sytuacja na rynku pracy sprawiają, że coraz więcej osób nie może pozwolić sobie na posiadanie własnego mieszkania. Problem ten dotyczy generalnie całego kraju, wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym wzrósł bowiem w Polsce z 5,5% (2010 r.) do poziomu 7,4% (2014 r.)⁹. Również w województwie śląskim odnotowano wzrost wartości wskaźnika z 4,5% do 4,7%.

Przejawem rosnących problemów związanych z poziomem i warunkami życia w Raciborzu jest wzrastająca liczba mieszkań socjalnych. W 2014 r. w zasobach komunalnych znajdowało się 508 lokali socjalnych - aż o 33% więcej niż w 2010 r. Dynamika zmian porównywalna jest do trendu obserwowanego w całym kraju oraz województwie śląskim (wzrost odpowiednio o 40% i 29,7%). Miasto Racibórz kontynuuje swoją politykę zwiększania zasobów lokali socjalnych w odpowiedzi na rosnący popyt. Zgodnie z danymi z 2014 r. w Raciborzu wskazano 77 budynków, w których zwalniane lokale przeznaczone zostaną na mieszkania socjalne. Obecnie w mieniu komunalnym znajdują się 33 budynki, w których usytuowane są lokale socjalne i pomieszczenia tymczasowe. Specyficznym miernikiem wskazującym na rosnące problemy socjalne na terenie miasta może być informacja o liczbie skierowań do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkaniowego z socjalnego zasobu miasta. W 2014 r. wydano 160 takich skierowań, z czego najwięcej przypadło mieszkańcom obwodu 10 - Centrum (49 skierowań). Kolejnymi obszarami zamieszkаныmi przez największą liczbę osób, które otrzymały wspomniane skierowanie są obwody: 11 - Ostróg (22 skierowania), 4 - Stara Wieś/Proszowice/Miedonia (21 skierowań) oraz 6 - Łąkowa/Wandy/1 Maja.

Ryc. 11. Skierowania do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkaniowego z socjalnego zasobu Miasta Racibórz w 2014 r.

Źródło opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

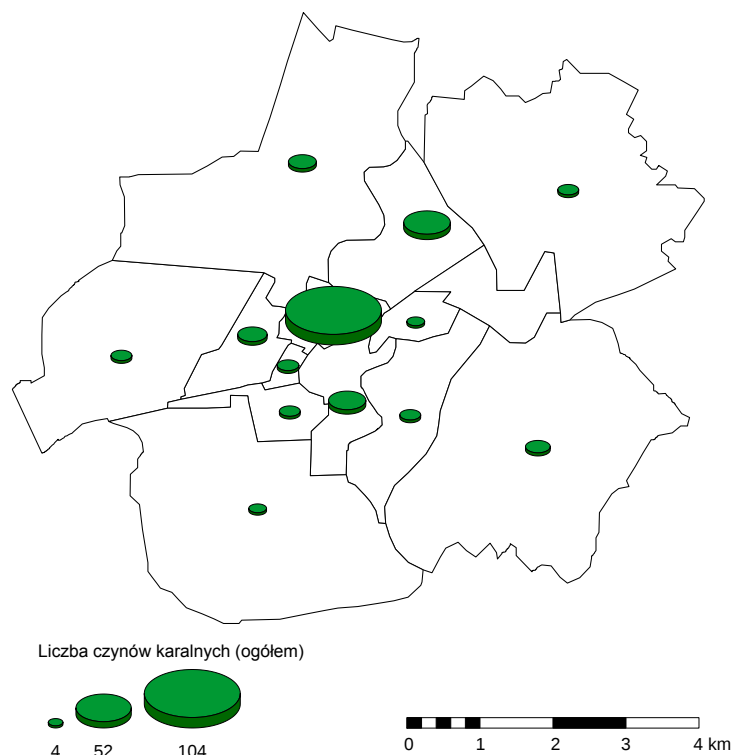
⁹ Na podstawie <http://swaid.stat.gov.pl/>.

Bezpieczeństwo publiczne¹⁰

Analizując stan bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu raciborskiego na tle województwa śląskiego, należy stwierdzić, że powiat raciborski i Miasto Racibórz należą do grona stosunkowo bezpiecznych. Jak wynika z danych Komendy Powiatowej Policji, przestępczość w powiecie raciborskim maleje. Należy również zaznaczyć, że jest to przestępczość nie tyle groźna, ile dokuczliwa społecznie, a wynika ona w dużej mierze z problemów społecznych.

W Raciborzu funkcjonuje również Komenda Straży Miejskiej, która realizuje zadania zgodnie z kompetencjami w zakresie interwencji porządkowych, utrzymania ładu na terenie Miasta Racibórz, kontroli regulowania różnych opłat lokalnych, przyczyniając się w ten sposób do zachowania zorganizowanego porządku w mieście.

Według danych Urzędu Statystycznego na terenie powiatu raciborskiego w 2014 r. popełniono w sumie 1674 przestępstwa, o prawie połowę mniej niż w 2012 r. Tym samym spadł również wskaźnik przestępczości z 32,74 do 15,29 przestępstw na 1000 mieszkańców. Według danych KPP Racibórz na terenie Miasta Racibórz w 2014 r. zanotowano 251 tzw. stanów zagrożenia przestępczością. Są to czyny karalne, szczególnie wpływające na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Do grupy tej zalicza się: bójkę i pobicie, uszczerbek na zdrowiu, kradzież cudzej rzeczy, kradzież samochodu, rozbój, kradzież rozbójniczą i wymuszenia rozbójnicze, kradzież z włamaniem, uszkodzenie mienia.

Ryc. 12. Liczba czynów zagrażających bezpieczeństwu w Raciborzu w 2014 r.

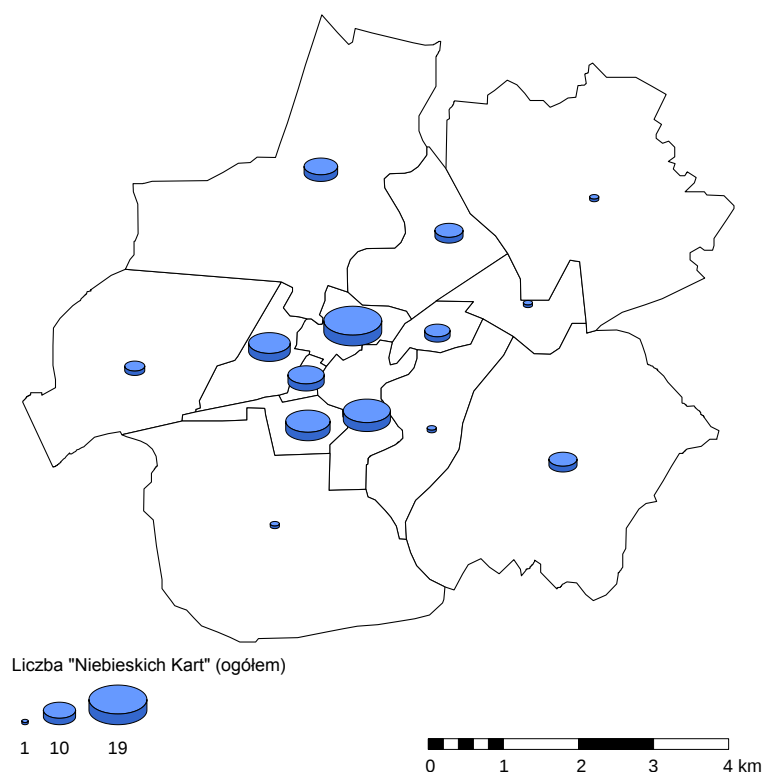
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji oraz Straży Miejskiej w Raciborzu.

¹⁰ Na podstawie danych otrzymanych z Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu oraz dokumentu „Aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020” (Załącznik do Uchwały Nr XXX/423/2013 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 czerwca 2013 r.).

Przestępczość stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców. Poczucie bezpieczeństwa zwłaszcza w przestrzeni miejskiej stanowi jedno z podstawowych kryteriów oceny miejsca, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Analiza przestrzennego rozkładu czynów zagrażających bezpieczeństwu wskazała, że największe zagrożenie przestępczością ma miejsce w centralnych strefach miasta. Prawie 1/3 czynów wpływających na poczucie bezpieczeństwa popełniona została w obwodzie 10 - Centrum. W tej części miasta występuje koncentracja czynów karalnych popełnionych przez osoby nieletnie. Na 21 takich czynów połowa odnotowana była w centrum miasta (10% wszystkich odnotowanych zdarzeń karalnych).

Wyniki ankiety potwierdziły obecność problemu bezpieczeństwa w strefie 10 - Centrum (54% wskazań), ale także odmiennie od wskaźnika statystycznego, zwrócono uwagę na rosnący problem przestępczości w strefie 6 - Łąkowa/Wandy/1-go Maja (26,7% wskazań). Analizując rozkład przestrzenny ocen subiektywnych w obrębie poszczególnych obwodów odnotowano również spadek poczucia bezpieczeństwa na osiedlu Polna-Pomnikowa oraz w Małej Płoni.

Specyficzną formę przestępczości stanowi przemoc w rodzinie. Analizie poddano również ten problem. W Raciborzu w 2014 r. założonych było 114 "Niebieskich kart". W połowie wydzielonych obrębów stwierdzono wartość wskaźnika powyżej średniej dla miasta. Najwięcej przypadków kwalifikowanych jako przemoc domowa zanotowano w obwodach 10 - Centrum (19 kart), 6 - Łąkowa/Wandy/1 Maja (15 kart), 8b - Osiedla Polna-Pomnikowa (14 kart).

Ryc. 13. Liczba "Niebieskich kart" w 2014 r.

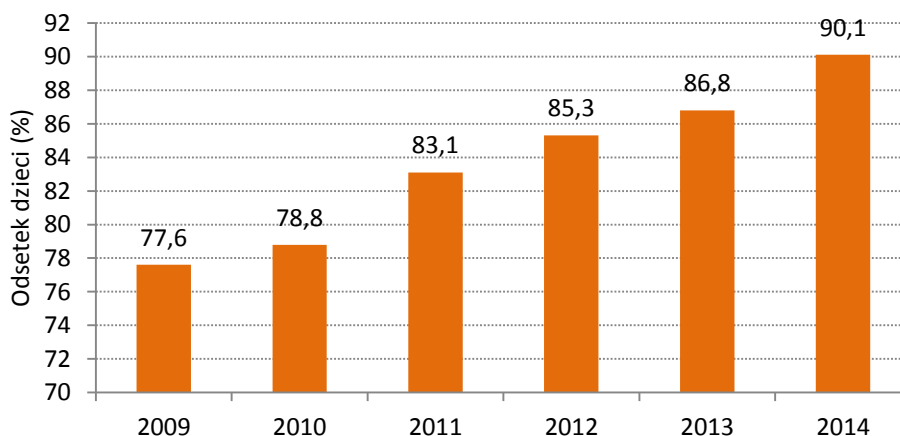
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

Wskazany problem agresywnych zachowań w rodzinie koresponduje ze wskazaniami mieszkańców odnośnie szeroko zakrojonych patologii (szczególnie alkoholizmu i narkomanii). Ponad 45% ankieterów uznało ten problem jako istotny. Rozkład udzielonych odpowiedzi ściśle koresponduje z obwodami, w których zanotowano największą liczbę „Niebieskich kart”. Potwierdza to fakt współwystępowania, a tym samym koncentracji wybranych problemów społecznych na terenie miasta.

Oświata i edukacja

W zakresie zadań edukacyjnych, opiekuńczych i wychowawczych w Raciborzu funkcjonują zarówno placówki publiczne, jak i niepubliczne.

Z opieki przedszkolnej w Raciborzu w 2014 r. korzystało 90,1% dzieci w wieku 3-5 lat. Jest to wynik lepszy niż średnia dla powiatu raciborskiego, który wyniósł 78,9%. Pozytywna wydaje się również dynamika zmian liczby dzieci objętych opieką przedszkolną, która w latach 2009 – 2014 wyniosła 16%.

Ryc. 14. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do przedszkola na terenie Miasta Racibórz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych www.stat.gov.pl.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych nieznacznie spadła, z 2924 uczniów w 2009 r. do 2885 uczniów w roku 2014. O wiele większy spadek odnotowały gimnazja - z 2123 uczniów w 2009 r. do 1656 uczniów w roku 2014. Sytuacja ta jest przede wszystkim wynikiem zmian demograficznych zachodzących w mieście – spadek liczby mieszkańców, spadek wskaźników przyrostu naturalnego.

Oceny szkół (podstawowych i gimnazjalnych) oraz wyników ich nauczania dokonywane są poprzez analizę wyników ze sprawdzianu szóstoklasisty, odbywającego się na koniec szkoły podstawowej oraz egzaminu gimnazjalnego na zakończenie nauki w gimnazjum.

Do oceny poziomu edukacji wykorzystano wyniki egzaminu po VI klasie szkoły podstawowej. Dla ujednolicenia informacji zaproponowano wskaźnik opisujący średni wynik

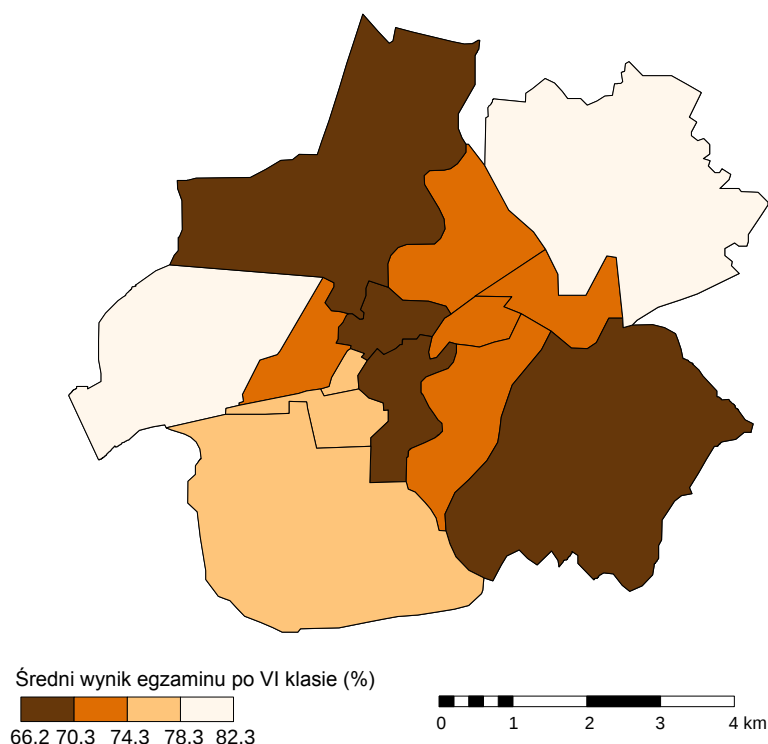
obejmujący przedmioty podstawowe: j. polski, matematyka i j. angielski¹¹. Najwyższe oceny uczniowie osiągnęli z języka obcego (pow. 80%). Przedmiot ścisły wypadł natomiast słabiej - nieco ponad 60%. Osiągnięte przez uczniów wyniki nie odbiegają znacząco od wartości średnich dla województwa śląskiego. W przypadku każdego z przedmiotów absolwenci szkół podstawowych wypadają nieco lepiej niż ich koledzy w powiecie i województwie (tab. 5).

Tab. 5. Wyniki egzaminu po VI klasie szkoły podstawowej w 2015 r.

	polski	matematyka	angielski
Woj. śląskie	72,42	58,85	78,28
Powiat raciborski	73,00	57,86	67,97
Racibórz	75,78	60,13	81,24

Źródło: <http://www.oke.jaworzno.pl>.

Średni wynik egzaminu wskazał na przestrzenne dysproporcje w poziomie edukacji¹² w Raciborzu, co zostało zaprezentowane na rycinie 14. Wśród obwodów miasta, które charakteryzuje największa różnica względem średniej dla Raciborza (72,4%), wymienić należy: 1 - Brzezcie (66,2%), 4 – Stara Wieś/Proszowice/Miedonia (68,3%), 6 Łąkowa/Wandy/1 Maja oraz 10 - Centrum (odpowiednio po 69,8%).

Ryc. 15. Średnie wyniki egzaminu po VI klasie w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie¹³.

¹¹ Zgodnie z danymi OKE w Jaworznie 99% uczniów podczas egzaminu wybrało język angielski jako język obcy nowożytny.

¹² Obwody szkolne w zasadniczej części pokrywają się z obwodami wskazanymi jako jednostka odniesienia dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego.

¹³ <http://www.oke.jaworzno.pl>

Jeżeli chodzi o egzaminy wieńczące naukę w gimnazjum, to uczniowie z Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi w Raciborzu radzą sobie najlepiej. Uśrednione wyniki dla Raciborza wypadają stosunkowo korzystnie w porównaniu do wyników powiatu i porównywalnie do średniej dla województwa.

Ważnym potencjałem posiadanym przez Racibórz jest bezpośredni dostęp do edukacji wyższej. Na terenie miasta funkcjonuje Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa. Uczelnia kształci na studiach inżynierskich oraz licencjackich. Sztandarowym kierunkiem, w ramach którego można zdobyć wykształcenie, jest automatyka i robotyka. Kierunek posiada dwie specjalności dostosowane do potrzeb rynku pracy – automatykę przemysłową i sterowanie logiczne. Ponadto wymienić należy architekturę, administrację, bezpieczeństwo państwa, edukację artystyczną, europeistykę, filologię, pedagogikę, socjologię, wychowanie fizyczne, turystykę i rekreację. Szerokie spektrum kierunków i specjalizacji pozwala młodym osobom zdobyć wykształcenie wyższe kierunkowe bezpośrednio w Raciborzu. Stanowi także ważny element w kształtowaniu wysokiej jakości kapitału społecznego w mieście.

Aktywność społeczna

W Raciborzu wszystkie obszary życia silnie wspierane są przez działania organizacji pozarządowych, których łączna liczba w mieście wynosi ok. 90. Działają one głównie w obszarze sportu i rekreacji, kultury, pomocy społecznej i zdrowia, przedsiębiorczości i aktywności obywatelskiej. Zgodnie z zapisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, corocznie przyjmowany jest Program współpracy Gminy Racibórz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Za podstawowe korzyści takiej współpracy uznaje się między innymi:

- umacnianie w społecznej świadomości poczucia odpowiedzialności za siebie i swoje otoczenie,
- budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację społeczności lokalnych,
- wprowadzenie nowatorskich i bardziej efektywnych działań oraz rozwiązań, dzięki dobremu rozpoznaniu przez organizacje pozarządowe występujących potrzeb społecznych,
- sprawniejsze i lepsze wykorzystanie unijnych funduszy strukturalnych.

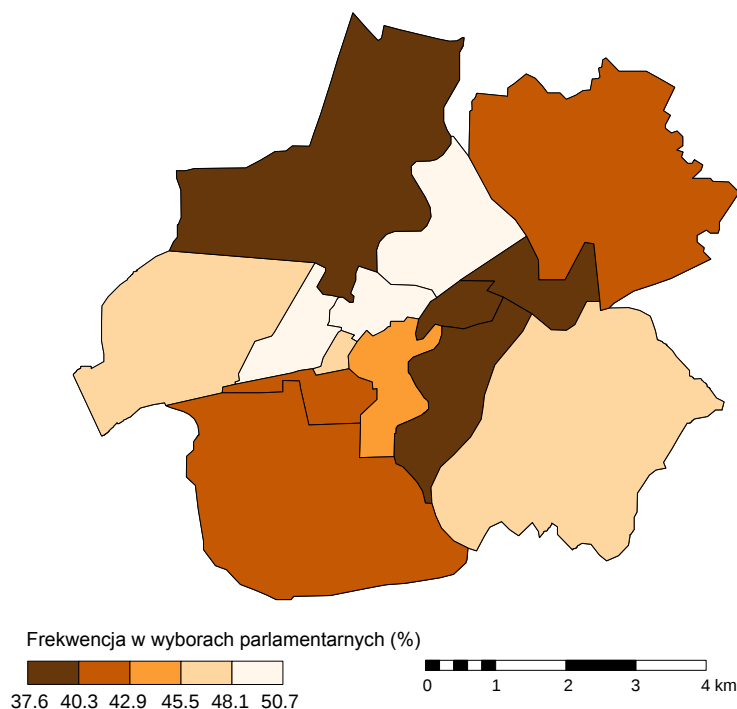
Zgodnie z danymi pochodzącymi z bazy organizacji pozarządowych (www.bazy.ngo.pl) na terenie Raciborza zarejestrowane w 2014 r. były 93 podmioty należące do tzw. III sektora. Natomiast zgodnie z danymi REGON na terenie miasta zarejestrowanych jest 121 stowarzyszeń oraz 11 fundacji. Dane historyczne potwierdzają ważną rolę partycypacji społecznej w rozwoju lokalnym oraz wzrost jakości kapitału społecznego. Analiza danych REGON wskazała, że w latach 2010-2014 nastąpił znaczny (11%) przyrost liczby organizacji pozarządowych. Zmiany te nie wpłynęły na zmianę wartości wskaźnika nasycenia podmiotami NGO. W latach 2010-2014 nie odbiegał on od średniej powiatowej i wojewódzkiej i wynosił 2 organizacje na 1000 mieszkańców.

Przejawem aktywności społecznej w Raciborzu jest budżet obywatelski, który działa od 2015 r. W pierwszej edycji budżetu obywatelskiego na projekty mieszkańców zapewniono 1,5 mln złotych. Projekty były zbierane w dwóch kategoriach: projekty ogólnomiejskie oraz

projekty lokalne (skierowane na potrzeby mieszkańców danego obszaru). W sumie złożone zostały 44 przedsięwzięcia z czego 17 miało charakter ogólnomiejski. W wyniku głosowania do realizacji wskazane zostały 24 projekty, z czego aż 18 stanowiło przedsięwzięcia lokalne.

Zakres i tematyka projektów wskazuje na różne potrzeby, zarówno o charakterze infrastrukturalnym, jak i miękkim. Największy przekrój wskazywały projekty ogólnomiejskie, które obejmowały zarówno budowę centrum ratowniczego OSP, modernizację i budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, ale także aktywizację kulturalną (Amatorski Teatr na Zamku Piastowskim w Raciborzu). Projekty skierowane natomiast do społeczności lokalnej poszczególnych, wyodrębnionych stref, ukierunkowane były na stworzenie infrastruktury rekreacyjnej i edukacyjnej, poprawę jakości przestrzeni publicznych czy aktywizację społeczną poprzez projekty miękkie.

Jedną z podstawowych form uczestnictwa obywatela w życiu publicznym, zagwarantowaną przez Konstytucję RP z 2 kwietnia 1997 r.¹⁴ jest prawo wyborcze. Na terenie Raciborza zamieszkuje 43 733 obywateli uprawnionych do głosowania. Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2015 r. zarejestrowana zarówno w mieście (45,86%), jak i powiecie raciborskim (41,59%) była jedną z najniższych w województwie śląskim (52,25%). Analiza rozkładu przestrzennego frekwencji w poszczególnych obwodach pozwoliła wskazać obszary miasta, w których aktywność mieszkańców w życiu publicznym jest najniższa. Obwody, w których frekwencja była najniższa to: 4 - Stara Wieś/Proszowice/Miedonia (37,64%), oraz Duża Płonia, Obora i Mała Płonia (39,94%).

Ryc. 16. Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej¹⁵.

¹⁴ Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.

¹⁵ <http://parlament2015.pkw.gov.pl>.

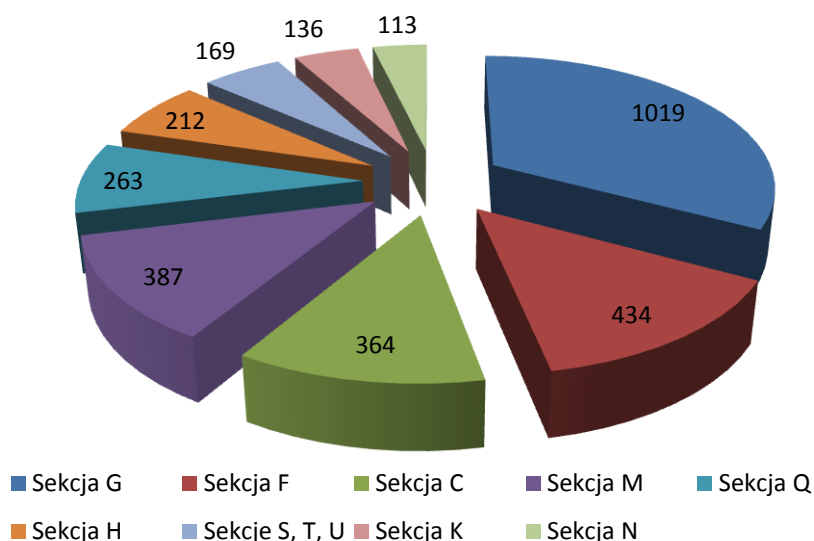
Obraz poziomu uczestnictwa w życiu publicznym koreluje ze wskazaniami respondentów odnośnie występowania problemu słabej aktywności społecznej mieszkańców. Według 66% ankietowanych ta sfera funkcjonowania miasta jest niedostateczna. Pomimo dużej liczby organizacji pozarządowych zarejestrowanych w Raciborzu, faktyczne uczestnictwo mieszkańców oceniono negatywnie prawie w każdym z obwodów. W większości stref (z wyłączeniem 5 – Markowice, 8a - Opawska i 9b - Duża Płonia) mieszkańcy, dokonując oceny problemów społecznych, wskazali niewystarczający poziom aktywności społecznej jako istotny problem (średnio 70% wskazań).

2.2. Sfera gospodarcza

Działalność gospodarcza

Zgodnie ze wskazaniami zawartymi w ustawie o rewitalizacji stan kryzysowy danego obszaru może wynikać również z niewystarczającego poziomu przedsiębiorczości na analizowanym terenie. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy najczęściej od potencjału kapitału ludzkiego w zakresie działalności indywidualnej, ale także jest wypadkową takich zmiennych jak renta położenia czy wsparcie władz gminnych w sferze rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w Raciborzu, w 2014 r. zarejestrowanych było 5329 podmiotów gospodarczych. W stosunku do 2009 r. nastąpił wzrost o ponad 6%. W sektorze publicznym zarejestrowanych było łącznie 275 podmiotów, co stanowiło 5% podmiotów gospodarki narodowej. W sektorze prywatnym zarejestrowanych było 5054 podmiotów, w tym 3552 osoby fizyczne prowadzących działalność gospodarczą.

Ryc. 17. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007, stan na rok 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

LEGENDA:

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie

Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe

Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych

Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją

Sekcja F – Budownictwo

Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa

Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

Sekcja J – Informacja i komunikacja

Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

Sekcja P – Edukacja

Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

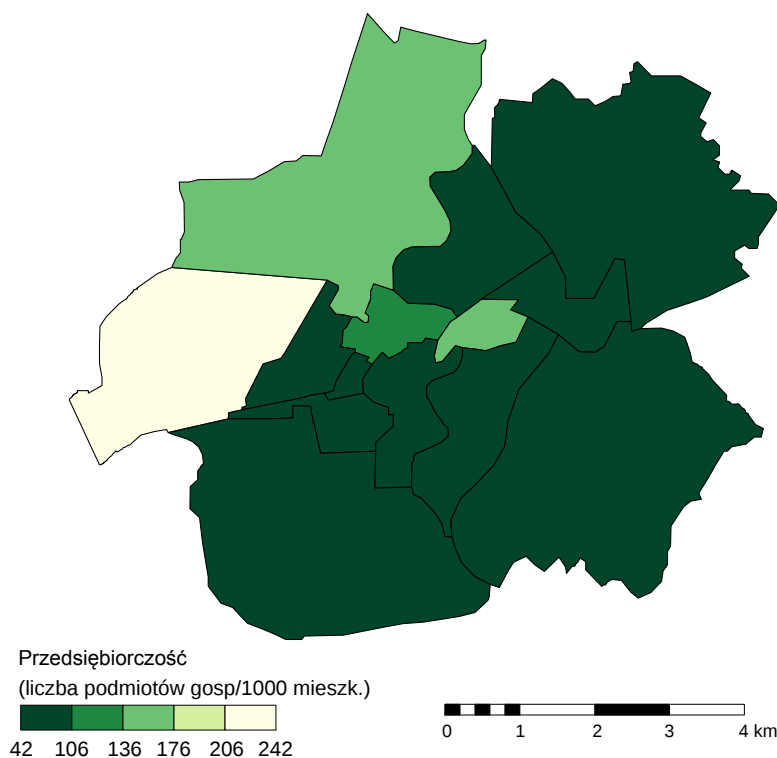
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

Sekcja S – Pozostała działalność usługowa

Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne

Wśród podmiotów gospodarczych przeważają małe przedsiębiorstwa, które w sumie stanowiły w 2014 r. 94% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. W Raciborzu w latach 2009-2014 wartość wskaźnika przedsiębiorczości wzrosła o 10% względem 2009 r. i obecnie wynosi 147 podmiotów/1000 mieszkańców. Wartość ta jedynie nieznacznie odbiega od średniej dla woj. śląskiego (159 podmiotów/1000 mieszkańców) i odpowiada ogólnopolskiemu trendowi.

Ryc. 18. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Katowicach.

Poziom przedsiębiorczości jest odbierany podobnie przez mieszkańców miasta. Pomimo relatywnie podobnej wartości wskaźnika w stosunku do województwa, w opinii respondentów badania ankietowego poziom aktywności gospodarczej mieszkańców jest nadal niewystarczający (86% wskazań). Możliwe, że ocena ta wynika z poglądu mieszkańców na temat niewystarczającego wsparcia dla małych przedsiębiorstw. Według 55% respondentów jest to jeden z ważniejszych problemów w sferze gospodarczej miasta.

Pomimo wysokich wartości wskaźnika, przedsiębiorczość faktyczna na obszarze centrum odbiega od wskaźników. Analiza ankiet oraz rozmów przeprowadzonych w trakcie warsztatów oraz spotkań z Komitetem Rewitalizacji, wskazały znaczny wzrost liczby likwidowanych przedsiębiorstw. Ponadto przedsiębiorstwa działające w obszarze centrum jedynie posiadają adres rejestracji w tej części miasta. Wynika to z faktu dostępności do lokali usługowych a nie z faktycznej aktywności przedsiębiorczej mieszkańców. W ramach badań przeprowadzonych wśród mieszkańców otrzymano także informację, że społeczności autochtonicznej często nie stać na wynajem lokalu w centralnej części miasta ze względu na wysoki koszt czynszu. Funkcja, jaką pełni wskazana część miasta, predysponuje ją do lokalizacji przedsięwzięć, których właścicielami są często duże firmy np. sklepy sieciowe, banki, punkty doradztwa finansowego, przedsiębiorcy obsługujący nieruchomości. Tym samym przedsiębiorczość indywidualna jest dużo słabiej rozwinięta.

W ocenie przedsiębiorczości pomocna jest również analiza stosunku podmiotów nowo zarejestrowanych względem wyrejestrowanych. W Raciborzu obserwuje się spadek liczby firm, które rozpoczynają działalność. Gdy w 2009 zarejestrowanych zostało 451 firm, to już w 2014 r. liczba ta zmalała do 345 podmiotów. Stosunkowo stała jest natomiast liczba podmiotów wyrejestrowywanych z REGON, która utrzymuje się na poziomie nieco ponad 300 firm rocznie. Niekorzystnym trendem jest wzrost wartości wskaźnika opisującego stosunek zamykanych firm do nowo rejestrowanych. W 2009 r. przyjął on wartość 0,85, co świadczyło o przewadze firm nowych nad zamykanymi. Natomiast w ostatnim roku analizy wskaźnik wzrósł do 1,11. Jest to więc pierwszy rok, w którym więcej podmiotów wyrejestrowało działalność niż ją rozpoczęło.

Rozwój prywatnej przedsiębiorczości zapewniają instytucje otoczenia biznesu, takie jak:

- instytucje finansowe i ubezpieczeniowe,
- podmioty szkoleniowe, doradztwa i informacji gospodarczej,
- instytucje obsługujące biznes i samorząd gospodarczy,
- instytucje naukowo-badawcze będące źródłem nowych technologii.

Istotnym elementem infrastruktury wspomagającej biznes jest Ośrodek Współpracy Gospodarczej, który pełni rolę inkubatora przedsiębiorczości oraz stymuluje rozwój firm typu start-up, m.in. oferując nowym przedsiębiorcom dostęp do pomieszczeń biurowych. Ośrodek Współpracy Gospodarczej w Raciborzu, zlokalizowany przy ul. Batorego 7, powstał w 2006 r. w partnerstwie ze Śląskim Towarzystwem Gospodarczym PRO Europa oraz partnerami czeskimi: Powiatową Izbą Gospodarczą w Opawie i Stowarzyszeniem Quantum w Ostrawie¹⁶.

¹⁶ "Biznes w Raciborzu? Naprawdę warto!", 2012 (www.raciborz.pl).

Poza wspomnianym wyżej Ośrodkiem Współpracy Gospodarczej wśród instytucji i „narzędzi” otoczenia biznesu wymienić trzeba Raciborską Izbę Gospodarczą; Cech Rzemiosł Różnych; Konsultacyjną Radę Gospodarczą, powołaną przy Prezydencie Miasta Racibórz, będącą ciałem opiniotwórczo-doradczym w sprawach gospodarczych i reprezentującym lokalne środowiska gospodarcze; Platformę Innowacji Energooszczędnych, integrującą podmioty środowisk naukowo-badawczych, samorządowych, gospodarczych i finansowych dla realizacji różnych przedsięwzięć; Polsko-Czeską Gospodarczą Platformę Informacyjną-silesiainfo.org, będącą portalem umożliwiającym przepływ informacji gospodarczej¹⁷. Ważnym elementem wpływającym na konkurencyjność gospodarczą Miasta jest uchwalony pod koniec 2015 roku "Program Wspierania Przedsiębiorczości Miasta Racibórz na lata 2015-2020". Jest to program gospodarczy podejmujący działania na rzecz poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw z terenu Miasta Racibórz, który przyczynić się ma do poprawy ich pozycji konkurencyjnej na rynku regionalnym i krajowym, jak również wspierania inicjatyw na rzecz internacjonalizacji działalności gospodarczej¹⁸.

Miasto Racibórz podejmuje działania aktywizujące przedsiębiorców również dzięki projektowi „Lokale na start”. Inicjatywa skierowana jest do osób rozpoczynających działalność, małych i średnich przedsiębiorstw działających krócej niż 3 lata oraz przedsiębiorstw komercjalizujących dorobek naukowy, które mogą wynająć na korzystnych warunkach lokal użytkowy w ramach zasobów Miasta Racibórz lub pomieszczenia biurowe w Ośrodku Współpracy Gospodarczej przy ul. Stefana Batorego 7.

Racibórz dysponuje również terenami inwestycyjnymi, w tym włączonymi do Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Miasto posiada także bogatą ofertę wolnych lokali użytkowych znajdujących się zarówno w centrum, jak i na obrzeżach miasta. Na terenie miasta znajdują się również zasoby terenowe, które stanowią duży potencjał jako obszary inwestycyjne. Ich lokalizacja (m.in. w okolicach ulic Cecylii i Gospodarczej) w północnej części miasta na lewym brzegu kanału Ulga, w bezpośrednim sąsiedztwie projektowanej drogi Racibórz-Pszczyna pozwoli w pełni wykorzystać istniejący potencjał północnej części miasta dla rozwoju terenów inwestycyjnych.

2.3. Sfera funkcjonalno-przestrzenna

Infrastruktura techniczna

Podmiotem zarządzającym siecią wodociągową i kanalizacyjną na terenie Miasta Racibórz jest Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Raciborzu. Sieć jest bardzo dobrze rozbudowana i pokrywa zapotrzebowanie całego miasta. Według danych GUS na koniec roku 2014 z sieci wodociągowej korzystało 99% mieszkańców. Jakość dostarczanej wody jest wysokiej jakości i podlega stałej kontroli. Łączna liczba odbiorców w 2014 r. wynosiła 55 168 osób, długość sieci 162,5 km.

¹⁷ Program Wspierania Przedsiębiorczości Miasta Racibórz na lata 2015-2020, s. 12.

¹⁸ Uchwała nr XIII/154/2015 Rady Miasta Racibórz z dnia 23 grudnia 2015 r.

Tab. 6. Wskaźniki sieci wodociągowej w Raciborzu.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	158,6	158,6	159,8	160,4	160,9	162,5
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (os.)	54025	53901	53799	53646	53516	55168
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca (m ³)	29,3	27,7	28,1	27,0	29,4	26,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Długość sieci kanalizacyjnej na terenie miasta wynosi 169,4 km. Według danych statystycznych z sieci kanalizacyjnej na koniec roku 2014 korzystało 52 977 osób, czyli 95,1% mieszkańców miasta.

Tab. 7. Wskaźniki sieci kanalizacyjnej w Raciborzu.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	164,3	164,3	165,0	165,6	168,5	169,4
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (os.)	46557	46975	47394	47271	47245	52977
Ścieki odprowadzone (dam ³)	2198,0	2136	2209	2165	2030,0	2059,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Pozostali mieszkańcy, nie podłączeni do sieci kanalizacyjnej, ścieki bytowo-gospodarcze gromadzą w bezodpływowych zbiornikach na nieczystości ciekłe (szamba), które są okresowo opróżniane i wywożone przez samochody asenizacyjne do oczyszczalni ścieków.

Długość sieci gazowej na terenie gminy wynosi 185,1 km. Według danych GUS, z sieci gazowej na koniec roku 2014, korzystało 16 863 gospodarstw domowych (85,3% wszystkich).

Tab. 8. Wskaźniki sieci gazowej w Raciborzu.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci gazowej (km)	175,8	176,5	179,3	180,6	182,0	185,1
Odbiorcy gazu (gosp.)	16711	16814	16811	16849	16855	16863
Zużycie gazu (tys.m ³)	5157,40	5671,90	5079,70	5177,8	5265,7	4595,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Infrastruktura społeczna

Dostępność do podstawowych usług w Mieście Racibórz jest stosunkowo dobra. „Usługi medyczne w Raciborzu oparte są przede wszystkim o Szpital Rejonowy im. Józefa Rostka. Funkcjonują tu również niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, praktyki grupowe i indywidualne. Ponadto działa Raciborskie Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, które jest samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej. Organem założycielskim Centrum jest Rada Miasta Racibórz. Podstawowym celem Centrum jest udzielanie świadczeń zdrowotnych, a także zapewnianie podopiecznym przebywającym w systemie dziennym

wszechstronnej, fachowej opieki, terapii i rehabilitacji oraz najlepszych warunków zdrowotnych, edukacyjnych i wychowawczych”¹⁹. Analiza wskaźników nasycenia usługami w zakresie ochrony zdrowia wskazuje, że sytuacja w powiecie raciborskim²⁰ jedynie pod względem analizy zasobów szpitalnych nieznacznie odbiega od trendów w kraju i regionie. Liczba miejsc w szpitalach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców utrzymuje się od 2010 r. na względnie stałym poziomie i w 2014 r. wyniosła 4 łóżka (wartość dla województwa – 5,6, dla kraju – 4,9). Dużo lepiej przedstawiają się wskaźniki dotyczące dostępności do zakładów podstawowej opieki zdrowotnej. W samym Raciborzu na każde 10 tys. mieszkańców przypada 6 przychodni, o 1 więcej niż średnia dla kraju i tyle samo, co średnio w województwie śląskim. Również dostępność do aptek dla mieszkańców Raciborza jest porównywalna z wartością wskaźnika nasycenia w kraju i województwie (średnio 3100 osób na 1 aptekę).

Racibórz posiada również dostęp do infrastruktury kulturalnej. Wśród instytucji kreujących aktywność społeczną wymienić należy:

- Raciborskie Centrum Kultury;
- Młodzieżowy Dom Kultury;
- Muzeum, które jest „jednym z najstarszych i najbogatszych w eksponaty muzeów na Śląsku. Przez wszystkie lata swojej działalności prezentowało i prezentuje nadal dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne regionu raciborskiego i Śląska. Za pomocą swoich zbiorów popularyzuje historię, sztukę, kulturę materialną we wszystkich jej aspektach”²¹;
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna, w której strukturę wchodzi 9 bibliotek i filii. Księgozbiór Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej liczy 139 021 woluminów;
- Kino Bałtyk.

W przestrzeni Miasta Racibórz tworzone są w miarę możliwości finansowych warunki dla rozwoju sportu i rekreacji ruchowej oraz wychowania fizycznego. Mieszkańcy mogą korzystać z boisk sportowych, hal sportowych, krytej pływalni, kąpieliska, kortów tenisowych, sal gimnastycznych, kręgielni, lodowiska odkrytego, strzelnicy sportowej²². Rozmieszczenie wspomnianej infrastruktury jest jednak nierównomierne. Według opinii respondentów (66,2%) badania ankietowego, problemem w przestrzeni miasta jest niedostateczna ilość i stan terenów rekreacyjno – wypoczynkowych. Wśród stref najbardziej borykających się z tym problemem wskazano obszary cechujące się gęstą i często zabytkową zabudową. Są to obwody: 8a – Opawska, 10 – Centrum.

Infrastruktura komunikacyjna

W skład układu drogowego miasta wchodzi drogi publiczne wszystkich kategorii (krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne). Każdą z tych kategorii dróg zarządza inna instytucja, co w sposób naturalny nie ułatwia kompleksowego rozwiązania problemów

¹⁹ Aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020, s.14.

²⁰ Dane związane z opieką szpitalną agregowane są w ramach statystyki publicznej do poziomu powiatu.

²¹ www.muzeum.raciborz.pl

²² Aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020.

związanych z pracami utrzymaniowo-rozwojowymi. Najważniejszą trasą dla miasta jest odcinek drogi krajowej DK 45 relacji Chałupki – Racibórz – Opole – Kluczbork – Praszka – Wieluń. Droga ta jest również najbardziej obciążona ruchem samochodowym. Odcinek zarządzany jest przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad.

Drogi wojewódzkie zarządzane są przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach. Posiadają one znaczenie regionalne i łączą duże ośrodki miejskie. Na terenie gminy Racibórz są to drogi oznaczone numerami:

- nr 416: Krapkowice – Głogówek – Głubczyce – Kietrz – Racibórz;
- nr 915: Racibórz – Zawada Książęca – Ciechowice;
- nr 916: Pietraszyn – Samborowice – Racibórz;
- nr 917: Krzanowice – Racibórz – Sudół;
- nr 919: Racibórz – Rudy - Sośnicowice;
- nr 935: Racibórz – Rydułtowy – Rybnik – Żory – Pszczyna.

Drogi gminne natomiast zapewniają wewnętrzny transport i komunikację na terenie miasta, jak również zapewniają połączenie z drogami krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi. Ze względu na krzyżowanie się w Raciborzu ważnych ciągów komunikacyjnych ma miejsce duże zagęszczenie ruchu samochodowego w centrum miasta (obwód 10 - Centrum). Tym samym następuje koncentracja negatywnych zjawisk: degradacja infrastruktury drogowej, degradacja tkanki budowlanej, zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego. Dodatkowo wraz z zagęszczeniem zabudowy, na osiedlach występują tzw. „wąskie gardła”. Techniczne i finansowe ograniczenia w zakresie rozbudowy infrastruktury drogowej sprawiają, że w wielu miejscach jest utrudniony dojazd służb ratowniczych.

Na terenie gminy komunikacja autobusowa jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Zapewnia ją Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Sp. z o.o. Ponadto usługi proponują prywatni przewoźnicy: TRAVEL-BUS S.C. oraz Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. Niemniej jednak optymalizacji wymaga struktura połączeń dla lepszego skomunikowania części miasta.

Przestrzeń publiczna

Przestrzeń publiczna w miastach stanowi miejsce spotkań mieszkańców oraz przyjezdnych, jest miejscem przejawów aktywności społecznej, kulturalnej, czy też gospodarczej, a jednocześnie miejscem pracy i zamieszkania. W tym kontekście, jednym z najbardziej istotnych wyzwań jest kreacja odpowiednich pod względem funkcjonalnym i estetycznym wnętr architektoniczno–krajobrazowych i zabezpieczenie potrzeb mieszkańców²³.

Przestrzeń publiczna rozumiana jest jako dobro wspólnie użytkowane, celowo kształtowane przez człowieka, zgodnie ze społecznymi zasadami i wartościami – służące zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnych i ponadlokalnych. O publicznym charakterze przestrzeni decyduje zbiorowy sposób jej użytkowania. Przestrzeń publiczna jest dobrem

²³ M. Rzeszotarska – Pałka „Przestrzeń Publiczna w mieście. Warsztaty Studenckie” , Politechnika Szczecińska. Materiał pozyskany ze strony www.pif.zut.edu.pl.

posiadającym nie tylko specyficzne cechy użytkowe, ale jest również miejscem transmisji różnych produktów materialnych i niematerialnych zaspokajających różnorodne potrzeby. Z tego względu jest dobrem i zasobem o strategicznym znaczeniu dla społeczności lokalnych²⁴.

Przestrzeń publiczna w Raciborzu wymaga poprawy z uwzględnieniem historycznego krajobrazu kulturowego, ponieważ ukształtowały się w wyniku długotrwałych i narastających procesów. Konieczna jest ochrona wartości historycznych oraz estetycznych przed degradacją związaną z ciągle rosnącymi wymaganiami i stylem życia współczesnych mieszkańców.

2.4. Sfera techniczna i środowiskowa

Standardy jakości środowiska

Analiza stanu środowiska naturalnego pozwala na sprecyzowanie zagrożeń i problemów środowiska w Mieście Racibórz. Zagrożenia naturalne to: powódzie, susze i pożary, erozja gleb. Zagrożenia antropogeniczne to: gospodarka komunalna, system transportowy, energetyka i przemysł, rolnictwo, turystyka i rekreacja. Racibórz jest najbardziej zagrożony pod względem zmian środowiskowych z powodu niskiej emisji oraz możliwości wystąpienia powodzi.

Zanieczyszczenie powietrza ma bezpośredni wpływ na zdrowie człowieka. Graniczne, dopuszczalne ilości wprowadzanych do powietrza gazów lub pyłów reguluje ustawa prawo ochrony środowiska. Przez źródło emisji zanieczyszczeń powietrza należy rozumieć miejsce, w którym następuje wprowadzanie (emisja) do powietrza substancji zanieczyszczających. Źródłem emisji zanieczyszczeń podstawowych są nie tylko emitory przemysłowe (tzw. emisja wysoka), ale także sektor komunalno-bytowy: lokalne kotłownie, zakłady usługowe oraz gospodarstwa indywidualne (tzw. niska emisja). Zanieczyszczenia pochodzące z wysokich kominów przenoszone są na duże odległości i rozpraszane na znacznych obszarach, powodując podwyższenie ogólnego poziomu zanieczyszczenia.

Ocena stanu zanieczyszczenia powietrza na terenie Raciborza dokonywana jest na podstawie badań wykonywanych przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach²⁵. Trzynasta, Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Śląskim, obejmująca 2014 rok, przeprowadzona przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach wykazała, że na terenie Raciborza nastąpiło przekroczenie normatywnych stężeń zanieczyszczeń w przypadku BaP (benzo-a-piren), O₃ (ozon), PM₁₀ (pył zawieszony) i tym samym Racibórz został zakwalifikowany do klasy C - stężenia zanieczyszczenia na terenie miasta przekraczały poziomy dopuszczalne.

²⁴ Karta Przestrzeni Publicznej, Poznań, IX.2009 r.

²⁵ Program Ochrony Środowiska dla powiatu raciborskiego na lata 2004-2015.

Uzupełnienie powyższych informacji stanowią wyniki badań przeprowadzonych w ramach projektu Air Silesia "System informacji o jakości powietrza na obszarze pogranicza Polsko-Czeskiego w regionie Śląska i Moraw"²⁶. Wskazują one na przekroczenia emisji PM10 (emisja pyłu zawieszonego o bardzo drobnej frakcji mogącej przedostać się łatwo do dróg oddechowych) z palenisk lokalnych, która na terenie Raciborza wynosiła powyżej 10 kg/mieszkańca/rok (ryc. 19). Teren miasta i okolic został także zakwalifikowany do stref przekroczenia rocznego limitu PM10.

Ryc. 19. Koncentracja emisji PM10 na terenie Raciborza.

Źródło: <http://portal.air-silesia.eu/pl/Home/Map>

Jak już wcześniej wspomniano, sami mieszkańcy zwracają uwagę na wzrastający problem zarówno złego stanu budynków mieszkalnych komunalnych (65% wskazań), jak również stanu budynków mieszkalnych spółdzielczych i prywatnych (42% wskazań). Ponadto w grupie problemów środowiskowych, w zasadzie prawie w każdym z obwodów średnio ponad 3/4 respondentów wskazało jako istotny problem zanieczyszczenie powietrza przez nieefektywne i stare systemy grzewcze. Wyjątek stanowi obwód 1 - Brzeziny oraz 7 - Nowe Zagrody/Stara Wieś, w których mieszkańcy nie oceniają zanieczyszczonego powietrza jako istotnego problemu w sferze środowiskowej. W przypadku obwodu 1, wynika to z faktu istniejącej struktury przestrzennej opartej na rozproszonym budownictwie (w stosunku do centrum miasta) oraz na wysokim udziale terenów zielonych i otwartych w granicach obwodu (w tym teren przeznaczony pod zbiornik retencyjny na Odrze). Na poziom oceny w strefie 7 wpływ ma istniejąca struktura przestrzenna, w której obok siebie funkcjonuje zarówno budownictwo jednorodzinne jak i wielorodzinne oparte na blokach wybudowanych w latach 70-tych i 80-tych. Tym samym na przedmiotowym terenie w mniejszym stopniu występuje problem wynikający z wykorzystania nieefektywnych i starych systemów grzewczych.

²⁶ <http://www.air-silesia.eu>

Główne źródła energii wykorzystywanej w Raciborzu oparte są na tradycyjnych paliwach. Nadal niewystarczający jest poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. W związku z koniecznością dostosowania polityki energetycznej całego kraju, w tym też poszczególnych, regionów do wymogów UE, obserwuje się zarówno wzrost pozyskania nośników energii odnawialnej, jak jej zużycie.

Źródłem zanieczyszczenia środowiska są składowiska odpadów. Aktualnie, zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego, wyznaczono 4 regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie śląskim. Zaproponowany kształt regionów zapewnia funkcjonowanie na obszarze każdego z nich instalacji spełniających kryteria dla regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK). Miasto Racibórz wchodzi w skład Regionu III. Na terenie Raciborza funkcjonuje Miejskie Składowisko Odpadów Komunalnych.

Od 1 lipca 2013 r. Miasto Racibórz przejęło obowiązek gospodarowania odpadami komunalnymi. Zorganizowanym przez miasto systemem odbioru odpadów komunalnych zostali objęci wszyscy mieszkańcy²⁷. W mieście prowadzona jest konsekwentnie selektywna zbiórka odpadów. Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych tzw. PSZOK, mieści się na terenie bazy Przedsiębiorstwa Komunalnego przy ul. Adamczyka 10. Poprzez rozbudowę składowiska odpadów o nową kwaterę o powierzchni 2,31 ha i kubaturze 230 000 m³ problemy ze wzrastającą ilością odpadów są zaspokojone do 2020 r. Również odpady zielone, dzięki utworzonej w 2011 r. kompostowni odpadów, znalazły sposób zagospodarowania.

Na uwagę zasługuje fakt, że w 2014 r. Miasto Racibórz osiągnęło część zakładanych wskaźników efektywności systemu gospodarowania odpadami²⁸. W przypadku poziomu recyklingu wskaźniki zostały przekroczone, natomiast zakładany poziom ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania nie został osiągnięty. Przy wymaganym poziomie 50% Miasto Racibórz osiągnęło poziom 82,6%. W celu osiągnięcia poprawy w tym zakresie niezbędne będzie dostosowanie infrastruktury odpowiadającej za odzysk i unieszkodliwienie odpadów komunalnych.

Jednym z zagrożeń związanych z gospodarką odpadami są dzikie, nielegalne wysypiska śmieci (szczególnie niebezpieczne w przypadku składowania odpadów zawierających związki organiczne, metale ciężkie, amoniak i inne), powodujące skażenie gleby i wód podziemnych. W 2014 r., według danych GUS, w Raciborzu zostało zlikwidowanych 18 "dzikich" wysypisk śmieci (łącznie 22,5 t odpadów).

Specyficzną grupę odpadów stanowią odpady zawierające azbest. W związku z kancerogennymi właściwościami azbestu niezbędne jest ograniczenie kontaktu z nim do minimum. Dlatego też Miasto Racibórz realizuje „Program usuwania azbestu z terenu Miasta Racibórz”²⁹. Zgodnie z przeprowadzoną na potrzeby Programu inwentaryzacją, na terenie miasta wykorzystywanych i użytkowanych jest 47 940 m² (527,345 Mg) azbestu na budynkach prywatnych, 12 100,7m² (133,107 Mg) na budynkach należących do osób

²⁷ Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Racibórz, 2014.

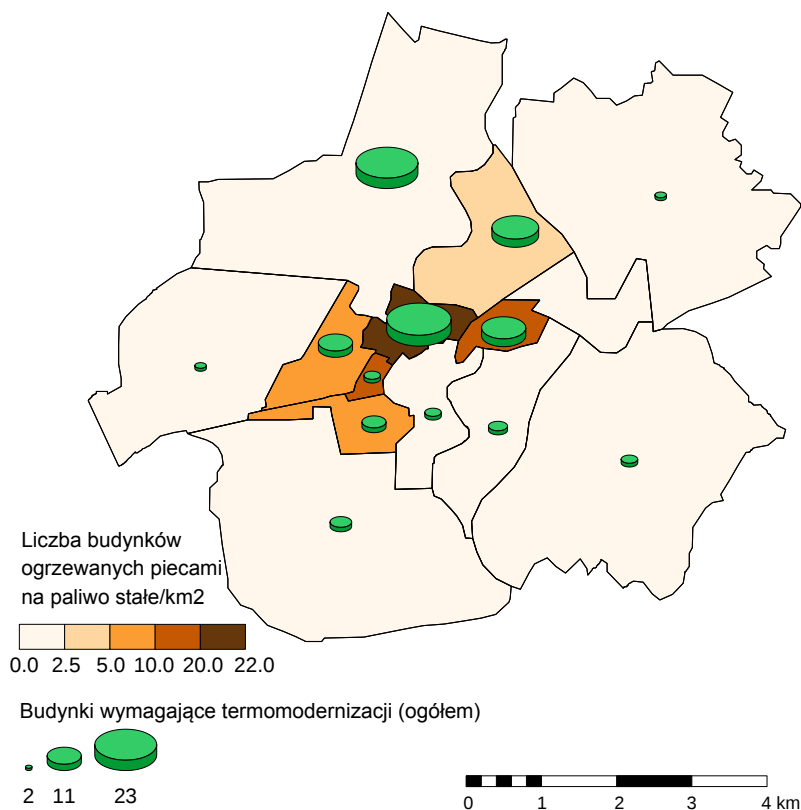
²⁸ Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Miasta Racibórz za rok 2014, Greenkey, kwiecień, 2015 r.

²⁹ Załącznik do Uchwały nr XLI/582/2014 Rady Miasta Racibórz z dnia 25 czerwca 2014 roku.

prawnych oraz 1 381 mb (55,24 Mg) w sieciach wodociągowych azbestowo – cementowych. W związku z tym szacowana ilość azbestu na terenie Raciborza wynosi 715,692 Mg. Nadmienić należy, że działania na rzecz usuwania azbestu w mieście trwają od 2003 r. Na przestrzeni 10 lat usunięto 539,098 Mg azbestu. Działania zaplanowane przez miasto w tym zakresie zostały zrealizowane. Zgodnie przytaczanym powyżej dokumentem, kontynuacja działań obejmie dwa okresy (2014-2022 oraz 2023-2032), co wynika z ograniczonych możliwości finansowych.

Gospodarka niskoemisyjna to gospodarka rozwijająca się w sposób zintegrowany, przy wykorzystaniu wszystkich dostępnych niskoemisyjnych technologii i praktyk. Wspólnym kierunkiem powinno być wdrażanie wydajnych rozwiązań energetycznych w poszukiwaniu możliwości zmniejszenia zużycia energii i materiałów, zwiększanie wykorzystania energii odnawialnej, wprowadzanie proekologicznych innowacji technologicznych oraz ograniczanie emisji.

Miasto Racibórz przystąpiło do opracowania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN). Jest to dokument strategiczny, opisujący kierunki działań zmierzających do osiągnięcia redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza i poprawy jego jakości, zwiększenia w bilansie energetycznym miasta udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, zwiększenia efektywności energetycznej, czyli lepszego gospodarowania nośnikami energii, które są zużywane na co dzień, a co za tym idzie zmiany postaw konsumpcyjnych odbiorców i użytkowników energii na terenie gminy.

Ryc. 20. Liczba budynków komunalnych ogrzewanych tradycyjnymi piecami na paliwo stałe na km² w 2014 r. oraz liczba budynków wymagających termomodernizacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

Dotychczasowa analiza zasobów miejskich w kontekście ich wpływu na efektywność energetyczną wskazuje, że ponad 120 budynków mieszkalnych będących w zasobach Miasta Racibórz wymaga podjęcia działań termomodernizacyjnych. Konieczność ta dotyczy również wybranych budynków użyteczności publicznej (np. siedziby Miejskiego Zarządu Budynków). Wynika to przede wszystkim z ich wieku, a co za tym idzie z wykorzystania mało efektywnych, starych systemów grzewczych opartych na paliwie stałym (głównie węgiel), ale także braku ocieplenia budynków, przestarzałej stolarki okiennej, które przyczyniają się do znacznych strat ciepła. Ponadto wykorzystana technologia budowlana oraz brak dotychczasowych działań modernizacyjnych i remontowych przyczyniają się do pogorszenia stanu powietrza atmosferycznego w mieście. Jednym z kluczowych zagrożeń jest dość często spotykane niekontrolowane spalanie odpadów (szczególnie tych z tworzyw sztucznych) w domowych piecach, powodujące z kolei duże zanieczyszczenie atmosfery substancjami kancerogennymi (dioksynami) oraz tlenkami metali ciężkich.

Analiza stanu technicznego budynków mieszkalnych wskazała, że obiekty wymagające pilnych działań termomodernizacyjnych zlokalizowane są w obwodzie 10 - Centrum oraz 4 - Stara Wieś/Proszowice/Miedonia.

Wyniki ankiet wypełnionych przez mieszkańców potwierdziły, że stan istniejącej zabudowy mieszkaniowej, znajdującej się w zasobach komunalnych, jest zły i stanowi istotny problem w ramach sfery technicznej miasta (64,5% wskazań). Prawie w każdym z obwodów ponad połowa respondentów wskazała tym samym na konieczność poprawy stanu infrastruktury mieszkaniowej.

Dodatkowym elementem występującym w przestrzeni miejskiej i wpływającym na efektywność energetyczną jest oświetlenie miejskie. Według danych Aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020 na terenie miasta (głównie w jego centralnej części) znajduje się około 4200 punktów świetlnych, które z racji starej technologii wykonania charakteryzują się słabą efektywnością energetyczną.

Jednym z kluczowych elementów środowiska determinujących szereg działań w przestrzeni miejskiej jest usytuowanie na terenach zalewowych rzeki Odry. Rejonami najbardziej zagrożonymi są tereny położone wzdłuż koryta rzeki, tj. centrum miasta oraz dzielnice Ostróg, Obora i Płonia. W związku z brakiem pełnego zabezpieczenia przeciwpowodziowego w mieście, duże zjawiska powodziowe odnotowano w sierpniu 1985 r., w lipcu 1997 r. oraz w lipcu 2001 r. i maju 2010 r. Obecnie trwa budowa zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny, dzięki któremu zagrożenie powodziowe zostanie wyeliminowane nie tylko w Raciborzu, ale i w innych miastach w dolinie Odry.

Stan techniczny budynków

Przeciętne wskaźniki dotyczące mieszkalnictwa w Mieście Racibórz są zbliżone do poziomu występującego w skali kraju i województwa śląskiego. Podobnie kształtuje się problematyka związana z gospodarką mieszkaniową, to jest:

- wysoki odsetek mieszkań o niskim standardzie,
- ograniczone fundusze na remonty bieżące,
- niezaspokojone potrzeby kwaterunkowe ludności,
- wysoka przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie.

Na terenach Miasta Racibórz występuje zarówno zabudowa jednorodzinna jak i wielorodzinna. Na zasoby mieszkaniowe składają się, według danych GUS za 2014 r. 5 554 budynki mieszkalne oraz 20 472 mieszkania.

Tab. 9. Zasoby mieszkaniowe w Raciborzu.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba budynków mieszkalnych w gminie	5329	5371	5493	5511	5534	5554
Liczba mieszkań	20049	20330	20361	20408	20448	20472
Izby	74191	77822	78006	78185	78382	78532
Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania	67,1	68,3	68,4	68,5	68,6	68,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

W 2014 r., w przeliczeniu na jednego mieszkańca, powierzchnia mieszkalna wyniosła 25,3 m²/osobę. Statystycznie średnia wielkość mieszkania w gminie to 68,8 m².

Tab. 10. Wskaźniki zasobu mieszkaniowego.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m ²)	23,8	24,6	24,8	24,9	25,1	25,3
Mieszkania na 1000 mieszkańców	355,0	360,8	362,0	363,9	365,6	367,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Część zasobu mieszkaniowego na terenie Miasta Racibórz wymaga dostosowania i modernizacji w celu podniesienia efektywności energetycznej budynków. Wynika to z wieku budynków oraz wykorzystania starych systemów grzewczych opartych na tradycyjnym źródle ogrzewania. Gmina wspiera również działania mające na celu poprawę energooszczędności w budowie nowych domów. W Raciborzu można skorzystać ze wsparcia finansowego Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z Katowicach w postaci linii kredytowej o nazwie "dom energooszczędny". Osoby fizyczne mogą otrzymać dofinansowanie ze źródeł publicznych na budowę domów niskoenergetycznych. Mogą się o niego również starać inwestorzy budujący energooszczędne budynki oraz osoby chętne do kupna odpowiednich instalacji i urządzeń: pomp ciepła, kolektorów słonecznych, instalacji ogrzewania, materiałów izolacyjnych ścian, okien oraz drzwi. Dom musi spełniać odpowiednie wymogi - mieć wskaźnik zapotrzebowania na energię końcową niższy o 60 kilowatogodzin na metr kwadratowy rocznie, niż dom budowany metodą tradycyjną³⁰.

³⁰ <http://www.raciborz.com.pl/art28194.html>.

3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Dla czternastu wydzielonych w Mieście Racibórz stref (por. ryc. 2) pozyskano materiał statystyczny dostępny w zasobach Urzędu Miasta Racibórz, jak i specjalnie w tym celu wygenerowany przez instytucje zewnętrzne - Powiatowy Urząd Pracy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu czy Komendę Powiatową Policji w Raciborzu.

Uzyskane dane przeanalizowano pod kątem możliwości stworzenia listy porównywalnych wskaźników odnoszących wartość danej zmiennej do jednostki obwodu. Weryfikacja wskaźników objęła następujące elementy:

- poprawność metodologiczną - wskaźnik powinien opisywać w sposób czytelny i przejrzysty dany problem, powinien być łatwy w odbiorze przez czytelnika, łatwo weryfikowalny, powinien również różnicować przestrzeń miasta i być skonstruowany zgodnie z zasadami matematycznymi i statystycznymi,
- poprawność przestrzenną - wskaźnik powinien zostać odniesiony do jednostki mniejszej niż gmina, w tym przypadku do strefy³¹.

W wyniku tak przeprowadzonej procedury wskazano listę 11 wskaźników, które zastosowano dla oceny stopnia kumulacji problemów w przestrzeni miasta. Wskaźniki te obejmują sferę społeczną (bezrobocie, ubóstwo, przestępczość/patologie, poziom edukacji, uczestnictwo w życiu publicznym), sferę gospodarczą (stopień przedsiębiorczości) oraz sferę techniczno-środowiskową (brak rozwiązań technicznych w budownictwie mieszkaniowym w zakresie zapewnienia energooszczędności oraz ochrony środowiska). Pozwoliło to w dalszym etapie na wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Został on przyjęty Uchwałą nr XV/184/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz.

3.1. Obszar zdegradowany

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy, czyli kumulację negatywnych zjawisk reprezentujących przede wszystkim sferę społeczną. W związku z powyższym poddano analizie wyodrębnione strefy w Raciborzu w celu określenia, które z nich charakteryzują się największą liczbą wskaźników odbiegających od średniej³² dla miasta. Założono, że za obszar spełniający kryterium koncentracji problemów uznany zostanie obwód, który na 11 analizowanych wskaźników spełni co najmniej 6. Tak przeprowadzone postępowanie badawcze pozwoliło wyznaczyć 6 obwodów, które charakteryzują się koncentracją negatywnych zjawisk, tj. noszą znamiona obszaru zdegradowanego. Zestawienie wszystkich badanych mierników przedstawia tabela 11, w której szarym kolorem oznaczono wartości mierników odbiegających znacząco

³¹ Część danych statystycznych charakteryzujących dane zjawisko czy proces nie jest agregowana przez instytucje do jednostek mniejszych niż miasto/gmina, co tym samym uniemożliwia ich wykorzystanie do analizy przestrzennej wewnątrz danej jednostki.

³² Przyjęto założenie, że wartość wskaźnika musi być wyższa od średniej dla miasta. Wyjątek stanowią trzy wskaźniki: średni wynik egzaminu po VI klasie, frekwencja w wyborach parlamentarnych, liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, w przypadku których wartość wskaźnika niższa od średniej kwalifikowała dany obszar.

od przyjętych norm dla poszczególnych stref. Zielonym kolorem zaznaczono strefę obszaru zdegradowanego, czyli przestrzeni, w której ponad 6 mierników osiągnęło wartości niekorzystne.

Tab. 11. Zestawienie wskaźników delimitacyjnych.

nr obwodu	nazwa	bezrobotni w liczbie osób w wieku produkcyjnym (%)	liczba rodzin objętych pomocą społeczną (ogółem)	skierowania do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkaniowego socjalnego zasobu miasta w 2014 r.	liczba czynów karalnych (ogółem)	liczba "Niebieskich kart"	średni wynik egzaminu po VI klasie (%)	frekwencja w wyborach parlamentarnych (%)	udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszk. (%)	liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	liczba budynków ogrzewanych piecami na paliwo stałe na 1 km ²	liczba budynków wymagających termomodernizacji	liczba wskaźników odbiegających od wartości referencyjnej
MIASTO RACIBÓRZ (wartość referencyjna – średnia dla miasta)		4,1	51	12	20	9	72,3	45,86	22,8	106,1	1,6	9	
1	Brzezcie	4,0	13	1	13	8	66,2	46,38	25,3	84,0	0,3	4	3
2	Ocice	4,8	77	2	8	5	82,2	46,92	19,5	241,6	0,3	2	2
3	Sudół/Studzienna	2,9	5	2	4	1	77,6	40,71	19,7	64,5	0,3	6	2
4	Stara Wieś, Proszowice, Miedonia	3,5	67	21	17	10	68,3	37,64	19,0	148,5	1,8	22	7
5	Markowice	3,0	10	0	8	1	80,5	41,94	19,9	75,8	0,2	2	2
6	Łąkowa/Wandy/1 Maja	3,2	93	20	29	15	69,8	44,84	20,6	101,0	1,8	4	8
7	Nowe Zagrody/Stara Wieś	4,3	77	12	19	13	72,6	50,72	19,9	67,5	5,1	11	7
8a	Opawska	4,3	34	5	9	11	75,1	47,67	29,7	42,7	12,1	4	5
8b	Osiedle Polna-Pomnikowa	5,1	63	14	8	14	75,1	41,48	24,5	63,0	5,5	7	8
9b	Duża Płonia	3,0	10	2	8	1	71,9	39,94	22,2	103,6	1,6	5	3
9c	Obora	3,7	1	0	0	1	71,9	39,94	29,5	79,5	0,0	0	4
9a	Mała Płonia	5,9	43	10	4	7	71,9	39,94	18,1	200,0	14,9	15	5
10	Centrum	4,6	137	49	104	19	69,8	48,4	27,9	133,0	21,8	23	9
11	Ostróg	4,1	73	22	41	8	72,6	48,94	20,1	104,7	4,9	16	6

Źródło: opracowanie własne

3.2. Obszar rewitalizacji

Wyznaczając zasięg obszaru rewitalizacji kierowano się następującymi przesłankami wynikającymi z ustawy o rewitalizacji oraz zapisami Wytycznych Ministerstwa w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020:

- obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk;
- obszar rewitalizacji to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego;
- obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

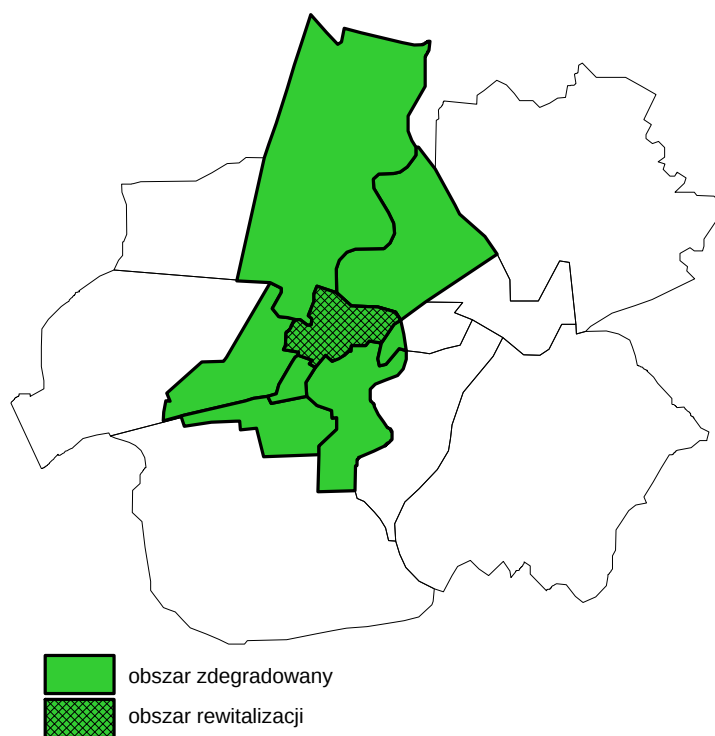
Przyjęte założenia oraz procedura badawcza pozwoliła określić, że wszystkie powyższe warunki spełnia obwód nr 10 - Centrum. W strefie tej występuje największa koncentracja negatywnych zjawisk – aż 9 z 11 mierników osiągnęło tu wartość krytyczną. Obszar stanowi **1,8% powierzchni miasta** i jest zamieszkiwany przez **22,6% ludności** Raciborza.

Na terenie tym prowadzona będzie kompleksowa rewitalizacja.

W dniach 15 grudnia 2015 - 13 stycznia 2016 odbyły się konsultacje społeczne projektu uchwały Rady Miasta Racibórz w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W wyniku zebranych uwag wprowadzono zmianę zasięgu terenu zdegradowanego. W ramach wniosków dotyczących przestrzennego zasięgu obszaru delimitacji wymienić trzeba przede wszystkim:

- uwzględnienie w ramach obszaru zdegradowanego strefy 8a (Opawska). Obszar ten spełnił jedynie 5 kryteriów (wskaźników), ale jego położenie wewnątrz obszaru zdegradowanego niesie ze sobą zagrożenie wynikające z negatywnego oddziaływania najbliższego sąsiedztwa;
- uwzględnienie w ramach obszaru zdegradowanego wschodniej części strefy 9a (Mała Płonia) ograniczonej rzeką Odrą. Na terenie tym ma miejsce znaczna degradacja przestrzenno-funkcjonalna terenów kolejowych oraz degradacja środowiskowa nabrzeża Odry;
- wyłączenie z zasięgu obszaru zdegradowanego zachodniej części strefy 4 (Stara Wieś, Proszowice, Miedonia) ze względu na typ i rodzaj użytkowania terenu. Są to głównie użytki rolne.

Ostateczny zasięg przyjętego obszaru zdegradowanego oraz rewitalizacji został zamieszczony na rycinie 21.

Ryc. 21. Zasięg obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w Raciborzu.
Źródło: opracowanie własne.

4. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji przeprowadzona na potrzeby Programu Rewitalizacji wskazała podstawowe problemy w poszczególnych sferach, co w konsekwencji pozwoliło na określenie skali i potrzeb rewitalizacyjnych obszaru wskazanego do rewitalizacji.

4.1. Sfera społeczna

PROBLEMY I ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE SPOŁECZNEJ

- **Spadek liczby mieszkańców** wynikający ze zdarzeń demograficznych, takich jak ujemny przyrost naturalny, emigracje. Za szczególnie groźny wydaje się ponadto w opinii mieszkańców (72% wskazań w ramach ankiety) odpływ mieszkańców w wieku najbardziej aktywnym. Migracja młodych powoduje nieuchronne zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców, a co za tym idzie, wpływa na trudne do odwrócenia zmiany potencjału demograficznego miasta, a szczególnie jego centralnej części;
- **Starzenie się społeczeństwa** (wyraźny wzrost liczby osób starszych). Wynika to z wyżej wymienionych procesów demograficznych. Osoby starsze nie wykazują potrzeby zmiany miejsca zamieszkania. Natomiast osoby młode w wieku produkcyjnym są dużo bardziej mobilne i skłonne do zmiany miejsca zamieszkania;
- **Wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych, w wieku pow. 50 lat i 25-34 lat;**
- **Wzrost udziału osób objętych wsparciem socjalnym.** Wysoki udział osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa i bezrobocia, wynika przede wszystkim z obserwowanego w ostatnich latach ubożenia społeczeństwa, co jest efektem nawarstwiania się problemów na rynku pracy, spadku aktywności i zniechęcenia mieszkańców czy tzw. dziedziczenia ubóstwa. **Znaczny udział osób otrzymujących pomoc ze względu na niepełnosprawność** wskazuje natomiast na realne ryzyko wykluczenia społecznego i zawodowego osób z różnego rodzaju ograniczeniami ruchowymi;
- **Spadek poczucia bezpieczeństwa.** Wynika to z koncentracji zdarzeń chuligańskich powodowanych przez **młodzież, która jest bardziej narażona na zjawiska patologii społecznej (narkomania, alkoholizm)**. Brak właściwej aktywizacji młodych powoduje nawarstwianie się niekorzystnych zjawisk i sprawia, że młodzież ulega negatywnym wpływom m.in. swoich rówieśników;
- **Poziom edukacji** nie odbiega co prawda od średniej wojewódzkiej (na podstawie oceny wyników egzaminacyjnych). Niemniej jednak w centrum miasta wyniki egzaminów wypadają słabiej. To negatywne zjawisko **koresponduje z koncentracją zdarzeń o charakterze chuligańskim**, a także z miejscami gromadzenia się młodzieży nadmiernie spożywającej alkohol, co przyczynia się do spadku poczucia bezpieczeństwa;
- **Niska aktywność społeczna.** Według prawie 58% respondentów **brakuje integracji społecznej, szczególnie na terenach szeroko rozumianego centrum miasta**. Być może wynika to z faktu, że w opinii 60% respondentów również istniejąca na terenie miasta **oferta**

kulturalna i rekreacyjna jest mało zachęcająca. Dostęp do atrakcyjnej infrastruktury prowokowałoby większą liczbę osób do spędzania wspólnie czasu, a tym samym do wzajemnej integracji. Należy pamiętać, że na przeszkodzie integracji społecznej stają również zmiany wynikające z problemów XXI wieku - zmęczenia wynikającego z dużej ilości czasu poświęcanego pracy, większej liczby obowiązków, ale także dostępu do nowoczesnych narzędzi (komputer, Internet) oraz **wzrostu anonimowości mieszkańców, co w konsekwencji powoduje wzrost zachowań izolacyjnych, spadek chęci do nawiązania sąsiedzkich kontaktów;**

- **Słaba aktywność mieszkańców w życiu kulturalnym i obywatelskim.**

POTENCJAŁY LOKALNE W SFERZE SPOŁECZNEJ

Wśród potencjałów lokalnych, które mogą stanowić o szansie poprawy sytuacji w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji wymienić należy przede wszystkim:

- Dziedzictwo historyczne Raciborza (10 wieków tradycji), a co za tym idzie, wielokulturowość i tradycja, którą na terenie miasta tworzą: kultura śląska, kresowa, morawska i niemiecka;
- Obecność instytucji mogących generować impulsy dla aktywizacji i integracji mieszkańców (Raciborskie Centrum Kultury, Towarzystwo Miłośników Ziemi Raciborskiej, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna, organizacje pozarządowe itp.);
- Obecność aktywnych liderów lokalnych, którzy przy odpowiednim wsparciu mogą kreować działania angażujące w rozwój lokalny mieszkańców;
- Potencjał Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej oraz dobrze rozwinięta baza oświatowa.

4.2. Sfera gospodarcza

PROBLEMY I ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE GOSPODARCZEJ

- **Niedostateczna aktywność przedsiębiorcza mieszkańców**, która wynika nie tylko z negatywnych trendów gospodarczych na terenie kraju (brak wyraźnego wsparcia instytucjonalnego i finansowego dla małych i średnich przedsiębiorstw, wysokie koszty prowadzenia działalności, zmiany w przepisach prawa itp.), ale także z braku stosownej wiedzy (niska jakość kapitału społecznego);
- **Przewaga liczby podmiotów kończących działalność** w stosunku do nowo zakładanych przedsiębiorstw;
- **Brak współpracy przedsiębiorców**, którzy wspólnie mogliby tworzyć ofertę gospodarczą zarówno w centrum jak i na terenie całego Raciborza, a tym samym brać czynny udział w aktywizacji obszaru oraz stanowić dobry przykład dla kolejnych, początkujących przedsiębiorców;

- **Ograniczona dostępność do miejsc dla osób rozpoczynających działalność.** Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, zwłaszcza na jej początkowym etapie stanowi istotną barierę w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.
- **Niedostateczna podaż dobrze płatnych i umożliwiających awans miejsc pracy,** co skłania młodych mieszkańców do opuszczenia Raciborza a także przyczynia się do wzrostu bezrobocia;
- **Niewykorzystany potencjał inwestycyjny** miasta, który w opinii mieszkańców jest duży lecz nie na tyle atrakcyjny by przyciągnąć inwestorów;
- **Brak działań aktywizujących zawodowo mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem osób narażonych na wykluczenie społeczne (np. z powodu niepełnosprawności)** poprzez wsparcie m.in. rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.

POTENCJAŁY LOKALNE W SFERZE GOSPODARCZEJ

Wśród potencjałów lokalnych, które mogą stanowić o szansie poprawy sytuacji w sferze gospodarczej na obszarze rewitalizacji wymienić należy przede wszystkim:

- Zlokalizowanie na terenie miasta przedsiębiorstw o znaczeniu międzynarodowym;
- Znane raciborskie marki na mapie przemysłowej Polski;
- Zróżnicowany i niezależny od jednego pracodawcy rynek pracy;
- Dostępność lokali w centrum miasta, które mogą zostać przeznaczone na działalność gospodarczą promującą potencjał lokalny;
- Potencjał Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej jako miejsca kreowania Przedsiębiorczości młodych mieszkańców;
- Lokalizacja instytucji i obecność potencjalnych liderów gotowych podjąć działania aktywizujące zawodowo społeczność lokalną.

4.3. Sfera funkcjonalno-przestrzenna

PROBLEMY I ZJAWISKA KRYZYSOWE W STREFIE FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

- **Niska estetyka przestrzeni publicznej,** która zniechęca do korzystania, zamieszkania czy prowadzenia działalności. Stanowi negatywną wizytówkę miasta, wpływa na subiektywną, niską ocenę całego otoczenia nie tylko pod względem fizycznym, ale też kapitału społecznego;
- **Niedostateczna ilość oraz niezadawalający stan terenów rekreacyjno-wypoczynkowych.** Miasto jako ośrodek rozwoju powinno kreować miejsca, w których mieszkańcy realizowaliby jeden z ważniejszych elementów wpływających na jakość życia – rekreację i wypoczynek. Przestrzenie takie sprawiają, że w danym otoczeniu żyje się przyjemniej, subiektywne postrzeganie miejsca jest lepsze, a co za tym idzie, również poczucie

odpowiedzialności za sąsiedztwo jest większe. Obecny stan infrastruktury wypoczynkowej, zwłaszcza w centralnej części miasta, powoduje **brak odpowiedzialności za najbliższe otoczenie oraz działa dezintegrująco na społeczność lokalną**. Ponadto niewłaściwie zagospodarowana przestrzeń stanowi miejsce występowania kolejnego negatywnego zjawiska, jakim jest **tworzenie warunków dla zachowań szkodliwych publicznie** (gromadzenie się osób spożywających alkohol w miejscu publicznym, dalsza dewastacja terenu, brak poczucia bezpieczeństwa, dawanie złych wzorców kolejnemu pokoleniu Raciborzan);

- **Bariery architektoniczne utrudniające poruszanie się osobom niepełnosprawnym.** W ramach nowych inwestycji niwelowane są te ograniczenia, co wynika z przepisów prawa. Nadal jednak wskazywane są pewne braki w tym zakresie. Nie wynika to wyłącznie z faktu zamieszkiwania w mieście osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności. Należy bowiem mieć na uwadze wzrastającą liczbę osób starszych, które z racji wieku mają pewne ograniczenia ruchowe (zgodnie z danymi NSP 2011 na terenie powiatu raciborskiego zamieszkiwało 11 688 osób niepełnosprawnych, w tym 61,9% prawnie oraz 38,1% biologicznie. Wg danych OPS, na terenie miasta zamieszkuje 340 rodzin objętych pomocą społeczną ze względu na niepełnosprawność, w tym prawie 1/4 w samym centrum miasta);
- **Brak infrastruktury dostosowanej do rosnących potrzeb społecznych mieszkańców** nie tylko w zakresie dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych, ale także do przyszłych potencjalnych działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu – rozwojowi spółdzielni socjalnych, rozwojowi miejsc opieki dziennej m.in. dla osób starszych.

POTENCJAŁY LOKALNE W SFERZE FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Wśród potencjałów lokalnych, które mogą stanowić o szansie poprawy sytuacji w sferze funkcjonalno-przestrzennej na obszarze rewitalizacji wymienić należy przede wszystkim:

- Dostęp do tzw. wolnych przestrzeni publicznych, które są słabo zagospodarowane i gotowe do wzmocnienia ich prawidłowej funkcji;
- Podejmowanie działań zmierzających do poprawy stanu przestrzeni publicznych. Stanowią one nie tylko sygnał właściwego kierunku przekształceń przestrzeni w odpowiedzi na społeczne potrzeby. Są także impulsem dla kontynuacji tego typu przedsięwzięć na terenach charakteryzujących się deficytem w sferze atrakcyjnej, przyjaznej mieszkańcom przestrzeni (głównie w centrum miasta);
- W dużej mierze uregulowana własność gruntów, na których znajdują się przestrzenie publiczne, co umożliwia sprawną realizację przedsięwzięć;
- Historyczna ranga miasta, która stanowi o tożsamości mieszkańców, zagospodarowaniu przestrzeni miasta i motywuje do większego dbania o zachowanie wysokiej jakości przestrzeni;
- Rozwój infrastruktury sportowej.

4.4. Sfera środowiskowo - techniczna

PROBLEMY I ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE ŚRODOWISKOWO-TECHNICZNEJ

- Istniejący układ sieci drogowej powoduje **koncentrację emisji szkodliwych substancji**. Ze względu na krzyżowanie się w centrum miasta ważnych ciągów komunikacyjnych, ma miejsce duże zagęszczenie ruchu samochodowego w centrum miasta, co zwiększa zanieczyszczenie powietrza;
- **Niska emisja**, której przyczyną jest wykorzystywanie przez mieszkańców źródeł energii opartych na tradycyjnych paliwach. Nadal niewystarczający jest poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. U podstaw tego problemu leży nie tylko słaba świadomość ekologiczna. Jedną z kluczowych przyczyn są względy finansowe. Po pierwsze ograniczone środki finansowe na inwestycje (zarówno publiczne, jak i prywatne) oraz wysoka kosztochłonność działań termomodernizacyjnych sprawia, że przedsięwzięcia te muszą zostać odłożone. Po drugie, mieszkańcy ze względu na oszczędności wykorzystują jako opał węgiel niskiej jakości. W domowych piecach często spalane są również śmieci;
- Na terenie całego miasta, w tym szczególnie w jego części centralnej nastąpiło **przekroczenie normatywnych stężeń zanieczyszczeń** w przypadku BaP (benzo-a-piren), O₃ (ozon), PM10 (pył zawieszony) i tym samym Racibórz został zakwalifikowany do klasy C - stężenia zanieczyszczenia na terenie miasta przekraczały poziomy dopuszczalny;
- **Niska efektywność energetyczna** źródeł ciepła oraz budynków publicznych. W związku ze wspomnianą wyżej kosztochłonnością działań termomodernizacyjnych (zwłaszcza na terenach objętych ochroną konserwatorską) duża część budynków nie spełnia norm efektywności energetycznej. Część zasobu mieszkaniowego na terenie Miasta Racibórz wymaga dostosowania i modernizacji w celu podniesienia efektywności energetycznej budynków do obowiązujących norm.
- **Zagrożenie powodziowe** wynikające z położenia na terenach zalewowych Odry. Północna granica obszaru rewitalizacji graniczy bezpośrednio z linią brzegową rzeki.

POTENCJAŁY LOKALNE W SFERZE ŚRODOWISKOWO-TECHNICZNEJ

Wśród potencjałów lokalnych, które mogą stanowić o szansie poprawy sytuacji w sferze środowiskowo-technicznej na obszarze rewitalizacji wymienić należy przede wszystkim:

- Wzrastającą świadomość ekologiczną mieszkańców;
- Wstępnie określone możliwości techniczne wykonania termomodernizacji; w dużej części budynków mieszkalnych;
- Budowę zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny;
- Zewnętrzne źródła finansowania, o które Miasto Racibórz sukcesywnie zabiega.

4.5. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwoliła określić trzy kluczowe problemy, które agregują w sobie podstawowe zjawiska kryzysowe, ich przyczyny i wzajemne powiązania. Ich nawarstwienie i utrwalanie m.in. poprzez silne wzajemne powiązanie przyczynowo-skutkowe generują występowanie poniższych problemów. Są to:

**DEGRADACJA WIEZI SPOŁECZNYCH ORAZ NISKI POZIOM AKTYWNOŚCI
SPOŁECZNEJ I ZAWODOWEJ MIESZKAŃCÓW**

**NISKIEJ JAKOŚCI SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA I TECHNICZNA
OBSZARU**

SŁABO WYKORZYSTANY POTENCJAŁ GOSPODARCZY

5. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji

5.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Rewitalizacja stanowić ma proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego poprzez kompleksowe, powiązane ze sobą przedsięwzięcia społeczne, przestrzenno – funkcjonalne, gospodarcze, techniczne i środowiskowe. Działania te mają integrować interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki. Prowadzenie rewitalizacji w powyższy sposób ma przyczynić się do poprawy szeroko rozumianej jakości życia mieszkańców.

Dzięki rewitalizacji w Raciborzu osiągnięty zostanie pożądany stan zrównoważonego, zintegrowanego rozwoju kierowanego przez społeczność lokalną. Obszar rewitalizacji cechować będzie spójność społeczna wynikająca ze wzrostu aktywności mieszkańców, którzy świadomi własnej tożsamości lokalnej będą współuczestniczyć i współdecydować o kierunkach rozwoju miejsca zamieszkania. W obszarze rewitalizacji nastąpi wzmocnienie relacji sąsiedzkich, wzrosną kompetencje społeczne mieszkańców oraz wzrośnie społeczna odpowiedzialność za najbliższe otoczenie, co w konsekwencji wpłynie na spadek zagrożenia patologią społeczną.

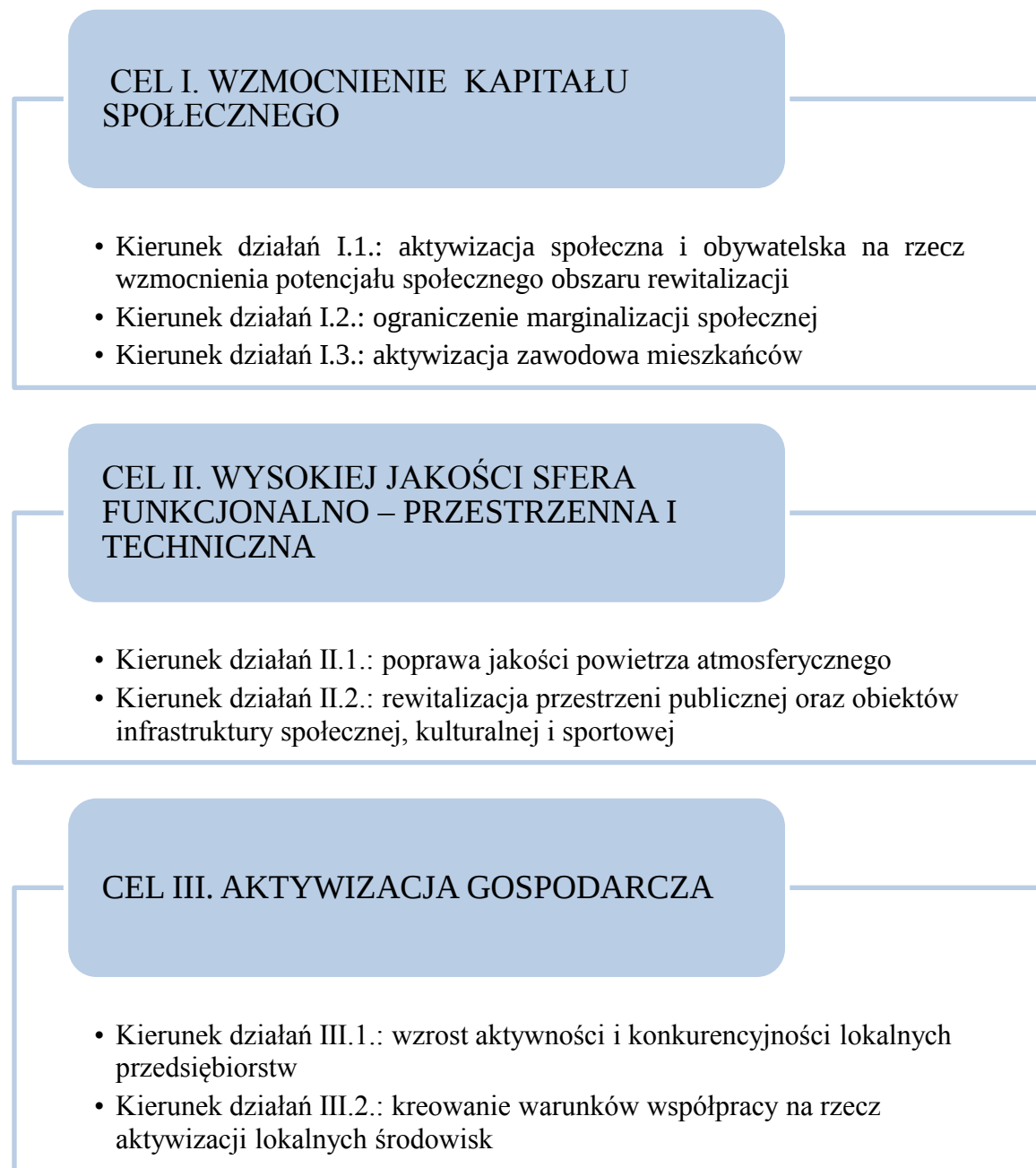
Obszar wskazany do rewitalizacji stanie się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania. Będzie miejscem spójnym przestrzennie, szanującym wielowiekowe dziedzictwo historyczne i kulturowe oraz miejscem tworzenia innowacyjnych usług społecznych. Będzie również strefą efektywnego integrowania lokalnych przedsiębiorców na rzecz dynamizacji rozwoju i zagwarantowania spójnego rozwoju gospodarczo – społecznego. Będzie to również obszar wyznaczający kierunki działań zmierzających do zapewnienia wysokiej jakości środowiska, a tym samym „dbający” o zdrowie swoich obywateli.

Dzięki rewitalizacji obszar objęty wsparciem stanowić będzie pozytywny przykład właściwego zarządzania rozwojem. Wskaże efektywne i skuteczne sposoby wykorzystania endogenicznego potencjału na rzecz tworzenia doskonałych warunków życia swoim mieszkańcom. Dzięki temu spowoduje impuls dla dyfuzji korzystnych procesów na teren całego miasta.

5.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań służące ograniczeniu negatywnych zjawisk

Kluczową ideą przyświecającą rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego. Proces ten powinien być prowadzony kompleksowo poprzez zintegrowane działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i gospodarki. Założenie to przyświecało konstrukcji listy celów rewitalizacji oraz kierunków działań. Przeprowadzony proces diagnostyczny pozwolił określić trzy główne problemy, które agregują w sobie podstawowe zjawiska kryzysowe a tym samym ich przyczyny i wzajemne powiązania. W myśl **zapewnienia pełnej komplementarności i spójności projektowanych działań**

zaproponowano trzy cele rewitalizacji odpowiadające kluczowym problemom oraz grupujące najważniejsze kierunki działań zmierzające do efektywnego wdrożenia planu rewitalizacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i techniczno-środowiskowej.

Ryc. 22. Struktura celów i kierunków działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020.

Źródło: opracowanie własne.

CEL I WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Podstawą działań rewitalizacyjnych na terenie Raciborza jest przede wszystkim przeciwdziałanie i zapobieganie negatywnym zjawiskom w sferze społecznej. Na obszarze wskazanym do rewitalizacji kluczowe jest podjęcie działań zmierzających do wzrostu aktywności społecznej mieszkańców i przeciwdziałania degradacji więzi społecznych. Działania realizowane w ramach niniejszego celu powinny koncentrować się na szeregu spójnych zadań ograniczających negatywne skutki zmian społecznych na obszarze rewitalizacji wynikających z takich zjawisk, jak migracje młodych mieszkańców, starzenie się społeczeństwa, wzrost ubóstwa, wzrost bezrobocia, spadek poczucia bezpieczeństwa, wzrost anonimowości, rozpad więzi społecznych itd. Działania skierowane powinny być do wszystkich podstawowych grup beneficjentów rewitalizacji, do których zaliczyć można przede wszystkim:

- osoby korzystające z pomocy socjalnej,
- młodzież,
- osoby starsze,
- osoby pozostające bez pracy,
- lokalni aktorzy rozwoju lokalnego,
- osoby niepełnosprawne,
- organizacje pozarządowe,
- instytucje kultury,
- przedsiębiorcy,
- placówki oświatowe.

W odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby rewitalizacyjne w ramach niniejszego celu wskazano trzy kierunki działań:

Kierunek działań I.1.: aktywizacja społeczna i obywatelska na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego obszaru rewitalizacji

Podstawowym złączeniem w ramach niniejszego kierunku działań jest sprzyjanie prospołecznym inicjatywom mieszkańców. Pozwoli to na zwiększenie aktywności lokalnego społeczeństwa, a tym samym przyczyni się do rozwoju i podniesienia kompetencji społecznych.

Brak uczestnictwa w życiu centrum miasta wynika z szeregu czynników zarówno zewnętrznych (brak dostosowanej i odpowiadającej potrzebom mieszkańców infrastruktury), jak i przede wszystkim z czynników wewnętrznych – indywidualnych (niechęć do podejmowania działań, marazm, anonimowość, brak zaufania do sąsiadów itp.). Podejmowane w ramach niniejszego kierunku działania będą miały na celu minimalizację skutków ubocznych wynikających przede wszystkim z ograniczeń wewnętrznych (indywidualnych, psychologicznych). Generowanie impulsów dla integracji sąsiedzkiej oraz międzypokoleniowej oraz aktywne angażowanie mieszkańców do uczestnictwa w życiu publicznym przyczyni się w długoterminowej perspektywie do uruchomienia pozytywnych zmian. Da również szansę na to, że mieszkańcy nie będą jedynie biernymi odbiorcami wydarzeń, ale staną się aktywnymi organizatorami oddolnych inicjatyw przyczyniających się do poprawy życia na obszarze rewitalizacji. Kreowanie wydarzeń społecznych oraz kulturalnych przyniesie pozytywne i wymierne efekty. Pozwoli nie tylko na wzrost aktywności, ale zwiększy również tożsamość lokalną mieszkańców, zachęci ich do działania, zintegruje. Przyczyni się do wzrostu uczestnictwa mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i obywatelskim.

W ramach niniejszego kierunku kluczowe znaczenie będzie miało wpieranie działań realizowanych przy możliwie najpełniejszym zaangażowaniu wszystkich potencjalnych beneficjentów – mieszkańców, lokalnych liderów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz władz lokalnych.

Kierunek działań I.2.: ograniczenie marginalizacji społecznej

Działania ukierunkowane na ograniczenie marginalizacji społecznej będą miały na celu zapewnienie spójności społecznej na obszarze rewitalizacji. Zostanie ona zagwarantowana poprzez sprawną i efektywną realizację przedsięwzięć ukierunkowanych na integrację grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne. Wymienić tu należy osoby starsze, osoby niepełnosprawne czy osoby korzystające z pomocy socjalnej. Specyficzną grupą podatną na marginalizację jest młodzież, a wynika z faktu znacznego narażenia na patologię wynikającą z nadużywania alkoholu i narkotyków. Brak zainteresowań, rozwój nowoczesnej technologii, która zniechęca do aktywności, specyficzna „moda” na bierność, sprawiają, że część młodzieży (zwłaszcza z rodzin patologicznych) narażona jest na dziedziczenie aspołecznych zachowań. Tym samym wzrasta zagrożenie zachowaniami chuligańskimi i pogłębianie degradacji społecznej.

Wszystkie powyższe grupy stanowią o kapitale społecznym obszaru rewitalizacji. Stąd też niezbędnym jest podjęcie kompleksowych działań zapewniających możliwość aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym Raciborza. Zaangażowanie wspomnianych grup we wspólne przedsięwzięcia, kreowanie dla nich przestrzeni inicjatyw społecznych pozwoli na włączenie w rozwój centrum miasta. Efektem powyższych działań będzie integracja, wzajemna edukacja oraz wskazanie mieszkańcom, że każda jednostka społeczna jest ważna dla rozwoju obszaru rewitalizacji.

Aktywne włączenie społeczne osób narażonych na wykluczenie społeczne przyczyni się do zwiększenia spójności społecznej całego obszaru rewitalizacji oraz da pozytywny impuls do zmian na terenie całego miasta. W celu zapewnienia komplementarności instytucjonalnej kluczowe znaczenie będzie miało wspieranie działań realizowanych przy jak najpełniejszym zaangażowaniu wszystkich potencjalnych beneficjentów – mieszkańców, liderów lokalnych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz władz lokalnych.

Kierunek działań I.3.: aktywizacja zawodowa mieszkańców

Jednym z ważniejszych elementów poprawy spójności społecznej na obszarze rewitalizacji będzie aktywizacja zawodowa mieszkańców. Dynamicznie zmieniająca się sytuacja na rynku pracy oraz obserwowane trendy gospodarcze wskazują na konieczność zapewnienia długofalowych działań, które pozwolą stworzyć stabilną przyszłość mieszkańcom centrum Raciborza. Wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych oraz pogarszająca się sytuacja na rynku pracy sprawiają, że planowane działania muszą być ukierunkowane na pobudzanie działań kreatywnych oraz podnoszenie kompetencji. Z jednej strony tworzyć należy warunki do rozwoju potencjału ludzkiego (szkolenia, warsztaty itp.). Z drugiej, wspierać rozwój podmiotów opartych na wspólnej inicjatywie, sąsiedzkiej współpracy i wsparciu osób najbardziej potrzebujących (np. spółdzielnie socjalne).

Właściwe rozeznanie potrzeb rynku pracy oraz wewnętrznego potencjału społeczności lokalnej pozwoli stworzyć zestaw nowoczesnych „produktów”, które przyczynią się do aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Wśród działań o charakterze rewitalizacyjnym niezbędne będzie również wsparcie szeroko rozumianej edukacji, która stanowi o rozwoju aspiracji zawodowych młodych mieszkańców. Kreowanie dobrych przykładów i wzorców daje szansę na wzmocnienie istniejącego na obszarze rewitalizacji

potencjału zasobów ludzkich. Ważną rolę w aktywizacji zawodowej mieszkańców pełnić będzie współpraca przedsiębiorców lokalnych z jednostkami oświatowymi na rzecz stworzenia oferty kształcenia w kierunkach odpowiadających potrzebom rynku pracy. Do poprawy sytuacji w sferze aktywizacji zawodowej przyczyni się również realizacja projektów edukacyjnych w obszarze przedsiębiorczości. Ważną rolę w tym zakresie pełnić będzie z całą pewnością Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa posiadająca duży potencjał dydaktyczny i przedsiębiorczy. Kreowanie ścisłej współpracy na linii przedsiębiorca – szkoła – uczeń zapewni poprawę jakości kapitału społecznego w kontekście rozwoju wewnętrznego potencjału gospodarczego w Raciborzu.

Niezbędne jest kreowanie działań opartych na współpracy i integracji potencjalnych inicjatorów działań w taki sposób, by zapewniona została komplementarność instytucjonalna. Tym samym zagwarantowany zostanie stabilny rozwój zapewniający trwałe zmiany społeczne w zatrudnieniu.

CEL II WYSOKIEJ JAKOŚCI SFERA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA I TECHNICZNA

Wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru rewitalizacji w Raciborzu, wymaga podjęcia działań infrastrukturalnych. Zapewnienie trwałych zmian w sferze społecznej wymaga nie tylko stworzenia bogatego wachlarza przedsięwzięć o charakterze tzw. „miękkim”. Niezbędne jest zapewnienie również odpowiedniej jakości przestrzeni dla realizacji przedsięwzięć prospołecznych. Zapewnienie spójności funkcjonalno – przestrzennej oraz technicznej i środowiskowej pozwoli na bardziej efektywne zarządzanie programem rozwoju. Poprawa jakości przestrzeni miejskiej przy pełnym zaangażowaniu interesariuszy rozwoju zwiększy z całą pewnością odpowiedzialność za najbliższe otoczenie, przyczyni się do wzrostu tożsamości lokalnej mieszkańców oraz przełoży się na wzrost ich aktywności. W ramach niniejszego celu zaproponowano nie tylko działania odpowiadające na potrzeby rewitalizacyjne związane z koniecznością poprawy środowiska miejskiego w aspekcie przestrzennym (odnowa przestrzeni, rozwój przestrzeni publicznych, rozwój infrastruktury usługowej), ale również środowiskowym (poprawa stanu środowiska ze szczególnym uwzględnieniem powietrza atmosferycznego). Realizacja spójnych przestrzennie inwestycji stanowić będzie ważny aspekt kompleksowej rewitalizacji. Odbiorcami działań przewidzianych w ramach niniejszego celu będą:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- mieszkańcy pozostałej części miasta (w aspekcie związanym z poprawy stanu powietrza atmosferycznego),
- wspólnoty mieszkaniowe,
- zarządcy nieruchomości,
- przedsiębiorcy.

W odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby rewitalizacyjne w ramach niniejszego celu wskazano trzy kierunki działań:

Kierunek działań II.1.: poprawa jakości powietrza atmosferycznego

Przeciwdziałanie negatywnym skutkom tak charakterystycznej w przestrzeni miasta antropopresji, stanowi jeden z kluczowych przesłanek dla niniejszego celu. Jedną ze zdiagnozowanych potrzeb rewitalizacyjnych jest poprawa stanu środowiska przyrodniczego. Historyczne korzenie miasta, wielowiekowa zabudowa mieszkaniowa i związane z tym ograniczenia techniczne przez długi czas uniemożliwiały realizację przedsięwzięć prośrodowiskowych. Wysoka kosztochłonność działań związanych z kompleksową termomodernizacją budynków mieszkalnych i publicznych powodowała, że potrzeby te odkładano na później. Obecnie znaczna część mieszkańców centrum miasta korzysta z tradycyjnych źródeł ciepła. Domy ogrzewane są przy wykorzystaniu pieców na stałe paliwo. Bardzo często, ze względów ekonomicznych (na terenie centrum zamieszkuje znaczna liczba osób korzystających ze wsparcia socjalnego ze względu na ubóstwo) jako opał wykorzystywany jest węgiel o niskiej jakości. Ponadto często spalane są śmieci. Przeciwdziałanie niskiej emisji wymaga podjęcia pilnych działań ze względu na konieczność zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców. Dodatkowo na uwagę zasługuje konieczność podniesienia efektywności energetycznej infrastruktury istniejącej na obszarze rewitalizacji (zarówno budynków jak i punktów świetlnych). Działania prowadzone kompleksowo przyczynią się do przeciwdziałania degradacji techniczno – środowiskowej obszaru centrum oraz dadzą impuls do dalszego rozwoju wykraczającego także poza granice obszaru rewitalizacji.

Podobnie, jak to miało miejsce w przypadku celów społecznych, także i w ramach działań techniczno-infrastrukturalnych kluczowe znaczenie będzie miało wpieranie działań realizowanych przy jak najpełniejszym zaangażowaniu wszystkich potencjalnych beneficjentów – mieszkańców, lokalnych liderów, wspólnot mieszkaniowych, przedsiębiorców oraz władz lokalnych.

Kierunek działań II.2.: rewitalizacja przestrzeni publicznej oraz obiektów infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowej

Efektywne wzmocnienie kapitału społecznego możliwe będzie m.in. poprzez skoordynowane i spójne przestrzennie działania ukierunkowane na zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz spełniającej oczekiwania mieszkańców dostępności do infrastruktury. Stworzenie infrastrukturalnego tła dla przedsięwzięć społecznych będzie stanowiło istotne uzupełnienie dla kompleksowej rewitalizacji. Szereg działań wymaga stworzenia miejsca, obiektu, punktu który zapewni techniczne warunki realizacji danej aktywności.

Działania przewidziane w ramach rewitalizacji obejmują zarówno aktywizację społeczną na poziomie kulturalnym, społecznym, edukacyjnym, zawodowym, jak również szeroko zakrojone przedsięwzięcia integracyjne. Tym samym w większości przypadków wymagane jest dostosowanie przestrzeni miejskiej do celów i odbiorców działań społecznych. Przede wszystkim wymienić tu należy rewaloryzację przestrzeni międzyblokowych, które stanowić będą miejsce integracji społeczności lokalnej. Ważne będzie również przekształcenie przestrzeni publicznej w celu zapewnienia właściwych warunków dla komplementarnych przedsięwzięć kulturalnych, edukacyjnych, sportowych, integracyjnych itp.

Poprawa spójności przestrzennej nastąpi także poprzez dostosowanie infrastruktury społecznej do oczekiwań ich użytkowników. Chodzi przede wszystkim o zapewnienie odpowiednich miejsc dla generowania wzrostu uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym i społecznym miasta.

Dla zapewnienia pełnej spójności społeczno-przestrzennej ukierunkowanej na wzmocnienie potencjału społecznego obszaru rewitalizacji należy pamiętać o włączeniu wszystkich grup. Tym samym niezbędne jest podjęcie działań ograniczających aktywne

uczestnictwo osób narażonych na marginalizację ze względu na niepełnosprawność. Likwidacja barier architektonicznych oraz dostosowanie istniejącej infrastruktury powinno uaktywnić zarówno osoby o stwierdzonym stopniu i rodzaju niepełnosprawności, jak i osoby starsze, które z racji wieku posiadają ograniczone możliwości ruchowe.

Możliwe do realizacji działania powinny stanowić element szerszej koncepcji mającej na celu wzmocnienie kapitału społecznego poprzez komplementarne działania przestrzenne. Powinny być również kompatybilne z historycznym dziedzictwem obszaru rewitalizacji. Mogą stanowić zarówno uzupełnienie dla już istniejącej funkcji tej części miasta, ale także mogą pełnić funkcję edukacyjną i kultywującą tożsamość lokalną. Zakorzenione tradycje są ważnym elementem dla mieszkańców. Niestety tempo życia, nastawienie na konsumpcyjny tryb życia, wzrost anonimowości sprawiają, że na szczeblu lokalnym element ten ulega zatraceniu. Stanowi on co prawda o atrakcyjności turystycznej miasta lecz jego oddziaływanie jest przede wszystkim egzogeniczne. Odpowiednio skierowane działania dadzą impuls do przeciwdziałania marginalizacji tradycji jako dziedzictwa miasta. Pozwolą na skuteczną integrację mieszkańców, aktywizację społeczną, a co za tym idzie, wypełnią założenia przyświecające rewitalizacji.

CEL III AKTYWIZACJA GOSPODARCZA

Skuteczne wykorzystanie potencjału endogenicznego na potrzeby zapobiegania zjawiskom kryzysowym zostanie zapewnione również poprzez działania ukierunkowane na zwiększenie potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji. Obecny stan przedsiębiorczości nie jest wynikiem indywidualnych postaw mieszkańców centrum. Ze względu na funkcje, które pełni centrum Miasta, duża część przedsiębiorców lokalizując swoją działalność uwzględnia tzw. rentę położenia. Są to firmy spoza centrum, ale również spoza Raciborza. Natomiast wśród istniejących, małych, indywidualnych podmiotów brakuje inicjatyw partnerskich, tj. działań komplementarnych i całościowych zmierzających do poprawy konkurencyjności gospodarczej obszaru rewitalizacji. Niska konkurencyjność lokalnych przedsiębiorstw oraz brak współpracy, przyczynia się do osłabienia wewnętrznego potencjału. Działania wpisujące się w gospodarczy aspekt rewitalizacji pozwolą na lepszą integrację lokalnych przedsiębiorców, pobudzą aktywizację zawodową, wykreują nową jakość współpracy, poprawią konkurencyjność oferty lokalnych przedsiębiorców oraz włączą ich w aktywne działania na rzecz rozwoju obszaru rewitalizacji. Ponadto przyczynią się do minimalizacji takich problemów jak bezrobocie czy ubóstwo. Możliwe do realizacji działania skierowane są do następujących odbiorców:

- przedsiębiorcy lokalni,
- osoby bezrobotne,
- instytucje wsparcia biznesu,
- ośrodki edukacyjne.

W odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby rewitalizacyjne w ramach niniejszego celu wskazano trzy kierunki działań:

Kierunek działań III.1.: wzrost aktywności i konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw

Obszar wskazany do rewitalizacji posiada znaczny, niewykorzystany potencjał gospodarczy pod względem integrowania zrównoważonego i efektywnego rozwoju na rzecz mieszkańców. W ramach niniejszego kierunku przewiduje się realizację szeregu przedsięwzięć zmierzających do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Kluczową rolę pełnić będą podmioty ekonomii społecznej, które nie tylko zaktywizują bezrobotnych mieszkańców, ale także wypełnią lukę w strukturze usług dla mieszkańców. Ponadto będą stanowiły doskonały przykład dla młodych mieszkańców, którzy potrzebują pozytywnych dobrych wzorców przedsiębiorczości. Wspieranie kreatywności da szansę w długoterminowej perspektywie na rozwój pozytywnych przemian wśród kolejnego pokolenia Raciborzan.

Rozwój oferty przedsiębiorczej generowany będzie również poprzez wdrożenie przedsięwzięć mających na celu otwarcie lokalnej przedsiębiorczości na mieszkańców. Stworzenie oferty zachęcającej społeczność lokalną do korzystania z oferty lokalnej przy jednoczesnym prowadzeniu skoordynowanych działań edukacyjnych na temat rewitalizacji, przyniesie wymierne korzyści m.in. w postaci wzrostu konkurencyjności oferty na lokalnym rynku.

Ponadto w ramach niniejszego kierunku działań przewidziano rozwój infrastruktury umożliwiającej rozpoczęcie działalności gospodarczej przez społeczność lokalną. Wsparcie rozwoju miejsc pełniących funkcję swoistego inkubatora przedsiębiorczości da realne szanse na aktywizację przede wszystkim młodych mieszkańców a tym samym przyczyni się do ograniczenia migracji kapitału ludzkiego.

Wzmocnienie potencjału gospodarczego poprzez zapewnienie kompleksowych instrumentów wsparcia samozadrudnienia, rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (stworzenie oferty lokalowej, warunków przyjaznych dla przyszłych przedsiębiorców, zapewnienie profesjonalnego doradztwa, wsparcie w promocji itp.) w długoterminowej perspektywie przyniesie wymierne efekty w postaci stabilnego rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji.

Kierunek działań III.2.: kreowanie warunków współpracy na rzecz aktywizacji lokalnych środowisk przedsiębiorczych

Jednym z kluczowych założeń przyświecających rewitalizacji jest promowanie idei partnerstwa. Proces ten nie może być prowadzony wyłącznie przez gminę. Efektywne wdrażanie założeń rewitalizacji wymaga pełnego zaangażowania wszystkich potencjalnych interesariuszy – podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców. Rozwój gospodarczy, który ma przyczynić się do aktywizacji zawodowej mieszkańców również wymaga kreowania odpowiednich warunków współuczestniczenia. Tym samym w ramach niniejszego kierunku działań realizowane będą przedsięwzięcia inicjowane przez różnych aktorów rozwoju lokalnego, ale które będą miały na celu tworzenie sieci współpracy przedsiębiorców i mieszkańców na rzecz poprawy jakości życia na obszarze rewitalizacji. Wzbogacenie oferty wydarzeń opartych na aktywizowaniu interesariuszy rewitalizacji na rzecz wsparcia i rozwoju lokalnej przedsiębiorczości oraz szeroko rozumianej integracji społecznej i zwiększenia uczestnictwa społeczności lokalnej w życiu obywatelskim pozwoli skutecznie i kompleksowo stworzyć wysokiej jakości kapitał obszaru rewitalizacji.

5.3. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne kluczowe i uzupełniające

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Racibórz realizowany będzie w oparciu o szereg komplementarnych przedsięwzięć o charakterze kluczowym i uzupełniającym. Działania rewitalizacyjne wynikające zdiagnozowanych potrzeb i problemów rewitalizacyjnych. W poniższej tabeli zamieszczono listę przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Szczegółowy opis poszczególnych projektów zamieszczony został w Załączniku 1.

Tab. 12. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Nr	Nazwa projektu	Typ projektu
LISTA A – przedsięwzięcia podstawowe		
A01.	„Długa” Sobota	Nieinwestycyjny, społeczny, gospodarczy
A02.	Poprawa bezpieczeństwa terenu wokół głównego deptaku miasta	Inwestycyjny, przestrzenny, techniczny
A03.	Budowa Miejskiego placu zabaw na terenie Ogródka Jordanowskiego przy ul.Stalmacha w Raciborzu	Inwestycyjny, przestrzenny
A04.	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w kwartale ulic Stalmacha 1,3,5,7,7a, gen. J. Dąbrowskiego 9-13, Różyckiego 6-8	Inwestycyjny, przestrzenny
A05.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	Inwestycyjny, środowiskowy
A06.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	Inwestycyjny, środowiskowy
A07.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	Inwestycyjny, środowiskowy
A08.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	Inwestycyjny, środowiskowy
A09.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	Inwestycyjny, środowiskowy
A10.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	Inwestycyjny, środowiskowy
A11.	Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia w Mieście Racibórz poprzez wymianę istniejącego oświetlenia na oświetlenie o wyższej efektywności energetycznej	Inwestycyjny, techniczny
A12.	Biblioteka bez barier	Nieinwestycyjny, społeczny
A13.	Przebudowa Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych	Inwestycyjny, techniczny, społeczny
A14.	RBUS – Raciborski Bank Usług Sąsiedzkich	Inwestycyjny, nieinwestycyjny, społeczny, gospodarczy, techniczny
A15.	Wsparcie Organizacji Usług Społecznych	Inwestycyjny, społeczny,
LISTA B – przedsięwzięcia uzupełniające		
B01.	Grające Fontanny	Inwestycyjny, środowiskowy, przestrzenny

B02.	Rewitalizacja budynku dawnych koszar husarskich w Raciborzu wraz z zagospodarowaniem terenu	Inwestycyjny, społeczny, gospodarczy, przestrzenny
B03.	Centrum Przedsiębiorczości i Aktywności	Nieinwestycyjny, społeczny, gospodarczy
B04.	Raciborski konkurs wiedzy o rewitalizacji	Nieinwestycyjny, społeczny
B05.	Przywrócenie obszarowi kampusu akademickiego funkcji lokalnego ośrodka wspierającego procesy integracji społecznej	Nieinwestycyjny, społeczny, gospodarczy
B06.	Modernizacja obiektów kampusu PWSZ w Raciborzu przy ul. Słowackiego 55 i 57	Inwestycyjny, przestrzenny, środowiskowy, techniczny
B07.	STOP wykluczeniu społecznemu	Nieinwestycyjny, społeczny
B08.	Rozbudowa i modernizacja budynków Centrum Kształcenia Ustawicznego i Zawodowego Nr 1 przy ul. Wileńskiej w Raciborzu	Inwestycyjny, techniczny
B09.	Dogoterapia – edukacyjne zajęcia dla dzieci	Inwestycyjny, społeczny, gospodarczy, środowiskowy, techniczny
B10.	Klub Taneczny Skaza	Inwestycyjny, społeczny, gospodarczy
B11.	Kino plenerowe	Inwestycyjny, społeczny
B12.	Stworzenie skweru poświęconego bractwom strzeleckim Raciborza	Nieinwestycyjny, społeczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgłoszonych propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (fiszek projektowych).

5.4. Charakterystyka dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 uwzględnia możliwość realizacji szerokiego wachlarza przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Władze Miasta Racibórz są świadome tego, że wraz z realizacją GPR sytuacja społeczno-przestrzenno-gospodarcza obszaru rewitalizacji będzie ulegała zmianie. Skwantyfikowane i określone obecnie sytuacje kryzysowe obszaru wsparcia nie stanowią zamkniętej listy. Badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców wskazały, że w centrum Raciborza nakładają się na siebie sytuacje kryzysowe o różnym charakterze i natężeniu. Niemniej jednak nie było możliwym (często z powodów formalnych, finansowych itp.) zaproponowanie rozwiązania w postaci sprecyzowanego, zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji przedsięwzięcia. Poniżej zamieszczono charakterystykę potencjalnych, dopuszczalnych przedsięwzięć spełniających warunek realizacji założeń rewitalizacji w Raciborzu.

W sferze społecznej są to:

- przedsięwzięcia zwiększające uczestnictwo mieszkańców w życiu kulturalnym, społecznym i sportowym (np. wydarzenia kulturalno – społeczne, edukacja kulturalna, rozwój nowych form aktywności edukacyjnej, rozwój bazy sportowej);
- przeciwdziałanie marginalizacji narażonych na wykluczenie grup społecznych (szkolenia i warsztaty mające na celu włączenie społeczne, podnoszenie kompetencji społecznych, wsparcie organizacji usług społecznych);
- działania zmierzające do integracji społecznej;
- wzmacnianie więzi rodzinnych i sąsiedzkich;

- przeciwdziałanie rozwojowi patologii społecznej;
- aktywizacja zawodowa (rozwój podmiotów ekonomii społecznej, rozwój zakładów aktywizacji zawodowej);
- poprawa dostępu do usług społecznych;
- poprawa bezpieczeństwa;
- wspieranie lokalnej przedsiębiorczości;
- rozwój działań doradczych, szkoleniowych, edukacyjnych itp.

W sferze przestrzenno-środowiskowej wymienić można:

- poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej;
- poprawę efektywności energetycznej oświetlenia;
- zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych;
- ograniczenie niskiej emisji;
- rewitalizacja budynków użyteczność publicznej na cele społeczne;
- odnowa przestrzeni publicznych na rzecz udostępnienia jej mieszkańcom;
- likwidacja barier architektonicznych;
- dostosowanie instytucji kultury i sportu na potrzeby zwiększenia efektywności działań społecznych;
- tworzenie nowych przestrzeni aktywności społecznej;
- tworzenie miejsc kultywowania dziedzictwa historycznego;
- poprawa stanu środowiska naturalnego
- poprawa dostępności komunikacyjnej.

W sferze gospodarczej są to:

- udostępnianie lokali usługowych na rzecz rozwoju lokalnej przedsiębiorczości;
- tworzenie podmiotów ekonomii społecznej;
- rozwój infrastruktury inkubatorów przedsiębiorczości;
- promowanie współpracy lokalnych przedsiębiorców;
- inicjowanie projektów partnerskich;
- rozwój centrów przedsiębiorczości;
- rozwój przedsiębiorczości;
- rozwój turystyki;
- kampanie promocyjno-informacyjne;

5.5. Mechanizmy zapewnienia komplementarności – integrowania działań

Komplementarność przestrzenna

W ramach planowanych przedsięwzięć wskazane zostały wyłącznie te, które poprzez swój zakres i lokalizację zapewniają większą efektywność w ograniczeniu negatywnych zjawisk.

Wpływają tym samym na aktywizowanie wewnętrznego potencjału obszaru nie tylko w odniesieniu do „auto naprawy”, ale także jako impuls do dalszych pozytywnych przekształceń na terenie całej jednostki. Dzięki spójności przedsięwzięć i projektów nie istnieje ryzyko wykluczenia społecznego wybranych grup mieszkańców. Przedmiot przedsięwzięć rewitalizacyjnych i wachlarz potencjalnych beneficjentów traktuje równo każdego mieszkańca, poprzez aktywizację i integrację wpływa na pobudzenie grup, które z różnych względów narażone były w największym stopniu na marginalizację.

Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia charakteryzuje koncentracja przestrzenna. Działania infrastrukturalne realizowane w obszarze rewitalizacji stanowią uzupełnienie dla przedsięwzięć społecznych. Jedynie w przypadku trzech przedsięwzięć ich realizacja odbędzie się poza obszarem wskazanym do rewitalizacji. Ich zakres obejmie działania ukierunkowane na rozwój kapitału społecznego obszaru wyznaczonego do rewitalizacji (projekty szkoleniowe, aktywizacja zawodowa itp.), tj. służące realizacji celów wynikających z programu rewitalizacji.

Właściwa koordynacja zaplanowanych kierunków działań przyczyni się do poprawy wizerunku centralnej przestrzeni miasta. Dotychczas obszar ten kojarzony był wyłącznie z funkcją administracyjną, nie spajał mieszkańców z miastem. W wyniku rewitalizacji może on stanowić przestrzeń inspirującą do dalszych działań, stanowiąc o przyszłej dyfuzji pozytywnych zjawisk społecznych.

Komplementarność problemowa

W myśl założeń przyświecających efektywnemu wyciąganiu obszaru ze zidentyfikowanych form kryzysu, zachowanie spójności i komplementarności problemowej ma zapewnić że rewitalizacja prowadzona będzie na zasadach dopełniania się tematycznego przedsięwzięć. Dzięki temu uniknie się powielania działań, których realizacja nie zwiększy faktycznej efektywności rewitalizacji. Ich wzajemne uzupełnianie się zapewni kompleksowość programu w ramach każdej wymagającej interwencji ze sfer: społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Działania planowane do podjęcia w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz uwzględniają tę przesłankę. Wśród zaplanowanych kierunków działań znajdują się przedsięwzięcia reprezentujące powyższe sfery. Zaprojektowany plan działań naprawczych odpowiada na wszystkie zdiagnozowane problemy i potrzeby rewitalizacyjne. Działania wzajemnie się uzupełniają w taki sposób, by zapewnić pełną komplementarność problemową. Dzięki wzajemnemu powiązaniu przedsięwzięć społecznych z infrastrukturalnymi nie istnieje ryzyko wystąpienia fragmentacji działań, co przyczyniłoby się do uniemożliwienia efektywnego wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszaru rewitalizacji. Ponadto kierunki działań uzupełniają również katalog działań wskazanych na szczeblu ponadgminnym, co gwarantuje pełne wykorzystanie potencjałów lokalnych w odniesieniu do skali i kompetencji realizatorów.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Zgodnie z ideą przyświecającą rewitalizacji system zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 został zaprojektowany w taki sposób, by zapewnić warunki dla efektywnego współdziałania różnych instytucji oraz wzajemne

uzupełnianie się i spójność procedur. Dokładny opis mechanizmów zapewnienia spójności proceduralno-instytucjonalnej na etapie wdrażania GPR został ujęty w rozdziale 9.

Projektowanie działań rewitalizacyjnych na terenie Raciborza oparte jest na koordynacji działań realizowanych przez wszystkich interesariuszy. Realizatorami planowanych przedsięwzięć są:

- jednostki samorządowe (Miasto Racibórz, Powiat Raciborski),
- lokalni przedsiębiorcy,
- mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- instytucje kultury (Miejska i Powiatowa Biblioteka publiczna, Raciborskie Centrum Kultury),
- organizacje pozarządowe (Towarzystwo Miłośników Ziemi Raciborskiej, Raciborskie Kurkowe Bractwo Strzeleckie, Towarzystwo Społeczno - Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego, Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych),
- samorządowe zakłady budżetowe (Miejski Zarząd Budynków),
- jednostki organizacyjne gminy (Ośrodek Pomocy Społecznej),
- jednostki oświatowe (Państwowa Wyższa Szkoła w Raciborzu).

Komplementarność międzyokresowa

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 stanowi logiczną i tematyczną kontynuację działań rewitalizacyjnych prowadzonych w poprzednich latach. Miasto Racibórz w latach 2008-2013 realizowało założenia rewitalizacyjne zgodnie z przyjętym uchwałą nr XIX/266/2008 Rady Miasta Racibórz z dnia 2 kwietnia 2008 r. Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2007-2013. Obszar wskazany do rewitalizacji w 2008 r. charakteryzował się większym zasięgiem przestrzennym i został wyznaczony w oparciu o kryteria wskazywane przez wytyczne dla LPR na lata 2007-2013. „O wyborze obszaru rewitalizacji zdecydowało występowanie zjawisk i konfliktów wymagających interwencji, przy czym brano pod uwagę w pierwszej kolejności te problemy, które da się zdefiniować jako typowe przejawy degradacji obszarów miejskich i przemysłowych. Były to:

- degradacja techniczna infrastruktury i budynków na terenie historycznej zabudowy miejskiej, objętej równocześnie ochroną konserwatorską,
- szczególnie duża degradacja obszarów zabudowy mieszkaniowej,
- nieekonomicznie wykorzystywana przestrzeń o dużym potencjale gospodarczym (w tym tereny poprzemysłowe),
- tereny blokowisk,
- tereny o szczególnym nagromadzeniu problemów społecznych”³³.

Dla tak wyznaczonego obszaru opracowano 174 zadania zarówno w obszarze działań techniczno-materiałnych, gospodarczych, jak i społecznych. Piętnaście zadań uznano za priorytetowe (pilotażowe).

³³ Raport z Realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2007-2013, Załącznik do Uchwały nr XLI/578/2014 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 czerwca 2014 r., s.7.

W zakończonym Programu przeważały działania infrastrukturalne. Wśród działań wskazanych do realizacji na terenie pokrywającym się z obecnie wyznaczonym do rewitalizacji obszarem wymienić należy:

- odrestaurowanie i unowocześnienie budynku Raciborskiego Centrum Kultury,
- budowę systemu monitoringu wizyjnego,
- rozbudowę obiektów dydaktycznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu (m.in. zmodernizowano część przeznaczoną na Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości),
- przebudowa ul. Odrzańskiej w Raciborzu,
- przebudowa skrzyżowania ulic Kozielskiej (DK 45), Głubczyckiej (DK 45), Londzina (DW 935), Mariańskiej (droga gminna), Mikołaja (droga gminna).

Ponadto wśród działań zlokalizowanych poza obecnym obszarem rewitalizacji, ale oddziałujących na całe miasto znalazło się:

- przywrócenie wartości przestrzeni miejskiej poprzez wielofunkcyjne zagospodarowanie Nadodrzańskich Bulwarów w Raciborzu,
- przywrócenie ładu przestrzennego Parku Roth w Raciborzu,
- budowa wielofunkcyjnego ośrodka sportowego przy ul. Zamkowej,
- utworzenie Centrum Dziedzictwa Kulturowego Bramy Morawskiej na Zamku Piastowskim w Raciborzu.

Na terenie Miasta Racibórz w latach 2008-2013 w ramach rewitalizacji wykonany został również szereg zadań związanych z poprawą stanu technicznego budynków mieszkalnych (ze szczególnym uwzględnieniem termomodernizacji) oraz budową lub modernizacją infrastruktury sportowej i kulturalnej.

Komplementarność źródeł finansowania

Zapewnienie komplementarności problemowej w ramach programowania rewitalizacji w Raciborzu determinuje również konieczność zapewnienia komplementarności źródeł finansowania. Tym samym wśród przedsięwzięć rewitalizacyjnych zapewniono synergię pomiędzy środkami ukierunkowanymi na realizację projektów stricte społecznych (wsparcie w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego) oraz infrastrukturalnych (wsparcie w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). Ponadto w Programie Rewitalizacji znalazły się również przedsięwzięcia oparte na wkładzie prywatnym oraz publicznym (środki własne Miasta, środki publiczne krajowe, wojewódzkie, powiatowe, m.in. PO IŚ, INTERREG VA, Środki WFOŚiGW, Programy MKiDN, FIO i in.).

Tab. 13. Źródła finansowania Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz.

	Wartość (w zł)	Wkład prywatny (w zł)	wsparcie zewnętrzne publiczne (dofinansowanie)*	Wkład Miasta Racibórz (w zł)
LISTA A	22 200 765,55	199 000,00	14 295 363,89	7 706 401,66
LISTA B	71 450 000,00	13 037 500,00	57 662 500,00	750 000,00
RAZEM	93 650 765,55	13 236 500,00	71 957 863,89	8 456 401,66

* w ramach tej kategorii finansowania uwzględniono zarówno środki UE, jak i potencjalny wkład publiczny krajowy i wojewódzki.

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgłoszonych propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (fiszek projektowych).

6. Spójność programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 stanowi instrument zarządzania rozwojem w obszarach kryzysowych oraz stanowi uzupełnienie dla dotychczas realizowanych i wdrażanych planów i programów na szczeblu lokalnym oraz ponadlokalnym.

6.1. Spójność z dokumentami na szczeblu lokalnym

Aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020³⁴

Aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020 zakłada dążenie do zrównoważonego rozwoju (połączenia tradycji z nowoczesnością), przejawiające się przede wszystkim w kreowaniu atrakcyjnych warunków dla rozwoju człowieka i biznesu w przyjaznym otoczeniu, w kontakcie z przyrodą, historią, nauką, kulturą i rekreacją. Cele rewitalizacji realizują te założenia. Zmierzają bowiem do wykreowania miejsca, które poprzez spójność społeczną, przestrzenną i gospodarczą będzie otwarte na współpracę, będzie tętniło życiem. Zaakcentowana zostanie tym samym specyfika tej części miasta, która stanowić będzie przykład dla efektywnego łączenia dziedzictwa historycznego z aktywnym i nowoczesnym społeczeństwem.

Tab. 14. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji z Aktualizacją Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020.

		GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI						
		C I.			C.II.		C.III.	
		Aktywizacja społeczna i obywatelska na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego obszaru rewitalizacji	Ograniczanie marginalizacji społecznej	Aktywizacja zawodowa mieszkańców	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Rewitalizacja przestrzeni publicznych oraz obiektów infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowej	Wzrost aktywności i konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw	Kreowanie warunków współpracy na rzecz aktywizacji lokalnych środowisk przedsiębiorczych
Priorytet 1 – Rozwój przestrzenny, funkcjonalny i gospodarczy Raciborza	2. Stwarzanie warunków do inwestowania i rozwoju przedsiębiorczości							
	3. Nowoczesne technologie i ekologia							
	5. Wykorzystanie transgranicznego położenia miasta							
Rozwój edukacji i kultury	6. Rozwój Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej							

³⁴ Uchwała Nr XXX/423/2013 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 czerwca 2013 r.

	8. Kultura i pielęgnowanie dziedzictwa historycznego Raciborza/10 wieków tradycji							
Priorytet 3 – Jakość życia mieszkańców	9. Wzmacnianie potencjału ludnościowego miasta. Przyjeżdż i zostań w Raciborzu							
	11. Atrakcyjne warunki dla spędzania wolnego czasu							
	12. Usprawnienie zarządzania miastem							

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020”.

Generalnie, cele zawarte w „Aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020” oraz „Dokumencie Operacyjnym do Aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020” można uznać za ściśle powiązane tematycznie z szeroko pojętą rewitalizacją. Wśród ujętych w strategii celów strategicznych za najistotniej powiązane z zagadnieniami rewitalizacji uznać należy w całości priorytet 3 –Jakość życia mieszkańców, zwłaszcza zaś cel strategiczny: 11. Atrakcyjne warunki dla spędzania wolnego czasu w ramach którego wpisano cel operacyjny: 11.1. Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni miejskiej, w tym rewitalizacja centrum miasta.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2007-2020³⁵

Założenia przyświecające realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 wpisują się w misję polityki społecznej w Raciborzu, która jako priorytet wskazuje tworzenie społecznych, kulturowych i materialnych warunków dla podniesienia jakości życia mieszkańców i ograniczenia obszarów wykluczenia społecznego. Cele rewitalizacji poprzez szereg przedsięwzięć ukierunkowanych na aktywizację mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu przyczynia się do realizacji założeń Strategii.

Tab. 15. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2007-2020.

	GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI							
	C I.			C.II.			C.III.	
	Aktywizacja społeczna i obywatelska na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego obszaru rewitalizacji	Ograniczanie marginalizacji społecznej	Aktywizacja zawodowa mieszkańców	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Rewitalizacja przestrzeni publicznych oraz obiektów infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowej	Wzrost aktywności i konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw	Kreowanie warunków współpracy na rzecz aktywizacji lokalnych środowisk przedsiębiorczych	
C1. Dobrze funkcjonująca rodzina								
C2. Wzrost poziomu zatrudnienia								

³⁵ Uchwała nr XIV/160/2007 Rady Miasta Racibórz z dnia 31.10.2007 r.

C3. Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych							
C4. Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych							
C5. Dobry stan zdrowia mieszkańców							
C6. Wysoki poziom kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży							
C7. Bogata oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna							
C8. Skuteczna pomoc społeczna							
C9. Wysokie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców							
C10. Społeczeństwo obywatelskie							

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2007-2020

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Racibórz³⁶

Analiza wachlarza działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji wskazuje, że nie wpłyną one na dotychczasowy układ funkcjonalno – przestrzenny miasta, a tym samym dokument zachowuje spójność działań Miasta Racibórz wyrażoną w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i realizowaną przy pomocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W dokumencie uchwalonym w 2009 r. wskazano, iż podstawowym celem wszystkich określonych kierunków rozwoju jest wspieranie założonego w strategii wizerunku miasta:

- różnorodnego, atrakcyjnego i przyjaznego dla: mieszkania, inwestowania, odwiedzania i przerwy w podróży;
- z atrakcyjną ofertą dla studiujących i uczących się;
- dobrze skomunikowanego;
- „zielonego”, wspierającego działania proekologiczne;
- otwartego na turystykę usługową, kwalifikowaną i młodzieżową,
- rozwijającego aktywności sportowe i rekreacyjne;
- wykorzystującego i rozwijającego tradycje przemysłowe i handlowe;
- rozwijającego współpracę transgraniczną, w skali regionalnej i międzynarodowej, miasta kształtowanego w przyjaznym, zurbanizowanym środowisku, z jednoczesnym zachowaniem i wykorzystaniem wysokich walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Powyższe cele ukierunkowane są na szybkie przeprowadzenie pozytywnych zmian w obszarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym, kulturalnym i materialnym, determinujących przekształcenia związane z poprawą warunków życia mieszkańców. W Studium wskazano kluczowe działania zmierzające do osiągnięcia powyższego celu. Są to m.in.:

- ochrona, konserwacja i ukierunkowane przekształcanie obszaru ścisłego centrum miasta;

³⁶ Uchwała nr XXXVIII/575/2009 Rady Miasta Racibórz z dnia 30 grudnia 2009 r.

- utrzymanie i rozwijanie urbanistycznych i architektonicznych tradycji, decydujących o świadectwie i wartościach kultury materialnej Górnego Śląska, w tym średniowiecznego układu urbanistycznego starego miasta z rynkiem oraz sąsiednich kwartałów zabudowy;
- wykształcenie czytelnej docelowej struktury urbanistycznej miasta, z wyraźnym wyodrębnieniem strefy śródmieścia/centrum oraz obszarów pełniących funkcję centrów dzielnicowych lub przestrzeni, wokół których skupiono lokalne, dzielnicowe lub ogólnomiejskie funkcje o charakterze centrotwórczym, położonych w granicach wyznaczonych w studium stref osadniczo-administracyjnych;
- przywrócenie roli historycznych struktur urbanistycznych w kierunkach ochrony i rozwoju miasta;
- wykształcenie i rozwój obszaru przestrzeni publicznych, w tym placów, ulic, parków i skwerów, tworzących specyficzną oprawę istniejących i przyszłych terenów zurbanizowanych i zabudowanych, opartego na istniejących, ukształtowanych systemach przestrzeni publicznych: centrum, śródmieściu i poszczególnych dzielnicach miasta oraz przestrzeniach nowych kreowanych, rozwijających wielokierunkową gęstą siatkę pieszych i kołowych połączeń, podkreślaną w miejscach ważnych przestrzennie i funkcjonalnie;
- przeciwdziałanie przed destrukcją wartościowych układów urbanistycznych i obiektów zabytkowych;
- przeciwdziałanie przed dekapitalizacją istniejącej zabudowy mieszkaniowej i obiektów publicznych;
- ochrona stanu ładu przestrzennego decydującego o możliwości osiągnięcia w mieście wysokiego poziomu życia;
- ochrona obiektów i obszarów objętych ochroną prawną ze względu na ich wartości kulturowe, z jednoczesnym zagwarantowaniem niekonfliktowego i harmonijnego rozwoju unikalnego systemu przestrzennego i związanego z nim indywidualnego przeznaczenia oraz zagospodarowania poszczególnych terenów studium;
- wykształcenie nowych jakościowo mechanizmów i sposobów użytkowania historycznych i współczesnych przestrzeni miejskich;
- promocja spuścizny materialnej i kultury śląskiej;
- rehabilitacja zdegradowanych zasobów mieszkaniowych;
- zróżnicowanie funkcjonalne zabudowy śródmiejskiej i centralnej przede wszystkim na poziomie kondygnacji parteru;
- kompleksowa rehabilitacja wnętrza urbanistycznych dostosowana do indywidualnych potrzeb mieszkańców.

Wskazane wyżej cele stanowią bezpośrednie powiązanie z celami rewitalizacji wskazanymi w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020.

W aktualnym Studium wyznaczony został ponadto obszar rewitalizacji rozumianej jako działania w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej i kultury, której rezultatem winna być przestrzenno-programowa rewitalizacja miasta, obejmująca swym zasięgiem obszary i obiekty historyczne i współczesne. Obszar wskazany do rewitalizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji zawiera się przestrzennie w granicach obszaru wskazanego w Studium Uwarunkowań.

Program Wsparcia Przedsiębiorczości Miasta Racibórz na lata 2015-2020³⁷

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 poprzez kierunki działań koncentrujących się na aktywizacji zawodowej i gospodarczej wpisuje się w założenia przyświecające realizacji Programu Wsparcia Przedsiębiorczości Miasta Racibórz na lata 2015-2020. W obu dokumentach wskazano, że ważną grupą odbiorców wsparcia są mieszkańcy oraz przedsiębiorcy działający na rynku lokalnym. Szczególną grupę interesariuszy stanowią będą instytucje edukacyjne działające na rzecz podnoszenia jakości kapitału społecznego. Realizacja celów rewitalizacji jak również celów wskazanych w Programie Wsparcia Przedsiębiorczości ma przyczynić się do przeciwdziałania procesom depopulacyjnym, zwiększenia liczby trwałych i konkurencyjnych miejsc pracy, rozwoju przedsiębiorczości wśród mieszkańców czy optymalnego wykorzystania potencjału inwestycyjno-rozwojowego.

Główny cel programu „Zwiększenie potencjału gospodarczego Miasta Racibórz i wzrost liczby nowych miejsc pracy poprzez kreowanie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i poziomu inwestycji”³⁸ wskazuje na priorytety rozwojowe w sferze gospodarczej. Kierunki działań podejmowanych w ramach rewitalizacji (KD I.1 Aktywizacja zawodowa mieszkańców; KD III.1. Wzrost aktywności i konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw; KD III.2. Kreowanie warunków współpracy na rzecz aktywizacji lokalnych środowisk przedsiębiorczych) poprzez zakres możliwych zadań przyczyniają się do realizacji przedmiotowego celu głównego.

6.2. Spójność z dokumentami na szczeblu ponadlokalnym

Cele i kierunki działań zaprojektowane w Gminnym Programie Rewitalizacji charakteryzuje spójność i komplementarność również z celami określonymi na szczeblu ponadlokalnym.

Strategia Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2014-2020³⁹

Strategia Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2014-2020 stanowi dokument wyznaczający kierunki spójnego rozwoju tworzących go jednostek terytorialnych. Zgodnie z przyjętą w dokumencie wizją „Powiat raciborski w roku 2020 to obszar harmonijnego i współzależnego rozwoju społecznego, gospodarczego, przestrzennego i przyrodniczego realizowanego w partnerstwie podmiotów lokalnych z podmiotami w otoczeniu”⁴⁰. Realizacji służyć będą działania skoncentrowane m.in. na rozwoju gospodarczym, dbaniu o wysoką jakość kapitału ludzkiego i społecznego czy wysoką jakość życia mieszkańców. W powyższych aspektach cele i kierunki działań rewitalizacji wpisują się w strategię powiatową.

³⁷ Załącznik do Uchwały Nr XIII/154/2015 Rady Miasta Racibórz z dnia 23 grudnia 2015 r.

³⁸ Program Wsparcia Przedsiębiorczości Miasta Racibórz na lata 2015-2020, listopad 2015, s. 32.

³⁹ Uchwały Nr 148/768/2014 Zarządu Powiatu Raciborskiego z dnia 21 stycznia 2014 r.

⁴⁰ Strategia Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2014-2020, czerwiec 2014 r., s.

Tab. 16. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2014-2020.

		GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI						
		C I.			C.II.		C.III.	
		Aktywizacja społeczna i obywatelska na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego obszaru rewitalizacji	Ograniczanie marginalizacji społecznej	Aktywizacja zawodowa mieszkańców	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Rewitalizacja przestrzeni publicznych oraz obiektów infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowej	Wzrost aktywności i konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw	Kreowanie warunków współpracy na rzecz aktywizacji lokalnych środowisk przedsiębiorczych
C1. Rozwój gospodarczy powiatu raciborskiego	C1.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna powiatu raciborskiego oraz dogodne warunki dla rozwoju lokalnych przedsiębiorstw.							
	C1.2. Rozwijające się funkcje naukowe i edukacyjne wspierające rozwój gospodarczy powiatu.							
	C1.3. Rozwój oferty turystycznej oraz oferty usług czasu wolnego wykorzystującej walory przyrodniczo-kulturowe powiatu.							
	C1.4. Atrakcyjna oferta rzemiosła i usług na rzecz mieszkańców pobliskich aglomeracji.							
C2. Wysokie kompetencje i aktywność mieszkańców powiatu.	C2.1. Dostępność infrastruktury i usług społecznych umożliwiających podnoszenie jakości kapitału ludzkiego powiatu w aspekcie wiedzy, umiejętności, przedsiębiorczości, aktywności społecznej i kondycji zdrowotnej.							
	C2.2. Funkcjonowanie mechanizmów równoważących lokalny rynek pracy w wymiarze jakościowym i ilościowym.							
	C2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i zaangażowanie mieszkańców w inicjatywy lokalne.							
	C2.4. Korzystne warunki dla realizacji aspiracji i pomysłów młodych mieszkańców powiatu oraz trwałego wiązania ich ze swoim miejscem zamieszkania.							
C3. Wyróżniające warunki budujące wysoką jakość w powiecie	C3.1. Wysoki poziom bezpieczeństwa wynikający z dobrych relacji sąsiedzkich, zachowania tradycyjnych wartości społecznych oraz sprawnego funkcjonowania służb publicznych							
	C3.2. Wysoka jakość zagospodarowania przestrzennego powiatu przejawiająca się w estetyce i funkcjonalności							

	przestrzeni oraz czystości środowiska przyrodniczego.							
	C3.3. Dostępność usług i udogodnień wspierających rozwój rodzin.							
C4. Silna pozycja powiatu raciborskiego w otoczeniu.	C4.3. Integracja środowisk branżowych powiatu dla wspólnej realizacji projektów oraz wzmacniania pozycji w otoczeniu.							

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2014-2020.

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2020+"⁴¹

Jednym z najważniejszych dokumentów wyznaczającym kierunki działań intersariuszy rozwoju regionalnego jest uchwalona w lipcu 2013 r. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych na terenie Raciborza wpisują się w założenia polityki regionalnej.

Tab. 17. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”.

		GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI							
		C I.			C.II.		C.III.		
		Aktywizacja społeczna i obywatelska na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego obszaru rewitalizacji	Ograniczanie marginalizacji społecznej	Aktywizacja zawodowa mieszkańców	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Rewitalizacja przestrzeni publicznych oraz obiektów infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowej	Wzrost aktywności i konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców	Kreowanie warunków współpracy na rzecz aktywizacji lokalnych środowisk przedsiębiorczych	
Nowoczesna Gospodarka	A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produktu województwa								
	A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy								
	A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych								
	A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki pracy i potencjały								
Szanse Rozwojowe Mieszkańców	B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa								

⁴¹ Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego Nr IV/38/2/2013 z dnia 1 lipca 2013 r.

	B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców							
	B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców							
Przestrzeń	C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska							
	C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni							
Relacje z otoczeniem	D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu							
	D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa Śląskiego							

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020⁴²

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 jest obecnie najważniejszym narzędziem realizacji polityki spójności na obszarze województwa śląskiego. Założenia działań rewitalizacyjnych w Raciborzu są spójne i wpisują się w poszczególne osie priorytetowe RPO, stanowiące tym samym kontynuację i uszczegółowienie założeń polityki regionalnej i przyczyniając się do realizacji jej założeń na szczeblu regionalnym.

Tab. 18. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji z RPO WSL 2014-2020.

	C.I.			C.II.		C.III.	
	Aktywizacja społeczna i obywatelska na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego obszaru rewitalizacji	Ograniczanie marginalizacji społecznej	Aktywizacja zawodowa mieszkańców	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Rewitalizacja przestrzeni publicznych oraz obiektów infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowej	Wzrost aktywności i konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców	Kreowanie warunków współpracy na rzecz aktywizacji lokalnych środowisk przedsiębiorczych
III Konkurencyjność MŚP							
IV. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna							
V. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów							
VII. Regionalny rynek pracy							
VIII Regionalne Kadry gospodarki opartej na wiedzy							
IX. Włączenie Społeczne							
X. Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna							

⁴² Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, <https://rpo.slaskie.pl/>.

XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego						
XII. Infrastruktura edukacyjna						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego⁴³

Zgodnie z zapisami Strategii Śląskie 2020+ Miasto Racibórz w Subregionie Zachodnim Województwa Śląskiego stanowi Lokalny Ośrodek Rozwoju. Kreuje funkcje i zapewnia usługi dla ludności w szczególności: edukacyjne, zdrowotne, związane z bezpieczeństwem, gospodarcze, administracyjne, kulturalne itp. Według zapisów Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego (Strategia RIT) wyzwaniem w przypadku tej rangi ośrodka jest w szczególności poprawa integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej m.in. poprzez rozwijanie i uzupełnianie zakresu usług publicznych. Konieczne jest przeciwdziałanie bezrobociu zwłaszcza wśród grup, gdzie ono wzrasta. Ważna jest również tworzenie i modernizacji infrastruktury technicznej zapewniającej lokalizację firm wykorzystujących specyficzny, lokalny potencjał, a także poprawa stanu powietrza poprzez zwiększanie udziału OZE w produkcji energii, zmniejszanie energochłonności obiektów oraz oprav oświetleniowych.

Działania ukierunkowane na rewitalizację Raciborza przyczynią się do realizacji misji rozwoju Subregionu Zachodniego, która brzmi następująco: Regionalne Inwestycje Terytorialne Subregionu Zachodniego narzędziem niwelującym oddziaływanie zdefiniowanych obszarów problemowych oraz pogłębiającym integrację i współpracę samorządów Subregionu Zachodniego. Kierunki działań zaproponowane w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 wpisują się ogólną wizję Subregionu, który ma stać się obszarem zrównoważonego i trwałego rozwoju, stwarzającego mieszkańcom korzystne warunki życia i pracy w wolnym od emisji środowisku, w oparciu o dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie i dobrze rozwiniętej infrastrukturze technicznej, zapewniającej możliwości adaptacyjne swoim mieszkańcom w obliczu dynamicznych przemian dotyczących regionu..

W celu osiągnięcia powyższego niezbędne jest kreowanie impulsów do zwiększenia spójności społecznej, gospodarczej oraz infrastrukturalnej i środowiskowej. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane do realizacji w Raciborzu wpisują się w te założenia i są spójne z następującymi celami strategicznymi wskazanymi w Strategii RIT:

1. Rozwój kapitału ludzkiego bazujący na zatrudnialności i spójności społeczno-gospodarczej Subregionu Zachodniego.
2. Zdrowe środowisko życia dzięki zmniejszonej antropopresji w Subregionie Zachodnim.

Ponadto Miasto Racibórz przewiduje realizację przedsięwzięć zgłoszonych do Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych. Są to:

- Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia w mieście Racibórz poprzez wymianę istniejącego oświetlenia na oświetlenie w wyższej efektywności energetycznej;

⁴³ Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego, <http://www.subregion.pl/>.

- Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz;
- Rozwiązanie problemów społecznych w Raciborzu poprzez rewitalizację zdegradowanych obiektów po byłej siedzibie Komendy Powiatowej Policji;
- Remont Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych jako likwidacja istotnych problemów społecznych na terenie Miasta Racibórz;
- Nadanie nowej funkcji społecznej zdegradowanej przestrzeni Centrum Miasta Racibórz;
- Program na rzecz mieszkańców Raciborza;
- Biblioteka bez barier;
- Wsparcie organizacji usług społecznych.

7. Szacunkowe ramy finansowe

Kompleksowość zaplanowanych przedsięwzięć determinuje źródła finansowania poszczególnych działań rewitalizacyjnych. Ich realizacja uwzględnia zróżnicowaną strukturę finansowania.

Tab. 19. Źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

Lp.	Nazwa projektu	Wartość (w zł)	Wkład prywatny (w zł)	wsparcie zewnętrzne publiczne (dofinansowanie)*	Wkład Miasta Racibórz (w zł)
LISTA A					
A01.	„Długa” Sobota	444 000,00	124 000,00	0,00	320 000,00
A02.	Poprawa bezpieczeństwa terenu wokół głównego deptaku miasta	4 000 000,00	0,00	3 200 000,00	800 000,00
A03.	Budowa Miejskiego placu zabaw na terenie Ogródka Jordanowskiego przy ul. Stalmacha w Raciborzu	3 000 000,00	0,00	2 000 000,00	1 000 000,00
A04.	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w kwartale ulic Stalmacha 1,3,5,7,7a, gen. J. Dąbrowskiego 9-13, Różyckiego 6-8	500 000,00	75 000,00	425 000,00	0,00
A05.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	605 989,13	0,00	498 156,55	107 832,58
A06.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	543 000,00	0,00	163 350,00	379 650,00
A07.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	520 790,00	0,00	154 690,00	366 100,00
A08.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	716 750,00	0,00	219 860,00	496 890,00
A09.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	660 830,00	0,00	214 680,00	446 150,00
A10.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz	740 700,00	0,00	239 600,00	501 100,00

A11.	Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia w Mieście Racibórz poprzez wymianę istniejącego oświetlenia na oświetlenie o wyższej efektywności energetycznej	3 000 000,00	0,00	1 581 626,88	1 418 373,12
A12.	Biblioteka bez barier	1 104 000,54	0,00	938 400,46	165 600,08
A13.	Przebudowa Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych	1 600 000,00	0,00	1 360 000,00	240 000,00
A14.	RBUS – Raciborski Bank Usług Sąsiedzkich	3 000 000,00	0,00	1 800 000,00	1 200 000,00
A15.	Wsparcie Organizacji Usług Społecznych	1 764 705,88	0,00	1 500 000,00	264 705,88
RAZEM		22 200 765,55	199 000,00	14 295 363,89	7 706 401,66
LISTA B					
B01.	Grające Fontanny	1 500 000	0,00	1 200 000,00	300 000,00
B02.	Rewitalizacja budynku dawnych koszar husarskich w Raciborzu wraz z zagospodarowaniem terenu	9 000 000,00	1 250 000,00	7 750 000,00	0,00
B03.	Centrum Przedsiębiorczości i Aktywności	990 000,00	260 000,00	730 000,00	0,00
B04.	Raciborski konkurs wiedzy o rewitalizacji	80 000,00	0,00	0,00	80 000,00
B05.	Przywrócenie obszarowi kampusu akademickiego funkcji lokalnego ośrodka wspierającego procesy integracji społecznej	150 000,00	15 000,00	135 000,00	0,00
B06.	Modernizacja obiektów kampusu PWSZ w Raciborzu przy ul. Słowackiego 55 i 57	55 000 000,00	11 000 000,00	44 000 000,00	0,00
B07.	STOP wykluczeniu społecznemu	300 000,00	22 500,00	277 500,00	0,00
B08.	Rozbudowa i modernizacja budynków Centrum Kształcenia Ustawicznego i Zawodowego Nr 1 przy ul. Wileńskiej w Raciborzu	2 000 000,00	300 000,00	1 700 000,00	0,00
B09.	Dogoterapia – edukacyjne zajęcia dla dzieci	1 200 000,00	180 000,00	1 020 000,00	0,00
B10.	Klub Taneczny Skaza	1 000 000,00	0,00	850 000,00	150 000,00
B11.	Kino plenerowe	130 000,00	0,00	0,00	130 000,00
B12.	Stworzenie skweru poświęconego bractwom strzeleckim Raciborza	100 000,00	10 000,00	0,00	90 000,00
RAZEM		71 450 000,00	13 037 500,00	57 662 500,00	750 000,00
		93 650 765,55	13 236 500,00	71 957 863,89	8 456 401,66

* Środki publiczne krajowe, wojewódzkie, powiatowe, m.in. RPO WSL PO IŚ, INTERREG VA, Środki WFOŚiGW, Programy MKiDN, FIO.

Źródło: opracowanie na podstawie zgłoszonych propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (fiszek projektowych).

Komplementarność planowanych przedsięwzięć w kontekście możliwości pozyskania wsparcia finansowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 obliguje intersariuszy do zachowania spójności i powiązania działań infrastrukturalnych (wspartych w ramach EFRR) z działaniami z zakresu usług społecznych (EFS). Zaprojektowana lista przedsięwzięć uwzględnia ten wymóg. Wiodącą rolę w

GPR Miasta Racibórz pełnią przedsięwzięcia „miękkie” takie, jak „Długa” Sobota (A01), Biblioteka bez barier (A12), RBUS – Raciborski Bank Usług Sąsiedzkich (A16), dla których infrastrukturalnym tłem (wspartym w ramach EFRR) będą przedsięwzięcia: Poprawa bezpieczeństwa terenu wokół głównego deptaku Miasta (A02), Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w kwartale ulic Stalmacha 1,3,5,7,7a, gen. J. Dąbrowskiego 9-13, Różyckiego 6-8 (A04), Przebudowa Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych (A13).

Wśród działań wskazanych na liście podstawowej są również przedsięwzięcia, które mają charakter mieszany, np. projekt Wsparcie Organizacji Usług Społecznych (A17), który ma na celu dostosować nieużytkowany obecnie budynek na potrzeby stworzenia mieszkań chronionych oraz punktu opieki dziennej.

Również na liście działań uzupełniających znajdują się przedsięwzięcia spełniające warunek charakter przedsięwzięć kompleksowych, koordynujących interwencję infrastrukturalną ze wsparciem realizowanym w ramach EFS. Są to:

- Przywrócenie obszarowi kampusu akademickiego funkcji lokalnego ośrodka wspierającego procesy integracji społecznej (B05 – projekt nieinwestycyjny);
- Modernizacja obiektów kampusu PWSZ w Raciborzu przy ul. Słowackiego 55 i 57 (B06 – projekt inwestycyjny);
- STOP wykluczeniu społecznemu (B07 – projekt nieinwestycyjny);
- Rozbudowa i modernizacja budynków Centrum Kształcenia Ustawicznego i Zawodowego Nr 1 przy ul. Wileńskiej w Raciborzu (B08 - projekt inwestycyjny),
- Stworzenie skweru poświęconego bractwom strzeleckim Raciborza (B12).

8. Włączenie społeczne

8.1. Włączenie społeczne na etapie przygotowania rewitalizacji

Proces włączania (współdecydowania) mieszkańców i potencjalnych interesariuszy rozpoczął się w październiku 2015 r. już na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz rewitalizacji. **Wykorzystano szereg technik i narzędzi partycypacyjnych, których zastosowanie spełniło wymóg skuteczności i adekwatności w kontekście aktywnego włączenia jak najszerzej liczby odbiorców w prace nad programem rewitalizacji.** Wśród możliwych narzędzi i technik wykorzystano: warsztaty, badania ankietowe, składanie wniosków (fiszki projektowe), otwarte spotkania, konsultacje.

W celu poznania potrzeb i oczekiwań interesariuszy przeprowadzone zostały **badania ankietowe** na próbie 500 mieszkańców. Firma zewnętrzna opracowała i udostępniła narzędzie – ankietę, w ramach której mieszkańcy miasta zostali poproszeni o wskazanie obszaru wymagającego rewitalizacji.

W kolejnym etapie wdrażania zasad partycypacji zaproszono mieszkańców i interesariuszy na **warsztat informacyjno – konsultacyjny**, który odbył się 12 stycznia 2016 r. W warsztacie uczestniczyli przedstawiciele Urzędu Miasta oraz jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, jednostek oświatowych mieszkańców. Na spotkaniu prowadzono **działania edukacyjno – informacyjne** o procesie rewitalizacji. Przedstawiono uczestnikom istotę, cele i zasady prowadzenia rewitalizacji. W celu **zainicjowania działań służących rozwojowi dialogu między interesariuszami** zaprezentowano propozycję zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji, który stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Miasta Racibórz w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji. Wyjaśniono kluczową rolę wspomnianego organu opiniotwórczo-doradczego oraz zaproszono do aktywnego udziału w pracach Komitetu Rewitalizacji.

Podczas warsztatu przedstawiono również propozycję obszaru zdegradowanego i rewitalizacji wraz z wyjaśnieniem metodologii ich wyznaczenia.

Jednym z elementów spotkania było również zaproszenie uczestników do zgłaszania propozycji przedsięwzięć mających na celu kompleksową rewitalizację obszaru wsparcia. Przedstawiono strukturę fiszki projektowej oraz zasady realizacji przedsięwzięć, tj. konieczność zachowania komplementarności problemowej, przestrzennej i finansowej. Zachęcono także do realizacji przedsięwzięć opartych na zasadach partnerstwa tak, by zwiększyć szansę kompleksowego rozwiązania danego problemu na terenie rewitalizacji.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., uchwała w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz (wraz z diagnozą oraz mapą w skali 1:5000 z zaznaczonym obszarem zdegradowanym i obszarem rewitalizacji) oraz Uchwała w sprawie zasad powoływania Komitetu Rewitalizacji i ustanowienia jego regulaminu zostały poddane konsultacjom społecznym w dniach od 15 grudnia 2015 r. do 13 stycznia 2016 r. w następujących formach:

- Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej. Tydzień przed rozpoczęciem konsultacji właściwych, na stronie Urzędu Miasta (www.raciborz.pl, podstrona „Gospodarka”, zakładka „plany, programy, polityki”, dział „rewitalizacja” oraz w Aktualnościach), w Biuletynie Informacji Publicznej zamieszczono ogłoszenie o planowanych konsultacjach społecznych. Ponadto informacje o konsultacjach dostępne były w Wydziale Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz. Zaproszenie do konsultacji projektów uchwał zamieścił na swej stronie internetowej portal www.nasZRaciborz.pl. Dodatkowo, w sposób zwyczajowo przyjęty, treść obwieszczenia wywieszona została na 14 tablicach informacyjnych zlokalizowanych w mieście oraz w gablocie informacyjnej w Urzędzie Miasta. W ogłoszeniu zamieszczony został kwestionariusz zgłaszania uwag, który można było przesłać na adres mailowy rozwoj@um.raciborz.pl oraz przekazywać w formie papierowej do Urzędu Miasta Racibórz). Uwagi i komentarze zbierane były w terminie od 15.12.2015 do 13.01.2016.
- Warsztat konsultacyjny. W dniu 12 stycznia 2016 r. o godz. 16:00 w Urzędzie Miasta odbył się warsztat, na którym zgodnie z harmonogramem spotkania, przeznaczony został czas na konsultacje społeczne przedmiotowych uchwał.
- Zbieranie uwag ustnych. Przez cały okres trwania konsultacji społecznych interesariusze mogli zgłaszać uwagi ustne u pracowników Wydziału Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz - p.323. Dodatkowo, w ramach warsztatów zaproszono uczestników do zgłaszania swoich uwag przedstawicielowi wykonawcy zewnętrznego lub pracownikowi Wydziału Rozwoju Miasta.

Ostatnim etapem zapewnienia współdecydowania o rewitalizacji jest zaproszenie mieszkańców obszaru rewitalizacji do zabrania głosu w końcowej ocenie zapisów dokumentu. Proces ten przeprowadzony został w następujących formach:

- Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej. 10 czerwca 2016 r., na stronie Urzędu Miasta, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicach ogłoszeń zlokalizowanych w obrębie miasta zamieszczono zaproszenie do konsultacji. Od 18 czerwca udostępniony był projekt dokumentu. Uwagi do dokumentu można było przesłać na adres mailowy rozwoj@um.raciborz.pl oraz przekazywać w formie papierowej do Urzędu Miasta Racibórz). Uwagi i komentarze zbierane były w terminie od 18.06.2016 r. do 17.07.2016 r..
- Przeprowadzenie otwartego spotkania z mieszkańcami. W dniu 19 czerwca na Placu Długosza przygotowano specjalne stoisko. W godzinach od 12:00 – 17:00 przekazywane były informacje dotyczące rewitalizacji oraz przedłożony został projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020. Informacje przekazywane były przez członków Komitetu Rewitalizacji, przedstawiciela firmy zewnętrznej opracowującej dokument oraz pracownika Urzędu Miasta Racibórz.
- Zbieranie uwag ustnych. Przez cały okres trwania konsultacji społecznych interesariusze mogli zgłaszać uwagi ustne u pracowników Wydziału Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz. Dodatkowo w ramach otwartego spotkania z mieszkańcami (19 czerwca 2016) również zbierano uwagi ustne.

8.2. Włączenie społeczne na etapie prowadzenia i oceny rewitalizacji

Miasto Racibórz, główny realizator Gminnego Programu Rewitalizacji przewiduje jak najszerze i pełne zaangażowanie interesariuszy na etapie prowadzenia i oceny rewitalizacji. Specyfika procesu oraz jego realizacja w przyszłości determinuje formę i narzędzia zapewniające partycypację na tym etapie.

Jedną z najwyższych form współdecydowania zagwarantuje powołany **Komitet Rewitalizacji**⁴⁴. Został on powołany Zarządzeniem nr 714/2016 Prezydenta Miasta Racibórz z dnia 4 kwietnia 2016. Zgodnie z zasadami wskazanymi w ustawie o rewitalizacji, Komitet Rewitalizacji:

- stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji,
- pełni funkcję opiniodawczo – doradcą Prezydenta Miasta,
- ma sprawić, że głosy interesariuszy działań rewitalizacyjnych w gminie będą przedstawiane i dyskutowane. Komitet nie posiada uprawnień wykonawczych i kontrolnych wobec organów gminy – posiada wyłącznie kompetencje opiniawcze i doradcze.

Już na etapie przygotowania rewitalizacji interesariusze rewitalizacji reprezentowani przez Komitet Rewitalizacji współdecydowali o kształcie planowanych działań. Ocenili oraz zaopiniowali do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Oprócz tego pełnili ważną rolę informacyjno-edukacyjną w ramach reprezentowanych przez siebie środowisk. Dzięki temu na etapie zgłaszania potrzeb rewitalizacyjnych (fiszki projektowe) złożone zostały propozycje przedsięwzięć integrujących wspomniane środowiska.

Komitet Rewitalizacji przez cały okres wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji będzie pełnił funkcję opiniawczo-doradcą Prezydenta Miasta oraz stanowić będzie łącznik pomiędzy interesariuszami procesu rewitalizacji. Zapewni to stabilne warunki dla oceny, koordynowania i funkcjonowania partycypacyjnego modelu kierowania rozwojem.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji przez cały okres wdrażania będą informowani o podejmowanych działaniach, np. poprzez publikacje raportów sprawozdawczych. Ponadto w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych zaplanowano cykliczne wydarzenia, które nie tylko pobudzą aktywność społeczną, ale również utrwalą wiedzę i świadomość o rewitalizacji oraz zaproszą mieszkańców do współdecydowania i współuczestniczenia w kreowaniu rozwoju. Dzięki temu mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą przez cały okres wdrażania angażowani w proces przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej. Tym samym Miasto Racibórz zapewni aktywny udział różnych grup interesariuszy w procesie wdrażania i monitorowania realizacji postanowień programu rewitalizacji.

⁴⁴ Zasady powoływania Komitetu Rewitalizacji i ustanowienia jego regulaminu reguluje Uchwała nr XV/185/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 lutego 2016 r.

9. Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji

Skuteczna i efektywna realizacja celów przyjętych w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 wymaga stworzenia i przyjęcia odpowiedniego systemu monitoringu oraz ewaluacji założeń. Jest to szczególnie ważne ze względu na specyfikę rewitalizacji, która polega na kompleksowym i zintegrowanym procesie zmian zdegradowanego obszaru. Tym samym niezbędne jest zaproszenie do współpracy wszystkich zaangażowanych w ten proces interesariuszy, tj. realizowanie rewitalizacji zgodnie z zasadami partnerstwa i partycypacji.

Sytuacja ta niesie zatem ze sobą konieczność wypracowania i przyjęcia odpowiedniej procedury wewnętrznego nadzoru nad bieżącymi postępami (monitoring) we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów, oceny osiągnięcia stanu poszczególnych przedsięwzięć według określonych mierników, a na tym tle weryfikacji (aktualizacji) przyjętych celów i metod ich osiągania. Wdrażanie zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji wymaga zatem właściwego systemu zarządzania.

Monitoring postępów pozwoli reagować na okoliczności, które mogą wpłynąć na modyfikację kierunków działań. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia wdrażanego, zintegrowanego podejścia do rozwoju na szczeblu lokalnym. Zwraca ono bowiem szczególną uwagę na rosnącą rolę uwzględniania w działaniach formuły partnerskiej. Monitoring umożliwi zatem traktowanie prac nad Programem Rewitalizacji jako zadania ciągłego. Konieczne jest zatem stworzenie pełnego systemu, obejmującego:

- określenie podstawowych narzędzi wdrażania GPR,
- monitoring - podsystem zbierania i selekcjonowania informacji,
- ewaluację - podsystem oceny i interpretacji zgromadzonego materiału,
- wprowadzanie niezbędnych korekt i uzupełnień.

9.1. Zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji

Struktura bezpośredniego zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji zgodnie z zasadą partnerstwa i partycypacji obejmować będzie następujących uczestników:

Tab. 20. Uczestnicy zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji.

Stanowisko/instytucja/organ	Zadania
Prezydent Miasta Racibórz	Akceptowanie i zatwierdzanie dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji oraz sprawozdań i raportów, ewaluacja
Rada Miasta Racibórz	Akceptowanie, zatwierdzanie sprawozdań i raportów oraz uchwalanie Gminnego Programu Rewitalizacji
Komitety Rewitalizacji	Opiniowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, opiniowanie Gminnego Programu Rewitalizacji, doradztwo w zakresie realizacji i wdrażania GPR

Wydział Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz	Obsługa Komitetu Rewitalizacji, prowadzenie statystyki i danych związanych z monitoringiem poziomu zmian społeczno – gospodarczo –przestrzennych oraz monitoringiem poziomu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych
Miasto Racibórz	Planowanie i realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynikających z budżetu Miasta
Podmioty zewnętrzne	Planowanie i realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach swojej działalności.

Źródło: opracowanie własne.

Miasto Racibórz posiada doświadczenie w zarządzaniu procesem rewitalizacji z racji zakończenia wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2007 – 2013. Przyjęte w ówczesnym systemie założenia oparte na współuczestnictwie szerokiej grupy interesariuszy pozwoliły wypracować stosowne narzędzia i zasady. Dlatego też system zarządzania GPR osadzony został w przyjętym przez Miasto Racibórz systemie zarządzania. Rozszerzenie zestawu narzędzi wdrażania polegać będzie na sformalizowaniu działań wynikających z wdrażania zasad partnerstwa na rzecz współdecydowania pod postacią powołanego Komitetu Rewitalizacji.

Obsługę Komitetu zapewnia Wydział Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz. Do jego zadań należy w szczególności: sporządzanie protokołów z posiedzeń Komitetu, powiadamianie członków Komitetu oraz innych zaproszonych osób o terminie i tematyce posiedzenia, przygotowanie materiałów na posiedzenia Komitetu, archiwizacja dokumentów Komitetu.

Zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji realizowane będzie w ramach zadań własnych i obowiązków pracowników Urzędu Miasta Racibórz. Jedyne koszty mogą wynikać z realizacji działań informacyjno – promocyjnych, które ze względu na niewielki wpływ na budżet Miasta Racibórz nie będą stanowiły odrębnego, wydzielonego wydatku na zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji. Organizacja i funkcjonowanie Komitetu Rewitalizacji nie będzie związane z ponoszeniem kosztów. Uczestnictwo w Komitecie ma charakter społeczny.

9.2. Monitorowanie i ocena Gminnego Programu Rewitalizacji

Poszczególne elementy zarządzania, tj. **monitoring i ewaluacja**, a poprzez nie **aktualizacja**, służą szybkiemu i bieżącemu wykrywaniu zdarzeń i tendencji, mogących mieć negatywny wpływ na skalę i tempo realizacji założonych celów i kierunków działań.

Tab. 21. Etapy procesu wdrażania i monitorowania GPR.

Etap	Zadania	Wyniki i procedury
Zbieranie danych i informacji	Zbieranie danych statycznych	Materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen
Analiza danych i informacji	Uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych oraz ich archiwizacja	Materiał służący przygotowaniu raportów
Przygotowywanie raportów	Zestawienie otrzymanych danych w raporty	Okresowe raporty

Ocena wyników (porównanie z aktualnymi normami)	Ocena porównawcza osiągniętych wyników z założeniami	Określenie stopnia wykonania przyjętych zapisów GPR (w wypadku stwierdzenia znacznych odchyleń możliwość wprowadzenia raportów kwartalnych)
Identyfikacja odchyleń	Ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a rezultatami	Przygotowanie materiału dla dalszych działań
Analiza przyczyn odchyleń	Poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	Przygotowanie materiału dla dalszych działań o charakterze korygującym
Planowanie korekty	Zmiana dotychczasowych metod realizacji bądź wprowadzenie nowych	Określenie i akceptacja działań korygujących

Źródło: opracowanie własne.

Monitoring powinien stanowić proces ciągły, co pozwoli na sprawne i szybkie reagowanie na okoliczności utrudniające właściwą realizację GPR. Powinien on dotyczyć zarówno zmian zachodzących w obszarze rewitalizacji, jak i stopnia realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. W pierwszym przypadku monitoring powinien objąć poziom zmian społeczno-gospodarczo-przestrzennych zachodzących w obszarze rewitalizacji. Kluczowe w tym celu będzie rejestrowanie wskaźników, które posłużyły wyznaczeniu obszaru rewitalizacji. Źródłem informacji będą dane pochodzące ze statystyki publicznej (generowane m.in. przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych, Powiatowy Urząd Pracy); dane Urzędu Miasta, komórek organizacyjnych i jednostek podległych UM oraz innych jednostek gminnych, zobowiązanych do terminowego przekazywania danych i informacji (m.in. Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowa Komenda Policji, jednostki oświatowe, instytucje kultury) i inne. Monitoring obejmie następujące wskaźniki:

- bezrobotni w liczbie osób w wieku produkcyjnym (%),
- liczba rodzin objętych pomocą społeczną (ogółem),
- skierowania do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkaniowego socjalnego zasobu miasta szt.),
- liczba czynów karalnych (szt.),
- liczba "Niebieskich kart" (szt.),
- średni wynik egzaminu po VI klasie (%),
- średni wynik egzaminu gimnazjalnego (%),
- frekwencja w wyborach parlamentarnych (%),
- liczba członków organizacji pozarządowych (szt.),
- liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji uczestnicząca w kulturze (os.),
- udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców (%),
- liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców,
- liczba budynków ogrzewanych piecami na paliwo stałe na 1 km²,
- liczba budynków wymagających termomodernizacji.

Stopień realizacji przedsięwzięć monitorowany będzie poprzez zobligowanie realizatorów działań (zarówno publicznych, jak i prywatnych) do informowania o stopniu realizacji, stopniu osiągnięcia wskazanych wskaźników produktu i rezultatu oraz o ewentualnych zmianach (opóźnienie działań, zmiany kosztów czy struktury finansowania).

Ocena stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji sporządzana będzie w postaci raportu z realizacji, w którym znajdą się zapisy dotyczące stopnia osiągnięcia poszczególnych

celów i kierunków działań. Na podstawie informacji zawartych w raporcie podjęte zostaną działania mające na celu usunięcie ewentualnych nieprawidłowości. Raport powinien być sporządzany w okresach dopasowanych do terminarza roku budżetowego tak, aby w budżecie można było planować środki na realizację zadań przewidzianych w Programie. Raport będzie kończyć się wnioskami, a w razie konieczności propozycją zmiany zapisów w dokumencie. Wypracowane raporty z wdrażania Programu zostaną przedłożone do zaopiniowania przez Komitet Rewitalizacji a następnie do zaakceptowania i zatwierdzenia przez Radę Miasta.

Tab. 22. Wskaźniki realizacji GPR.

Wskaźnik	Oczekiwana zmiana
CEL I Wzmocnienie kapitału społecznego	
Liczba przedsięwzięć integrujących mieszkańców obszaru rewitalizacji (os.)	wzrost
Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (os.)	wzrost
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (os.)	wzrost
Liczba podmiotów ekonomii społecznej	wzrost
Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	wzrost
CEL II Wysokiej jakości sfera funkcjonalno – przestrzenna i techniczna	
Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury (os.)	wzrost
Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji (m2)	wzrost
Liczba budynków poddanych termomodernizacji (szt.)	wzrost
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu CO2/rok)	wzrost
Stopień redukcji PM10 (t/rok)	wzrost
CEL III Aktywizacja gospodarcza obszaru rewitalizacji	
Liczba podmiotów gospodarczych uczestniczących w projektach (szt.)	wzrost
Liczba przedsięwzięć aktywizujących lokalnych przedsiębiorców (szt.)	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgłoszonych propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (fiszek projektowych).

W efekcie analiz przeprowadzanych w procesie monitoringu uzasadnione może się okazać korygowanie Programu Rewitalizacji i zawartych w nim przedsięwzięć. Jest to proces naturalny, gdyż każdy dokument o randze strategii jest dokumentem „żywym” i dynamicznym. Organem władnym do przyjęcia nowych zadań (mieszczących się jednak w ramach wytyczonych celów) będzie organ stanowiący gminy.

Proces wdrażania niezbędnych korekt i zmian do Programu Rewitalizacji jest stałym zadaniem jednostek zaangażowanych we wdrażanie (Wydział Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz). Niezgodności i odchylenia od Programu muszą być korygowane na bieżąco. Wynikają one z różnych przyczyn lokalnych, ale także zewnętrznych (regionalnych lub krajowych). Do najczęściej obserwowanych należą przyczyny: finansowe, organizacyjne, prawno-ekonomiczne, itp. Często dotyczą zakresu podejmowanych zadań i okresu ich realizacji. W przypadku występujących trudności przy realizacji niektórych przedsięwzięć (lub ich części), zachodzi konieczność ujęcia niezbędnych korekt i zmian w formie aktualizacji Gminnego programu Rewitalizacji. Propozycja zmian powinna być przedstawiona, przedyskutowana i uzyskać akceptację szerokiego forum społeczności zamieszkującej obszar rewitalizacji.

Tab. 23. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Lp.	Nazwa projektu	2016				2017				2018				2019				2020			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
LISTA A																					
A01.	„Długa” Sobota																				
A02.	Poprawa bezpieczeństwa terenu wokół głównego deptaku miasta																				
A03.	Budowa Miejskiego placu zabaw na terenie Ogródka Jordanowskiego przy ul.Stalmacha w Raciborzu																				
A04.	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w kwartale ulic Stalmacha 1,3,5,7,7a, gen. J. Dąbrowskiego 9-13, Różyckiego 6-8																				
A05.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz																				
A06.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz																				
A07.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz																				
A08.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz																				
A09.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz																				
A10.	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz																				
A11.	Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia w Mieście Racibórz poprzez wymianę istniejącego oświetlenia na oświetlenie o wyższej efektywności energetycznej																				
A12.	Biblioteka bez barier																				
A13.	Przebudowa Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych																				
A14.	RBUS – Raciborski Bank Usług Sąsiedzkich																				
A15.	Wsparcie Organizacji Usług Społecznych																				
LISTA B																					
B01.	Grające Fontanny																				

[illegible]

Źródło: opracowanie na podstawie zgłoszonych propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (fiszek projektowych).

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. Gminny Program Rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji co najmniej raz na 3 lata. Ocena ta podlegać będzie zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie internetowej Miasta Racibórz w Biuletynie Informacji Publicznej. Następnie, w przypadku wskazania konieczności zmiany, Prezydent Miasta wystąpi do Rady Miasta z wnioskiem o jego zmianę. W przypadku, gdy planowane zmiany dotyczyć będą przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazanych na liście podstawowej, Gminny Program Rewitalizacji wymagać będzie uzyskania opinii, o których mowa w art.17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. oraz przeprowadzenia konsultacji społecznych zgodnie z ww. ustawą.

10. Określenie zmian w obowiązujących aktach

10.1. Określenie zmian w uchwałach

Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21. ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminnym i o zmianie kodeksu cywilnego.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Racibórz wymusza zmianę w uchwale nr XXXI/437/2013 Rady Miasta Racibórz z dnia 28 sierpnia 2013 r. w sprawie przyjęcia „Programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Racibórz na lata 2014-2018”. Zmiany dotyczyć powinny:

- prognozy stanu technicznego zasobu mieszkaniowego gminy w poszczególnych latach;
- opisu mieszkaniowego zasobu;
- analizy potrzeb oraz planu remontów i modernizacji wynikających ze stanu technicznego budynków i lokali z podziałem na następne lata;
- wysokości wydatków w kolejnych latach, z podziałem na koszty bieżącej eksploatacji, koszty remontów oraz koszty modernizacji lokali i budynków wchodzących w skład zasobu;
- wydatków inwestycyjnych.

Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji.

W związku faktem powołania Komitetu Rewitalizacji, którego funkcjonowanie jest zgodne z zapisami ustawy o rewitalizacji nie jest wymagane wprowadzenie zmian w uchwale nr XV/185/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 lutego 2016 r. o zasadach powoływania Komitetu Rewitalizacji i ustanowienia jego regulaminu).

10.2. Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Analiza przedsięwzięć rewitalizacyjnych zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Racibórz w kontekście zapisów Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Racibórz wskazuje na brak konieczności wprowadzenia zmian w dokumencie.

Również nie przewiduje się zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

10.3. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 nie przewiduje ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015r.

Spis rycin

Ryc. 1. Położenie Raciborza.....	5
Ryc. 2. Podział miasta na strefy.	6
Ryc. 3. Ludność Miasta Racibórz ogółem.....	7
Ryc. 4. Ludność Raciborza według ekonomicznych grup wieku w latach 2009-2014.....	8
Ryc. 5. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w 2014 r.	9
Ryc. 6. Stopa bezrobocia rejestrowanego.....	10
Ryc. 7. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Raciborzu.	10
Ryc. 8. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Raciborzu na dzień 23 listopada 2015 r.....	11
Ryc. 9. Udział mieszkańców korzystających ze wsparcia socjalnego.....	12
Ryc. 10. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w Raciborzu.	13
Ryc. 11. Skierowania do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkaniowego z socjalnego zasobu Miasta Racibórz w 2014 r.	14
Ryc. 12. Liczba czynów zagrażających bezpieczeństwu w Raciborzu w 2014 r.	15
Ryc. 13. Liczba "Niebieskich kart" w 2014 r.	16
Ryc. 14. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do przedszkola na terenie Miasta Racibórz.	17
Ryc. 15. Średnie wyniki egzaminu po VI klasie w 2015 r.	18
Ryc. 16. Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2015 r.	20
Ryc. 17. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007, stan na rok 2014. .	21
Ryc. 18. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców.	22
Ryc. 19. Koncentracja emisji PM10 na terenie Raciborza.	29
Ryc. 20. Liczba budynków komunalnych ogrzewanych tradycyjnymi piecami na paliwo stałe na km ² w 2014 r. oraz liczba budynków wymagających termomodernizacji.....	31
Ryc. 21. Zasięg obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w Raciborzu.	38
Ryc. 22. Struktura celów i kierunków działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020.....	46

Spis tabel

Tab. 1. Harmonogram prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Racibórz.....	2
Tab. 2. Wskaźniki demograficzne dla Miasta Racibórz.....	7
Tab. 3. Migracje na pobyt stały – Miasto Racibórz.	8
Tab. 4. Bezrobocie w Mieście Racibórz i powiecie raciborskim.	10
Tab. 5. Wyniki egzaminu po VI klasie szkoły podstawowej w 2015 r.	18
Tab. 6. Wskaźniki sieci wodociągowej w Raciborzu.....	25
Tab. 7. Wskaźniki sieci kanalizacyjnej w Raciborzu.	25
Tab. 8. Wskaźniki sieci gazowej w Raciborzu.....	25
Tab. 9. Zasoby mieszkaniowe w Raciborzu.....	33
Tab. 10. Wskaźniki zasobu mieszkaniowego.....	33
Tab. 11. Zestawienie wskaźników delimitacyjnych.....	36
Tab. 12. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	53
Tab. 13. Źródła finansowania Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz.....	59
Tab. 14. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji z Aktualizacją Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020.....	60
Tab. 15. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2007-2020.....	61

Tab. 16. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwoju Powiatu Raciborskiego na lata 2014-2020.	65
Tab. 17. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”	66
Tab. 18. Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji ze RPO WSL 2014-2020.	67
Tab. 19. Źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć	70
Tab. 20. Uczestnicy zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji.	76
Tab. 21. Etapy procesu wdrażania i monitorowania Programu Rewitalizacji.....	77
Tab. 22. Ogólne wskaźniki realizacji celów programu rewitalizacji.....	79
Tab. 23. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.	80

Załącznik 1. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

LISTA A – PRZEDSIĘWZIĘCIA PODSTAWOWE⁴⁵

A01	„Długa” Sobota				
Opis	Projekt dotyczyć będzie aktywizacji społecznej i przedsiębiorczej mieszkańców. W ramach działań przewidziano gry i zabawy dla dzieci oraz konkurs rysunkowy ul. Długiej. Nagrody zostaną ufundowane przez przedsiębiorców z ul. Długiej. Ponadto przewidziano jarmark staroci i koncert zespołów raciborskich. W ramach przedsięwzięcia będą prowadzone akcje i działania promocyjne przedsiębiorców z ulicy Długiej, promocja Raciborza, pokazy ratownictwa. W ramach przedsięwzięcia planowane jest zaoferowanie lokalnym przedsiębiorcom lokalu na prowadzenie działalności w formie pracowni technicznej wraz z możliwością sprzedaży swoich wyrobów rękodzielniczych (biżuteria, rzeźba, rysunek, itd.) oraz lokalu na bio-żywność, w którym lokalni producenci produktów biologicznych mogliby sprzedawać i promować zdrową żywność. Przedsięwzięcie obejmie także organizowanie konkursu zwiększającego aktywność lokalnego społeczeństwa oraz wpływający na pobudzenie lokalnej gospodarki. Zadania do wykonania: 1. Przygotowanie i podpisanie umów współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami (Urząd Miasta finansuje koszty plakatów, przygotowania projektu u wydruk zniżek oraz umieszcza logo na stronie stworzonej pod przedsięwzięcie w zamian za akceptowanie zniżki (10%) w sklepie na zakupy produktów, towarów, usług i zobowiązuje się na umieszczenie plakatów na drzwiach wejściowych do sklepu). 2. Stworzenie zakładki pod wydarzenie na www.raciborz.pl. 3. Stworzenie projektu i zamówienie nagród (propozycja w prezentacji, jednak konieczna jest zmiana wprowadzenia napisów, aby nie zmieniały stylizacji logo). Konkurs coroczny.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Długa od Rynku do Pl. Dominikańskiego oraz przyległe ulice: Bankowa, Browarna, Plac Ofki	Miasto Racibórz, lokalni przedsiębiorcy, mieszkańcy ul. Długiej, MiPBP, TMZR, RCK	400 000,00 (100 000,00 rocznie) + 44 000,00 (11 000,00 rocznie konkurs)	I, II, III	Liczba uczestników (os.)

⁴⁵ W tabelach zamieszczono następujące dane o przedsięwzięciach rewitalizacyjnych: nazwa i opis przedsięwzięcia, lokalizacja, podmiot realizujący, wartość projektu, wskaźniki realizacji, cel w który wpisuje się dane przedsięwzięcie. Struktura finansowania przedsięwzięć zamieszczona została w rozdziale 7.

A02	Poprawa bezpieczeństwa terenu wokół głównego deptaku miasta				
Opis	Projekt poprawy bezpieczeństwa terenu głównego deptaku miasta jest niewątpliwie powiązany z projektem „Długa” Sobota. Stanowi odpowiedź na wynikającą z projektu „Długa” Sobota konieczność modernizacji ulicy Długiej oraz przyległych do niej podwórek i dróg. W ramach realizacji projektu dojdzie do wymiany zużytych, wpływających negatywnie na estetykę terenu poręczy, znajdujących się przy podjazdach dla osób niepełnosprawnych, w wyniku czego ułatwione zostanie im poruszanie się po obszarze niniejszego projektu. W odpowiedzi na sugestie mieszkańców, ławki zostaną wymienione na typ posiadający oparcia. Działania pozostałe: wyczyszczenie kamiennych murków i wymiana znajdujących się na nich żelaznych barier; naprawa schodów i podjazdów dla osób niepełnosprawnych; przebudowa parkingu w okolicy skrzyżowania Długiej z Rzeźniczą wraz z naprawą tamtejszej nawierzchni; nasadzenia roślin; doposażenie i wyremontowanie podwórek; udrożnienie łączących się z ul. Długą ulic. Całość projektu wpłynie na bezpieczeństwo ulicy Długiej i jej okolic, w wyniku ułatwienia poruszania się mieszkańców po jej terenie (przede wszystkim niepełnosprawnych) oraz wyznaczy niezwykle korzystny trend rozwojowy dla ulicy, która stanowi jedno z ważniejszych miejsc, którym poruszają się Raciborzanie spacerujący w okolicach miejskiego rynku.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Długa, przyległe podwórka i drogi, kwartał ulic Mickiewicza, Szewska, Piwna i Zborowa	Miasto Racibórz	4 000 000,00	II	powierzchnia objęta rewitalizacją (m ²)

A03	Budowa Miejskiego placu zabaw na terenie Ogródka Jordanowskiego przy ul. Stalmacha w Raciborzu				
Opis	Oświetlenie terenu i wykonanie przyłączy wod.-kan., zasilanie roślin w wodę, wyposażenie w urządzenia i obiekty zabawowo-rekreacyjne oraz sprawnościowe i bezpieczne dla nich podłoże, wyposażenie w obiekty edukacyjne i proekologiczne oraz ścieżkę sensoryczną, stworzenie miejsca wypoczynku (zróżnicowane alejki, ławki, kosze na odpady, itp.)				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Racibórz, ul. Stalmacha	Miasto Racibórz	3 000 000,00	II	liczba uczestników (os.); powierzchnia objęta rewitalizacją (m ²)

A04	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w kwartale ulic Stalmacha 1,3,5,7,7a, gen. J. Dąbrowskiego 9-13, Różyckiego 6-8				
Opis	Projekt przewiduje: naprawę, wyrównanie, utwardzenie nawierzchni wraz z odwodnieniem (dojazd do garaży, budynków, śmietnika) oraz progami zwalniającymi i stojakami na rowery; wykonanie miejsc postojowych + miejsc dla osób niepełnosprawnych; wykonanie oświetlenia terenu, rozbiórka istniejącego i budowa nowego śmietnika osiedlowego; zagospodarowanie terenu rekreacyjnego dla dorosłych (siłownia) i edukacyjnego dla dzieci; wykonanie placu zabaw, nasadzenie drzew i krzewów ozdobnych; wykonanie ogrodzeń terenów rekreacyjnych, wewnętrznych dróg dojazdowych, ciągów pieszych; naprawę, wyrównanie nawierzchni w przejściu między budynkami Stalmacha 1 a Stalmacha 3				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ulice: Stalmacha, gen. J. Dąbrowskiego, Różyckiego działki nr: 1516/176, 1478/176, 4056/177, 4057/177, 4011/176, 3644/176, 4778/186, 4619/186, 4620/186, 4617/186, 4618/186, 4616/186, 4615/186, 4613/186, 4614/186, 4612/186, 4774/186, 4780/186, 4779/186, 4775/186, 4777/186, 4776/186, 4265/186	MZB	500 000,00	II	liczba mieszkańców (os.); powierzchnia objęta rewitalizacją (m2)

A05	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz				
Opis	Przedmiotem projektu jest modernizacja energetyczna budynku użyteczności publicznej, stanowiącego siedzibę MZB w Raciborzu. Zakres projektu obejmuje: 1. Termomodernizację budynku (prace przygotowawcze, docieplenie ścian, docieplenie pokrycia dachu, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, instalację odgromową – demontaż i montaż). 2. Modernizację systemu grzewczego (zakup i montaż grzejników płytowych wraz z elementami koniecznymi do wymiany instalacji c.o. - aparaty grzejne, zawory, termostaatyczne rury miedziane, kształtki, zawory, izolacje otulinami jednowarstwowymi gr. 30 mm.) 3. Wymianę wewnętrznych źródeł światła: - świetlówki ledowe (energooszczędne)– 125 szt., żarówki ledowe 65 szt., naświetlacz LED 20 W – 1 szt.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Stefana Batorego 8 działka nr 4330/93	MZB	605 989,13	II	Redukcja CO2 (t/rok) Poziom poprawy energetycznej (%)

A06	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz				
Opis	Termomodernizacja budynku wraz z ze zmianą systemu grzewczego oraz podłączeniem do miejskiej sieci ciepłowniczej, wymianą dachu i remontem części wspólnej. Planuje się: docieplenie ścian zewnętrznych, dachu oraz stropu piwnic, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, likwidację lokalnych źródeł ciepła/palenisk węglowych; wykonanie instalacji centralnego ogrzewania, podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej. Odnowienie elewacji. Realizacja projektu przyczyni się do: ograniczenia emisji gazów pochodzących z przestarzałych systemów grzewczych, zmniejszenia zapotrzebowania na energię ciepłą dla budynku. Oprócz tego nastąpi zdecydowana poprawa komfortu użytkowania mieszkań, a przez to poprawa warunków życia mieszkańców budynku i jego otoczenia.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Chopina 2-2a działka nr 4835/28	MZB	543 000,00	II	liczba mieszkańców objętych projektem (os.)

A07	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz				
Opis	Termomodernizacja budynku wraz ze zmianą systemu grzewczego i remontem części wspólnej. Planuje się: docieplenie ścian zewnętrznych, stropu i połączenia dachowej w strefie poddasza; modernizacja instalacji grzewczej centralnego ogrzewania. Rewitalizacja ma przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócić ład przestrzenny, odbudować więzi społeczne. Przyczyni się do: zmniejszenia zapotrzebowania na energię ciepłą budynku, poprawy estetyki przestrzeni śródmiejskiej, podniesienie atrakcyjności centrum miasta, wykreowanie atrakcyjnego miejsca dla zamieszkania i spędzania wolnego czasu.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Czekoladowa 8 działka nr 3831/93	MZB	520 790,00	II	liczba mieszkańców objętych projektem (os.)

A08	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz				
Opis	Termomodernizacja budynku wraz ze zmianą systemu grzewczego i remontem części wspólnej. Planuje się: docieplenie ścian zewnętrznych, stropu i połączenia dachowej w strefie poddasza; modernizacja instalacji grzewczej centralnego ogrzewania. Rewitalizacja ma przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócić ład przestrzenny, odbudować więzi społeczne. Przyczyni się do: zmniejszenia zapotrzebowania na energię ciepłą budynku, poprawy estetyki przestrzeni śródmiejskiej, podniesienie atrakcyjności centrum miasta, wykreowanie atrakcyjnego miejsca dla zamieszkania i spędzania wolnego czasu.				

	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Czekoladowa 9 działka nr 3831/93	MZB	716 750,00	II	liczba mieszkańców objętych projektem (os.)

A09	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz				
Opis	Termomodernizacja budynku wraz ze zmianą systemu grzewczego i remontem klatek schodowych. Planuje się: docieplenie ścian zewnętrznych, stropu i połączenia dachowej w strefie poddasza; modernizacja instalacji grzewczej centralnego ogrzewania. Rewitalizacja ma przyczynić się do ograniczenia emisji gazów pochodzących z przestarzałych systemów grzewczych, zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną dla budynku; znaczną poprawę komfortu użytkowania mieszkań, a przez to poprawę warunków życia mieszkańców budynku i jego otoczenia. Odnowienie elewacji pozytywnie wpłynie na estetykę.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Solna 20 działka nr 4742/44	MZB	660 830,00	II	liczba mieszkańców objętych projektem (os.)

A10	Poprawa efektywności energetycznej, połączona ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie Miasta Racibórz				
Opis	Termomodernizacja budynku wraz ze zmianą systemu grzewczego z piecowego na etażowe gazowe wraz z remontem klatek schodowych. Planuje się: docieplenie ścian zewnętrznych, oraz stropu nad ostatnią kondygnacją, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, likwidację pieców węglowych, wykonanie instalacji etażowego gazowego ogrzewania. Rewitalizacja ma przyczynić się do ograniczenia emisji gazów pochodzących z przestarzałych systemów grzewczych, zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną dla budynku; znaczną poprawę komfortu użytkowania mieszkań, a przez to poprawę warunków życia mieszkańców budynku i jego otoczenia. Odnowienie elewacji pozytywnie wpłynie na estetykę.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Plac Woności 7a – 7b działka nr 4494/173	MZB	740 700,00	II	liczba mieszkańców objętych projektem (os.)

A11	Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia w Mieście Racibórz poprzez wymianę istniejącego oświetlenia na oświetlenie o wyższej efektywności energetycznej				
Opis	W ramach realizacji projektu wymienionych zostanie ponad 1000 opraw oświetlenia ulicznego o łącznej mocy ok. 167 kW. Zastąpione zostaną oprawami typu LED o łącznej mocy zainstalowanej ok. 65 kW. Pozwoli to zaoszczędzić ponad 60% energii elektrycznej zużywanej na cele oświetleniowe w tym rejonie miasta.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	centrum miasta Racibórz – zgodnie z załączonymi mapami	Miasto Racibórz	3 000 000,00	II	Redukcja CO2 (t/rok)

A12	Biblioteka bez barier				
Opis	Biblioteka bez barier to projekt, którego zadaniem jest wzmacnianie potencjału społeczno-zawodowego społeczności lokalnych zamieszkujących obszary zdegradowane. W ramach projektu biblioteka zamierza zorganizować: 1. Warsztaty rozwijające kompetencje osób zagrożonych wykluczeniem, złożone z następujących elementów: trening percepcji społecznej, trening podejmowania woli innych ludzi, trening analizowania sytuacji społecznej, trening nadawania komunikatów niewerbalnych, trening komunikacji werbalnej i trening autoprezentacji. Podnoszenie kompetencji społecznych, w przypadku pracowników przekłada się na wzrost ich kompetencji zawodowych i lepsze funkcjonowanie organizacji, a w przypadku osób bezrobotnych i niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwiększa ich kompetencje społeczne warunkujące, między innymi, aktywność na rynku pracy, a także lepsze radzenie sobie ze stresem i problemami dnia codziennego. 2. Kursy podnoszące kompetencje cyfrowe osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem. Terminem kompetencje cyfrowe określane jest zespół umiejętności warunkujących efektywne korzystanie z mediów elektronicznych. Będą to zatem zarówno umiejętności obsługi sprzętu i oprogramowania, korzystania z rozmaitych aplikacji, jak również wyszukiwania potrzebnych informacji w różnych źródłach – zarówno elektronicznych, jak i tradycyjnych – by je przetworzyć i wykorzystać zgodnie z potrzebą. W ramach rozwoju kompetencji cyfrowych zostaną zorganizowane: - kurs z podstawowej obsługi komputera dla początkujących, który obejmie m.in. takie tematy jak: obsługa edytora tekstu, zakładanie poczty, obsługa skype, zakupy w sieci, czy załatwianie spraw w urzędach, - kurs obsługi Microsoft Excel i Microsoft Word. W ramach planowanego projektu raciborska biblioteka zamierza również: 1. zatrudnić w formie stażu lub wolontariatu 5 osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. 2. Zakupić tablicę interaktywną i wizualizer, laptopy z oprogramowaniem, projektor multimedialny z ekranem, komputery stacjonarne z oprogramowaniem, monitory. 3. Zorganizować działania przyczyniające się do poszerzenia kompetencji edukacyjnych, społecznych, obywatelskich i kulturalnych uczestników. Działania zostaną zrealizowane poprzez organizację wykładów, prelekcji i spotkań z przedstawicielami środowisk twórczych oraz warsztatów twórczych.				

	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Racibórz ul. Jana Kasprowicza 12	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Raciborzu	1 104 000,54	I	Liczba osób objętych projektem (os.)

A13	Przebudowa Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych				
Opis	Przebudowa Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych pozwoli na podniesienie funkcjonalności i dostępności usług, jakie świadczy biblioteka oraz wzmocnienie potencjału społeczno-zawodowego osób zamieszkających w obszarze rewitalizacji. Zostanie to osiągnięte poprzez stworzenie w jednej lokalizacji Biblioteki Głównej z przystosowaniem obiektu do osób niepełnosprawnych. Obecnie obydwie lokalizacje biblioteki, zarówno na ul. Kasprowicza 12, jak i Rynek 12 są niedostępne dla osób z ograniczonymi możliwościami ruchu, niepełnosprawnych i matek z małymi dziećmi na wózkach. Dzięki adaptacji przyziemia i poddasza powstaną nowe przestrzenie, w których powstanie czytelnia komputerowa oraz wydzielone pomieszczenie, w którym prowadzone będą warsztaty. Przebudowa obejmie: wykonanie prac remontowych w całym budynku, wymianę instalacji elektrycznej, wykonanie okablowania strukturalnego i instalacji dźwigu osobowego dla osób niepełnosprawnych. Zostaną zakupione: archiwalne regały przesuwne, regały na książki i czasopisma, biurka i blaty pod komputery, zestawy mebli, szafa na płyty CD i DVD oraz system zabezpieczenia zbiorów. Instalacja elektryczna, która zostanie zmodernizowana, ma już 30 lat i nie spełnia już swojego zadania, brakuje również wydzielonej instalacji elektrycznej pod sieć komputerową oraz okablowania strukturalnego; wyposażenie czyli regały, biurka i lamy biblioteczne nie są dostosowane do nowych rodzajów zbiorów i obsługi osób niepełnosprawnych.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Racibórz ul. Jana Kasprowicza 12	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Raciborzu	1 600 000,00	I, II	Liczba osób objętych projektem (os.); powierzchnia objęta rewitalizacją (m2)

A14	RBUS – Raciborski Bank Usług Sąsiedzkich				
Opis	Mając na uwadze aktywizację zawodową oraz społeczną mieszkańców Raciborza, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, planuje się założenie spółdzielni socjalnej jako jednego z podmiotów ekonomii społecznej. Spółdzielnia realizowałaby głównie usługi opiekuńcze, cateringowe skierowane do uczestników projektu poddziałania 9.2.2 RPO WSL, jak również mieszkańców Raciborza. Spółdzielnia ta obsługiwałaby również RBUS. By umożliwić wykonywanie ww. zadań należy przebudować budynek na pl. Długosza. Dzięki przebudowie wspomnianego obiektu możliwe będzie utworzenie w nim również samoobsługowej pralni. Utworzenie spółdzielni socjalnej przyczyniłoby się do reintegracji społecznej i zawodowej Raciborzan, a jednocześnie pozwoliłoby na poprawę jakości życia społeczności lokalnej. Ideą proponowanego rozwiązania jest stworzenie wielofunkcyjnej, spójnej przestrzeni, która wypromuje centrum Raciborza jako miejsca: aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców, spotkań, spędzania wolnego czasu i organizacji oddolnych inicjatyw mieszkańców. Poprawa estetyki oraz forma zagospodarowania Placu Długosza jako serca miasta ma przede wszystkim zapewnić poprawę warunków życia mieszkańców poprzez realizację różnego rodzaju działań aktywizujących – integrujących jakie będą mogły być na zrewitalizowanej przestrzeni realizowane. Potwierdzeniem zasadności tego pomysłu są przeprowadzone badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców na zlecenie Urzędu Miasta mających miejsce na Pl. Długosza, gdzie na trzech pierwszych miejscach zdiagnozowano w kolejności: - bezrobocie, - brak przestrzeni wypoczynkowo-rekreacyjno-kulturalnej - oraz biedę. Odpowiedzią na tak zdiagnozowane problemy oddziaływające tak naprawdę na całe śródmieście miasta będzie przyszłościowo realizacja projektów społecznych we współpracy określonych podmiotów reprezentujących wszystkie sektory życia społeczno-gospodarczego na zmodernizowanym/przebudowanym Placu Długosza. Cele powyższych stref funkcjonalnych: integracja międzypokoleniowa i wzmocnienie więzi rodzinnych, sąsiedzkich, itp., włączenie społeczne grup wykluczonych, zapobieganie izolacji i zamknięciu oraz integracja ze środowiskiem lokalnym, promowanie wśród mieszkańców efektywnego zarządzania swoim wolnym czasem i spędzanie go razem z rodziną, środowiskiem lokalnym, organizacja festynów, imprez okolicznościowych, animacji weekendowych, pikników rodzinnych dla mieszkańców, w tym dla grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, przeprowadzanie happeningów, akcji promujących postawy ekologiczne, prozdrowotne, itp., aktywizacja i integracja ze środowiskiem lokalnym osób niepełnosprawnych poprzez organizację warsztatów artystycznych (np. rękodzieła, plastycznych, fotograficznych) oraz organizacja cyklicznych wystaw prac tych osób na terenie Pl. Długosza, aktywizacja osób starszych, organizacja spotkań i forów dyskusyjnych dla społeczności lokalnej, w tym przedstawicieli organizacji pozarządowych.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Plac Długosza w Raciborzu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu	3 000 000,00	I, II, III	liczba osób, które uzyskały zatrudnienie (os.); powierzchnia objęta rewitalizacją (m2)

A15	Wsparcie Organizacji Usług Społecznych				
Opis	W ramach projektu wsparcie organizacji usług społecznych przewiduje się działania na rzecz rozwoju usług mieszkalnictwa wspieranego poprzez zapewnienie dostępu do usług świadczonych w mieszkaniach wspieranych. Projekt obejmie również działania zmierzające do utworzenia miejsca opieki (ośrodek wsparcia), zapewniającą opiekę dzienną. Grupą docelową projektu są osoby niesamodzielne, osoby starsze, zagrożone ubóstwem, wykluczeniem społecznym, z niskim poziomem uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Założeniem ww. projektu będzie wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz wzrost dostępności ww. usług. Wskaźnik: Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu (szt.); Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie (os.)				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Racibórz, Pl. Wolności 8-9	Ośrodek Pomocy Społecznej w Raciborzu	1 764 705,88	I, II, III	wykaz zawarty w opisie

LISTA B – przedsięwzięcia uzupełniające

B01	Grające Fontanny				
Opis	Budowa fontanny z oświetleniem, dostosowanej do rytmu muzyki, koncerty, zawody sportowe dla dzieci.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Park Roth przy ul. Opawskiej lub modernizacja fontanny pomiędzy Placem Długosza a Kościołem Farnym	Miasto Racibórz	3 000 000,00 (1 500 000,00 w przypadku modernizacji fontann)	II	Liczba uczestników (os.)

B02	Rewitalizacja budynku dawnych koszar husarskich w Raciborzu wraz z zagospodarowaniem terenu				
Opis	Projekt rewitalizacji budynku dawnych koszar husarskich w Raciborzu przewiduje reaktywację zabytkowego obiektu (objętego ochroną konserwatorską wpisem do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego nr: A/1457/92) wraz z przylegającym terenem, który stanowi istotny element dziedzictwa kulturowego w skali lokalnej, ale również całego Subregionu Zachodniego. Budynek z założenia pełnić będzie funkcje usługowe, w tym: a) kulturalno - wystawiennicze (Interaktywne Muzeum XX wieku), b) kulturalne – biblioteka i mediateka wraz z radioredakcją, c) administracyjne (Zarząd Towarzystwa Społeczno – Kulturalnego Niemców Województwa Śląskiego), d) biurowe (powierzchnia pod wynajem) wraz z inkubatorem przedsiębiorczości. Obiekt z uwagi na zły stan techniczny, poddany zostanie generalnemu remontowi oraz kompleksowej modernizacji wraz z wykonaniem gruntowej renowacji ceglanych elewacji budynku oraz wymiany konstrukcji i pokrycia dachowego. Ponadto w ramach planowanych robót budowlanych przewidziano m.in.: wykonanie izolacji przeciwwodnych (poziomych i pionowych), wykonanie wzmocnień murów, nowych stropów i schodów wewnętrznych – spełniających wymagania warunków technicznych. Rewitalizacji ulegnie również teren wokół budynku. W ramach przedsięwzięcia planowane jest utworzenie terenu rekreacyjnego, ogólnodostępnego wraz z parkingiem obsługującym obiekt.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Racibórz, ul. Zamkowa 13	Towarzystwo Społeczno - Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego	9 000 000,00	I, II, III	liczba nowo utworzonych miejsc pracy (etaty)

B03	Centrum Przedsiębiorczości i Aktywności				
Opis	Niewystarczająca współpraca z przedsiębiorcami oraz słaba aktywność obywatelska mieszkańców wskazane są jako słabe strony miasta w analizie SWOT zawartej w Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020. Z kolei jednym z celów wspomnianej strategii są: animacja przedsiębiorczości (cel 2.1) i pobudzenie aktywności społecznej i obywatelskiej (cel. 12.2), ale także wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej (cel. 2.6), co może być wartością dodaną przedsięwzięcia, łączącą w sobie efekty dwóch poprzednich celów. Działanie naszym zdaniem przybliżające do realizacji tych celów, a także wpisujące się w cele rewitalizacji opisane w ustawie z 9 października 2015 r. o rewitalizacji, to utworzenie Centrum Przedsiębiorczości i Aktywności (podmiot łączący funkcje już istniejącego Inkubatora Przedsiębiorczości i Centrum Lokalnej Aktywności), którego główne zadania to: 1. Animowanie przedsiębiorczości: świadczenie usług informacyjnych, doradczych i szkoleniowych na rzecz osób podejmujących działalność gospodarczą oraz małych i średnich przedsiębiorstw, promowanie przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości akademickiej i społecznej. 2. Pobudzenie aktywności społecznej i obywatelskiej: świadczenie usług informacyjnych, doradczych i szkoleniowych na rzecz osób zainteresowanych podejmowaniem aktywności społecznej i obywatelskiej w formach sformalizowanych (organizacje pozarządowe) oraz niesformalizowanych (inicjatywa lokalna, ruchy miejskie zaangażowane w działania akcyjne itp., osoby włączające się w budżety obywatelskie), świadczenie usług informacyjnych, doradczych i szkoleniowych na rzecz lokalnych organizacji pozarządowych, animowanie aktywności lokalnej wśród mieszkańców obszaru rewitalizowanego. 3. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej: świadczenie usług informacyjnych, doradczych i szkoleniowych na rzecz osób zainteresowanych tworzeniem takich podmiotów, szczególnie z obszaru rewitalizowanego oraz wspieranie utworzonych podmiotów ekonomii społecznej, wspieranie wymiany informacji, wiedzy i doświadczenia oraz wspieranie współpracy między przedsiębiorcami i działaczami społecznymi, budowa przychylnego klimatu dla ekonomii społecznej wśród mieszkańców miasta i regionu, w tym wspieranie marki przedsiębiorstw społecznych. Takie połączenie działań pozwala na kompleksowe podejście do tematu przedsiębiorczości i zaangażowania społecznego. Kompleksowość jest jedną z najważniejszych cech działań rewitalizacyjnych określonych w wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych. Wskaźniki realizacji: Animowane przedsiębiorczości w latach 2017 – 2020: liczba usług doradczo-informacyjnych na rzecz osób podejmujących działalność gospodarczą oraz małych i średnich przedsiębiorstw: 320, liczba usług szkoleniowych na rzecz osób podejmujących działalność gospodarczą oraz małych i średnich przedsiębiorstw: 20, liczba zrealizowanych kampanii edukacyjno-informacyjnych promujących przedsiębiorczość: 4. Pobudzenie aktywności społecznej i obywatelskiej w latach 2017-2020: liczba usług doradczo-informacyjnych: 320, liczba usług szkoleniowych: 10, liczba zrealizowanych kampanii edukacyjno-informacyjnych promujących aktywność społeczną: 2. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w latach 2017-2020: liczba usług doradczo-informacyjnych: 320, liczba usług szkoleniowych: 10, liczba zrealizowanych kampanii edukacyjno-informacyjnych promujących przedsiębiorczość społeczną: 2.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Dowolna lokalizacja w obszarze rewitalizacji pod warunkiem dostępności powierzchni biurowej ok. 100m2 (np. Batorego 7 - biura)	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych	990 000,00	I, III	szczegółowy wykaz zawarty został w opisie wyżej

B04	Raciborski konkurs wiedzy o rewitalizacji				
Opis	Projekt polega na przeprowadzeniu corocznej edycji Raciborskiego Konkursu Wiedzy o Rewitalizacji. I etap: praca pisemna na wybrany temat związany z rewitalizacją, II etap: test + pytania ustne III etap: opracowanie projektu rozwojowego/rewitalizacyjnego Projekt adresowany jest do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Dla uczestników przewiduje się atrakcyjne nagrody.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Urząd Miasta Racibórz, Miasto Opava	Miasto Racibórz, Miasto Opava	80 000,00	I, III	Zostaną określone na późniejszym etapie

B05	Przywrócenie obszarowi kampusu akademickiego funkcji lokalnego ośrodka wspierającego procesy integracji społecznej				
Opis	Poprzez przywrócenie funkcjonalności terenu kampusu akademickiego, zostaną stworzone warunki do integracji społeczno-gospodarczej absolwentów PWSZ z mieszkańcami Miasta Racibórz. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez stworzenie spółdzielni studenckiej mieszczącej się w Centrum Aktywizacji Zawodowej. W ramach centrum funkcjonować będzie Inkubator Przedsiębiorczości oraz pomieszczenia do coworkingu i sala szkoleniowa. Dzięki zintensyfikowanym działaniom promocyjnym zostaną otwarte nowe startupy oraz preferencyjne warunki do funkcjonowania nowych działalności gospodarczych. W CAZ organizowane będą szkolenia biznesowe i interpersonalne dla studentów, absolwentów oraz mieszkańców Miasta Racibórz. Projekt zakłada osiągnięcie rezultatów w postaci wzrostu znaczenia Uczelni, jako ośrodka społecznego o trudnej do przecenienia wartości. Wyrazem tego będzie wzrost udostępnień infrastruktury i zasobów Uczelni społeczności lokalnej, np.: Auli, jako miejsca spotkań dla lokalnych inicjatyw społecznych, szkoleń, zebrań i akcji społecznych, a także, jako centrum kulturalno – rozrywkowe miasta w ramach, którego organizowane będą kluby dyskusyjne, koncerty i przedstawienia. Basenu, jako miejsca przeprowadzania zajęć ogólnorozwojowych i rehabilitacyjnych dla dzieci, młodzieży i dla seniorów oraz organizacji zawodów sportowych na różnych szczeblach rywalizacji. Projekt zakłada na tym poziomie zintensyfikowanie współpracy Szkoły Wyższej z lokalnymi szkołami poziomu podstawowego, gimnazjalnego, ponadgimnazjalnego i pomaturalnego oraz środowiskiem społeczno-gospodarczym Miasta Racibórz. Dom studenta poza sezonem szkolnym przewidziany jest do działania, jako zaplecze noclegowe dla Auli, która stanowiłaby wraz z CAZ trzon lokalnego centrum szkoleniowo-konferencyjno-biznesowego. Uczelnia w tej sprawie podejmuje już rozmowy z firmami takimi jak Microsoft w celu zorganizowania na jej terenie letnich konferencji i warsztatów dla okolicznych firm i osób związanych z zagadnieniami informatycznymi, a to w celu podniesienia innowacyjności lokalnych przedsiębiorstw i ich pozycji konkurencyjnej w kraju i za granicą. Sala gimnastyczna natomiast będzie poza zajęciami dydaktycznymi dla studentów służyła integracji społeczności lokalnej poprzez jej wykorzystywanie dla turniejów młodzieżowych i zorganizowanych grup ćwiczeniowych. 1. Liczba instytucji, Placówek, Zakładów, Organizacji zewnętrznych, osób prowadzących działalność gospodarczą, korzystających z infrastruktury wspartej w wyniku realizacji projektów – 35/rocznie. 2. Liczba organizowanych imprez kulturalnych o charakterze społecznym – 10/rocznie. 3. Otwarcie Spółdzielni Studenckiej. 4. Liczba organizowanych szkoleń i konferencji – 10/rocznie. 5. Ugruntowanie świadomości społecznej dotyczącej korzyści płynących z pozostania w Mieście Racibórz po ukończeniu studiów. „Racibórz jako miasto możliwości”. 1. Centrum Aktywizacji Zawodowej. 2. Spółdzielnia Studencka. 3. Ilość zorganizowanych wydarzeń społeczno – kulturalno – biznesowo – naukowych.				

	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa , 47-400 Racibórz, ul. Słowackiego 55 i 57; nr działek: 778 i 787/23	Państwowa Wyższa Szkoła w Raciborzu	150 000,00	I, III	Szczegółowy wykaz zawarty został w opisie wyżej

B06	Modernizacja obiektów kampusu PWSZ w Raciborzu przy ul. Słowackiego 55 i 57				
Opis	Przywrócenie funkcjonalności terenu kampusu akademickiego, poprzez rewitalizację następujących obiektów: Dom Studenta, Basen, Sala Gimnastyczna, Budynki Główne PWSZ, kompleksowe zagospodarowanie terenu kampusu. W ramach planowanych inwestycji zostaną wykonane następujące działania remontowe: wykonanie termomodernizacji wszystkich obiektów PWSZ, udostępnienie terenu i wszystkich obiektów dla osób niepełnosprawnych, kompleksowy remont Domu Studenta, w tym: m.in. pomieszczenia sanitarne, lokale mieszkalne, gospodarcze, lokale użytkowe z przeznaczeniem na działalność gospodarczą, wykonanie nowej instalacji elektrycznej, wodociągowej, wykonanie budowy lub kapitalnego remontu wraz z rozbudową auli znajdującej się na przy Domu Studenta (zgodnie z zasadą racjonalności i efektywności wydatków), wykonanie budowy lub kapitalnego remontu wraz z rozbudową budynku sali gimnastycznej, wykonanie budowy lub kapitalnego remontu z rozbudową Basenu, obejmującą m.in. modernizację hali basenowej w zakresie: okna, sufit podwieszony, pomieszczenia sanitarne, hol główny, widownia, taras, kotłownia; zaplecza szatniowo-sanitarnego, przystosowanie zaplecza szatniowo-sanitarnego dla osób niepełnosprawnych, modernizacja instalacji wewnętrznych: wodnokanalizacyjnych, ppoż., CO, elektrycznej, wentylacji mechanicznej, technologii wody basenowej i wymiennikowni, przystosowanie pomieszczeń siłowni i sauny. 1. Liczba studentów korzystających z całej infrastruktury wspartej w wyniku realizacji projektów – 1100 osób/rocznie; 2. Liczba miejsc noclegowych w Domu Studenta – jednorazowo 146 miejsc; 3. Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury – 6; 4. liczba lokali mieszkalnych dla młodych małżeństw – absolwentów PWSZ w Raciborzu – 3 kawalerki; 5. utworzenie Centrum Aktywizacji Zawodowej Studentów z pomieszczeniem do coworkingu; 6. Poprzez termomodernizację zmniejszenie zużycia energii i redukcję emisji CO2.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa , 47-400 Racibórz, ul. Słowackiego 55 i 57; nr działek: 778 i 787/23	Państwowa Wyższa Szkoła w Raciborzu	55 000 000,00	I, II	szczególony wykaz zawarty został w opisie wyżej

B07	STOP wykluczeniu społecznemu				
Opis	Celem projektu są działania mające na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu: 1. integracja społeczna i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych poprzez utworzenie Zakładu Aktywizacji Zawodowej oraz 2. stworzenie warunków równych szans edukacyjnych dla młodzieży uczącej się poza miejscem zamieszkania – utworzenie Bursy wraz z niezbędnym zapleczem. Ad.1. Zakład Aktywizacji Zawodowej tworzy się w celu aktywizacji zawodowej a tym samym integracji społecznej osób niepełnosprawnych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i określonych w ustawie grup osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także przygotowania ich do życia w otwartym środowisku oraz pomocy w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości. Nadrzędnym celem Zakładu Aktywności Zawodowej jest przygotowanie pracowników niepełnosprawnych do pracy na otwartym rynku pracy. Ad. 2. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci, szczególnie z obszarów wiejskich, wymaga wdrożenia elastycznych form edukacji. Wymaga również stworzenia mechanizmów eliminujących lub kompensujących oddziaływanie czynników utrudniających uczestnictwo w procesie kształcenia. Istotnym elementem polityki wyrównywania szans edukacyjnych powinno być zatem wzmocnienie działań ukierunkowanych na pomoc uczniom, którzy ze względu na czynniki ekonomiczne, społeczne czy kulturowe nie funkcjonują prawidłowo w systemie oświaty. Takich jak: uczniowie o niskich osiągnięciach w nauce, uczniowie niepełnosprawni, z mniejszości narodowych lub etnicznych, z rodzin patologicznych oraz dotkniętych patologiami społecznymi itp., a także młodzież, która przedwcześnie opuściła system szkolnictwa. Stworzenie Bursy oraz stworzenie jej wychowankom opieki oraz atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego, pozwoli na wyrównanie szans edukacyjnych dzieci uczących się poza miejscem zamieszkania lub tych, które chciałyby się uczyć poza miejscem zamieszkania lecz nie mogą tego robić ze względu na różne czynniki (np. uciążliwe dojazdy). W ramach Bursy planuje się: - zajęcia kulturalno-rozrywkowe (zajęcia tego typu umożliwiają wychowankom sprawdzenie swoich uzdolnień artystycznych (deklamacja, śpiew, taniec, plastyka), przydatności swojej wiedzy o ludziach i świecie, obycia towarzyskiego i zachowań prospołecznych; - zajęcia twórcze (formy rekreacji twórczej pozwalają wychowankom dowartościować się, odkryć u siebie różnego rodzaju możliwości i zdolności, nabrać poczucia pewności i wiary we własne siły; - zajęcia ruchowe i rekreacyjne (służą zdrowiu fizycznemu i dobremu samopoczuciu); - zajęcia poprzez działalność społeczną (uczą bezinteresowności, radości ze służenia / pomocy innym). Realizacja projektu „STOP wykluczeniu społecznemu” będzie poprzedzona realizacją projektu: „Rozbudowa i modernizacja budynków Centrum Kształcenia Ustawicznego i Zawodowego Nr 1 przy ul. Wileńskiej w Raciborzu” ze względu na konieczność przystosowania koniecznej infrastruktury.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Wileńska 6 i 8, 47-400 Racibórz, działki nr 1951/164, 1950/164, 1948/164	Powiat Raciborski	300 000,00	I	Liczba osób korzystających z nowej infrastruktury (os.) Liczba osób korzystających z ZAZ (os.) Liczba wychowanków Bursy (os.)

B08	Rozbudowa i modernizacja budynków Centrum Kształcenia Ustawicznego i Zawodowego Nr 1 przy ul. Wileńskiej w Raciborzu				
Opis	Realizacja projektu wynika z potrzeby stworzenia odpowiednich warunków i przystosowania infrastruktury do realizacji projektu: „STOP wykluczeniu społecznemu” jaki Przedmiotem niniejszego projektu jest stworzenie w budynku przy ul. Wileńskiej 8 Zakładu Aktywności Zawodowej dla osób niepełnosprawnych i bursy dla młodzieży uczącej się, wykonanie kompleksowego remontu tego budynku wraz z zagospodarowaniem oraz jego rozbudowa poprzez wykonanie zamkniętego łącznika do budynku przy ul. Wileńskiej 8, w celu połączenia tych budynków w jeden kompleks, stanowiących część Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1. W ramach projektu planuje się przede wszystkim wykonać następujące rodzaje robót budowlanych dotyczących budynku przy ul. Wileńskiej 8: - kompleksowy remont i przebudowę pomieszczeń – roboty ogólnobudowlane oraz instalacyjne w zakresie instalacji elektrycznych i teletechnicznych oraz sanitarnych (wodno-kanalizacyjnych, wentylacji, gazu i centralnego ogrzewania) dostosowujące pomieszczenia do nowej funkcji; - kompleksowy remont pomieszczeń przeznaczonych do edukacji wraz z niezbędnym zapleczem w związku ze zmianami w klasopracowniach; - termomodernizację budynku w zakresie stolarki zewnętrznej, izolacji termicznej nad ostatnią kondygnacją i centralnego ogrzewania; - dostosowanie budynku do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych oraz dla potrzeb osób niepełnosprawnych (w tym budowa dźwigu osobowego); - zagospodarowanie terenu przy budynku w tym przebudowa placu betonowego i wykonanie miejsc postojowych w tym dla osób niepełnosprawnych. Ponadto w celu wykonania zamkniętego łącznika (długości ok. 50 m) zostaną wykonane roboty w branżach: konstrukcyjna, architektoniczna oraz instalacji elektrycznych. Z kolei przy budynku przy ul. Wileńskiej 6 planuje się wykonać niezbędne przebudowy i roboty remontowe związane z połączeniem tego obiektu z planowanym łącznikiem. Roboty te dotyczyłyby przyległych pomieszczeń i przeniesienia ich obecnej funkcji do innych pomieszczeń w tym obiekcie. Projekt obejmuje również zakup, montaż i instalację wyposażenia do ZAZ dla osób niepełnosprawnych i bursy oraz niezbędnych pomieszczeń zaplecza, takich jak kuchnia, stołówka, świetlica, itp. Inwestycja ukierunkowana jest głównie na: - poprawę stanu technicznego budynku przy ul. Wileńskiej 8 i zwiększenie efektywności z jego korzystania w zakresie m.in. energooszczędności; - podniesienie poziomu edukacji poprzez podniesienie stanu technicznego i remontu klasopracowni wraz z zapleczem budynku przy ul. Wileńskiej 8 oraz połączenie tego budynku łącznikiem zamkniętym z budynkiem przy ul. Wileńskiej 6; - poprawę infrastruktury społecznej poprzez stworzenie zaplecza w celu zaangażowania osób niepełnosprawnych, a także przygotowania ich do życia w otwartym środowisku; - podniesienie funkcjonalności i dostępności usług w budynku przy ul. Wileńskiej 6, w tym dla osób niepełnosprawnych. Wskaźniki :Łączna ilość osób korzystających z rozbudowanych / zmodernizowanych obiektów na rok. Ilość powstałych miejsc dla wychowanków bursy. Ilość osób niepełnosprawnych korzystających z obiektów; '1. Ilość rozbudowanych / zmodernizowanych obiektów 1 2. liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych - 1.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Wileńska 6 i 8, 47-400 Racibórz, działki nr 1951/164, 1950/164, 1948/164	Powiat Raciborski	2 000 000,00	I, II	Wskaźniki zawarte w opisie

B09	Dogoterapia – edukacyjne zajęcia dla dzieci				
Opis	Stworzenie boksów w wentylowanym pomieszczeniu, co przyczyni się do poprawy warunków bytowych zwierząt i umożliwi im bez względu na warunki atmosferyczne przebywanie w temperaturze pokojowej. By zmniejszyć emisję zanieczyszczeń, proponuje się dokonanie inwestycji w kolektory słoneczne. W ramach modernizacji schroniska stworzona zostanie sala do prowadzenia zajęć edukacyjnych i dogoterapii. Przy tej salce powstanie miejsce na wzór gabinetu weterynaryjnego. Dzięki temu zajęcia edukacyjne będą prowadzone w sposób praktyczny, pokazując m.in. podstawy oceny stanu zdrowia zwierząt czy rozpoznawanie choroby. Dzięki takiemu miejscu, zwierzęta zamieszkujące schronisko, o każdej porze będą miały udzieloną natychmiastową i kompleksową pomoc weterynaryjną. Komplementarnie, w planie przebudowy schroniska przewiduje się wydzielenie miejsca na prowadzenie psiego przedszkola lub uniwersytetu dla psów. W ramach takiego przedsięwzięcia będzie można prowadzić szkolenia dla mieszkańców miasta i ich czworonożnych przyjaciół, mające na celu socjalizację zwierząt i edukację z zakresu opieki nad zwierzęciem. Takie rozwiązanie umożliwi także pozostawienie swoich pupili na określony czas w ciągu dnia pod opieką personelu schroniska. W koncepcji miejsca zaleca się budowę małego basenu, dzięki któremu możliwe stanie się prowadzenie ćwiczeń w wodzie w ramach dogoterapii. Dodatkowo basen umożliwi prowadzenie rehabilitacji zwierząt, np. po złamaniach kończyn, a także prowadzić zajęcia dla psów, mające na celu zwalczanie lęku do wody. W odnowionym schronisku prowadzone będą zajęcia edukacyjne z zakresu nauk przyrodniczych i socjologii psów dla uczniów przedszkoli i szkół, przykładowo raz w tygodniu dla każdej placówki. Warto zauważyć, że uczestnictwo w takich warsztatach, w sposób korzystny wpływa na rozwój emocjonalny człowieka. Szacuje się, że wielu uczestników zajęć nie jest właścicielem zwierzęcia i nie posiada nawet podstawowej wiedzy związanej ze współpracą z psem. Dzięki temu mieszkańcy miasta będą posiadali szeroki zakres wiedzy związany z kształtowaniem właściwych postaw wobec zwierzęcia oraz prawdopodobnie zmniejszy się liczba niebezpiecznych sytuacji z udziałem zwierząt, spowodowanych czynnikiem ludzkim, np. podchodzenie dzieci do psów pozostawionych bez opieki. Początkowo zostanie wybranych 6 psów zamieszkujących schronisko, które zostaną przeszkolone na psa – asystenta do zajęć z dziećmi i młodzieżą. Z biegiem czasu kolejne, wykazujące predyspozycje do kontaktu z ludźmi psy, będą przygotowywane do pełnienia takiej funkcji. Planuje się również prowadzenie dogoterapii. Zaleca się ją przede wszystkim osobom mającym zaburzenia np. słuchu, wzroku, mowy oraz przy m.in. nerwicach, urazach psychicznych, autyzmie, u osób posiadających urazy rdzenia kręgowego. Terapia ta wpływa m.in. na poprawę komunikacji, wzbogacenie słownictwa, rozwija funkcje poznawcze, stymuluje zmysły, w wielu przypadkach zmienia trudną rehabilitację w zabawę. Do prowadzenia zajęć początkowo zostałyby wybrane 4 psy, które przejdą odpowiednie szkolenie. Stopniowo będzie dokonywany wybór kolejnych psów do współpracy z uczestnikami terapii. Wydzielono by również plac do stworzenia psiego przedszkola lub uniwersytetu. Umożliwi to pozostawienie zwierzęcia pod opieką personelu schroniska na określoną ilość czasu. Pomysł zakłada, że zwierzę będzie można zostawić nawet na godzinę czy dwie. Ponadto projekt psiego przedszkola lub uniwersytetu zakłada prowadzenie szkoleń dla właścicieli psów. Zwierzęta i ich opiekunowie uczyliby się wzajemnej współpracy. Wskaźniki: 15 miejsc pracy, wzrost aktywnej integracji mieszkańców miasta, wykształcenie się u lokalnej społeczności nawyków dbania o otaczające nas środowisko; dzięki kolektorom słonecznym zwiększy się udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w Raciborzu				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Komunalna 9, schronisko dla zwierząt	Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o. o.	1 200 000,00	I, II	Wskaźniki zawarte w opisie

B10	Klub Taneczny Skaza				
Opis	Klub Taneczny Skaza będzie dostępnym codziennie do godz. 24:00, dla każdego mieszkańca, miejscem, w ramach którego możliwe będzie rozwijanie umiejętności wokalnych oraz tanecznych zdolności do wyrażania swoich uczuć i emocji ruchem ciała. W pełni klimatyzowane pomieszczenie składać się będzie z małej sali, dużej sali, bufetu oraz toalet i pryszniców. Duża sala będzie przeznaczona na zajęcia taneczne. Znajdzie się tam duży telebim wraz ze sprzętem, na którym codziennie będzie prezentowana stworzona specjalnie dla klubu tanecznego Skaza aplikacja wirtualnego trenera tanecznego. Ponadto miejsce popołudniami będzie wykorzystywane na prowadzenie zajęć taneczno-kulturowych. Zalecane jest zatem wyposażenie dużej sali w sprzęt do nagrywania filmów i urządzenia z wizualnymi efektami specjalnymi, laserowymi. W efekcie możliwe będzie tam tworzenie spotów reklamowych dla klubu i miasta. Mała sala Klubu to miejsce na zajęcia muzyczne. Popołudniami prowadzone będą zajęcia wokalne dla członków raciborskich klubów muzycznych, natomiast podczas nocnych wydarzeń kulturowych, sala może zostać wykorzystana do organizowania konkursów wokalnych dla wszystkich mieszkańców. Potrzeba zatem sprzętu do realizowania zajęć (mikrofonu, miksera, laptopa, głośników, itp.). Wyposażenie małej sali w urządzenie do nagrywania dźwięku, umożliwi tworzenie ścieżki dźwiękowej pod aplikację wirtualnego trenera oraz nagrywanie materiałów promocyjnych. Dwa razy w miesiącu spośród nagrań zostanie wybrane jedno, które będzie wykorzystane w aplikacji wirtualnego trenera. W pomieszczeniu między salami powstanie bufet, serwujący napoje i zdrowe przekąski. Ma on stanowić miejsce dla osób nieuczestniczących w zajęciach (np. oczekujących na dzieci rodziców), czy korzystających z nocnych wydarzeń.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	ul. Kowalska w okolicy parkingu	Raciborskie Centrum Kultury	1 000 000,00	I, II	Zostaną określone na późniejszym etapie

B11	Kino plenerowe				
Opis	Kino plenerowe to otwarta impreza na świeżym powietrzu. Wstęp na takie wydarzenie jest darmowy. Projekt zakłada cykl ośmiu projekcji filmowych na terenie Domu Kultury „Strzecha”. Pokazy będą odbywały się na dużym ekranie.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	DK Strzecha ul. Londzina 38	Raciborskie Centrum Kultury	130 000,00	I	Zostaną określone na późniejszym etapie

B12	Stworzenie skweru poświęconego bractwom strzeleckim Raciborza				
Opis	Projekt polegać będzie na wykonaniu obelisku pamiątkowego, poświęconego działalności raciborskich bractw strzeleckich oraz ustawieniu 3/4 tablic informacyjnych ze zdjęciami i kalendarium działań Bractwa Kurkowego. Ustawienie ławek i elementów małej architektury. Otwarcie obelisku podczas obchodów Dni Raciborza w roku 2017. Zachowanie dziedzictwa kulturowego.				
	Lokalizacja	Podmiot realizujący	Wartość (w zł)	CEL	Wskaźniki realizacji
	Park Moniuszki, przy murze miejskim w miejscu przecięcia pl. Długosza i ulicy Szewskiej	Miasto Racibórz+ bractwa strzeleckie Raciborza	100 000,00	II	Zostaną określone na późniejszym etapie

Załącznik 2. Wzór ankiety

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA RACIBÓRZ NA LATA 2014-2020

ANKIETA

WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZOWANEGO

Szanowni Państwo,

Miasto Racibórz przystąpiło do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2014-2020. Dokument ten odgrywać będzie szczególną rolę w rozpoczętym okresie programowania UE. Pozwoli bowiem określić priorytetowe działania zmierzające do poprawy warunków życia na terenach wymagających szczególnego wsparcia.

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Obszar zdegradowany to przestrzeń, w której **koncentrują się zjawiska negatywne** (społeczne, gospodarcze, przestrzenne)⁴⁶ oraz problemy, które wpływają na pogorszenie jakości życia mieszkańców.

Zwracamy się do Państwa z prośbą o wskazanie właśnie takich obszarów na terenie Miasta Racibórz. Państwa głos jest niezwykle ważny – pozwoli wyznaczyć obszar wymagający interwencji oraz określić zakres działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji.

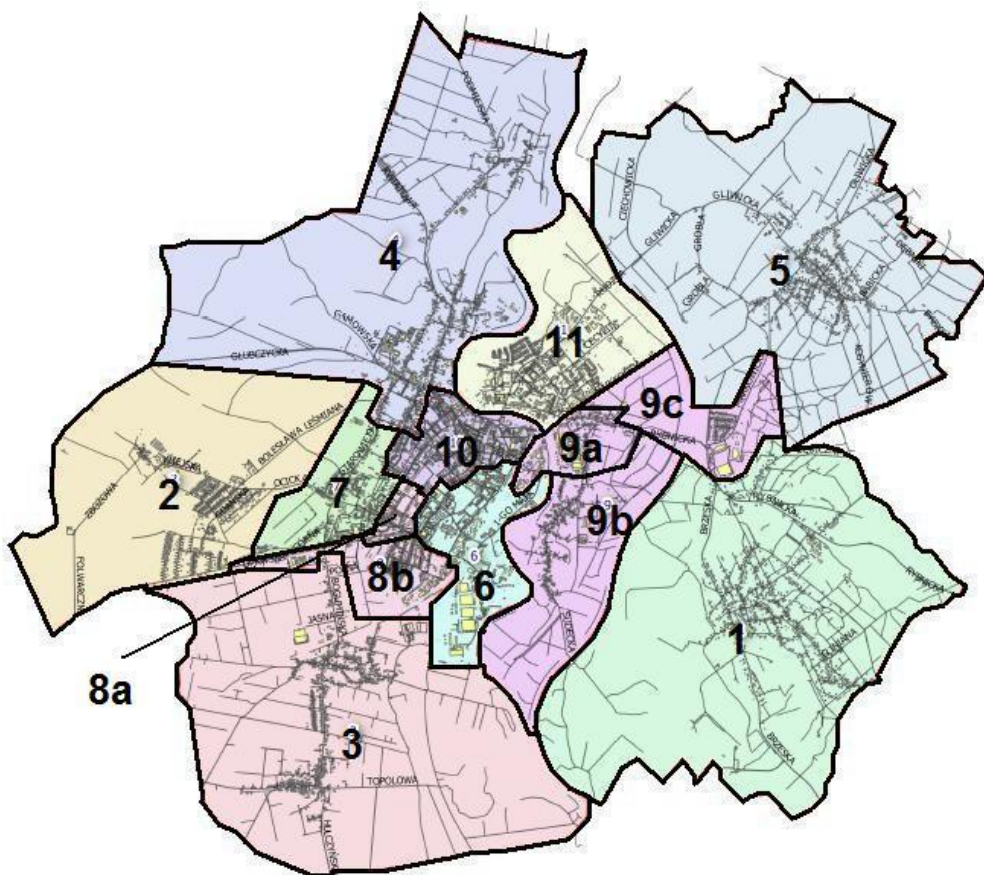
Ankieta ma charakter anonimowy i służy wyłącznie do celów opracowania „Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020”. Serdecznie dziękujemy za poświęcony czas i za włączenie się w tak ważny dla miasta proces.

Ankiety należy wypełnić do 4 listopada 2015 r. i przekazać w jeden z poniższych sposobów

- Wypełnić elektronicznie poprzez link zamieszczony na stronie www.raciborz.pl
- Dostarczyć do Biura Obsługi Interesanta w Urzędzie Miasta Racibórz, ul. Stefana Batorego 6, w godzinach pracy Urzędu
- Wysłać na adres: Urząd Miasta Racibórz, ul. Stefana Batorego 6, 47-400 Racibórz

⁴⁶ Zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 23 lipca 2015 (projekt) oraz „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”

1. Która z poniżej wskazanych stref miasta wymaga Pani/Pana zdaniem konieczności podjęcia działań rewitalizacyjnych ze względu na kumulację problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych (proszę wskazać 1 strefę)

- ☐ **Strefa 1: Brzezie** – zawarta w obszarze ulic: Brzeska, Pogrzebieńska, Wiśniowej, Dębiczna,
- ☐ **Strefa 2: Ocice** – zawarta w obszarze ulic: Ocicka, Górna, Dolna, Szczecińska
- ☐ **Strefa 3: Sudół/Studzienna** – zawarta w obszarze ulic: Bogumińska, Źródłana, Hulczyńska, Kręta, Czynu Społecznego
- ☐ **Strefa 4: Stara Wieś, Proszowice, Miedonia** - zawarta w obszarze ulic: Głubczycka, Cegielniana, Rzeczna, Podmiejska,
- ☐ **Strefa 5: Markowice** – zawarta w obszarze ulic: Markowicka, Olimpijczyka, Gliwicka, Kosynierów, Babicka,
- ☐ **Strefa 6: Łąkowa/Wandy/1-go Maja** – zawarta w obszarze ulic: Łąkowa, Warszawska, Kolejowa, Kościuszki, Bema
- ☐ **Strefa 7: Nowe Zagrody/Stara Wieś** – zawarta w obszarze ulic: Chetmańska, Źorska, Mysłowicka
- ☐ **Strefa 8a: Opawska** – zawarta w obszarze ulic: Katowicka, Plac Konstytucji 3-go Maja, Wyszyńskiego, Szcześliwa
- ☐ **Strefa 8b: Osiedle Polna-Pomnikowa** – zawarta w obszarze ulic: Polna, Pomnikowa, Kosmonautów, Skłodowskiej-Curie, Willlowa
- ☐ **Strefa 9a: Mała Plonia** – zawarta w obszarze ulic: Piaskowa, Szkolna, Srebrna, Chudoby
- ☐ **Strefa 9b: Duża Plonia** – zawarta w obszarze ulic: Adamczyka, Sudecka, Tarnowska, Łużycka
- ☐ **Strefa 9c: Obora** – zawarta w obszarze ulic: Czogały, Markowicka, Cieszyńska, Lasoty
- ☐ **Strefa 10: Centrum** – zawarta w obszarze ulic: Kossaka, Chopina, Kasprowicza, Klasztorna, Londzina, Ogrodowa, Rynek, Wojska Polskiego
- ☐ **Strefa 11: Ostróg** – zawarta w obszarze ulic: Bosacka, Goduli, Królewska, Siwonia, Cecylii, Lotnicza, Przejazdowa

2) Co Panią/Pana łączy ze wskazanym obszarem? (można wybrać więcej niż 1 odpowiedź)

- ☐ Jestem mieszkańcem
- ☐ Pracuję w tej strefie
- ☐ Prowadzę działalność gospodarczą
- ☐ Spędzam czas wolny
- ☐ Jestem zarządcą nieruchomości znajdującej się na wskazanym terenie
- ☐ Prowadzę lub zamierzam prowadzić na wskazanym obszarze działalność społeczną
- ☐ Jestem przedstawicielem organów władzy publicznej

3) Proszę ocenić problemy występujące w wybranej przez Panią/Pana strefie.

(1- mało istotny problem; 2 – raczej nieistotny problem, 3 - trudno powiedzieć, 4 – raczej istotny problem, 5 - bardzo istotny problem)

SFERA SPOŁECZNA					
	1	2	3	4	5
Ubóstwo					
Bezrobocie					
Patologie (alkoholizm i narkomania)					
Niepełnosprawność					
Brak poczucia bezpieczeństwa (przestępczość)					
Niski poziom wykształcenia					
Starzenie się społeczeństwa					
Migracja młodych mieszkańców					
Słaba aktywność społeczna mieszkańców					
Brak integracji społecznej					
Słaba i mało zachęcająca oferta kulturalna i rekreacyjna					

SFERA GOSPODARCZA					
	1	2	3	4	5
Niedostateczna ilość miejsc pracy					
Brak inwestorów					
Niedostateczne wsparcie dla małych przedsiębiorstw					
Słaba aktywność przedsiębiorcza mieszkańców					
Słaba kondycja przedsiębiorstw					
Brak dostępu do wykwalifikowanej kadry					
Brak dostępu do terenów inwestycyjnych					
Niski poziom współpracy naukowo - gospodarczej					

SFERA PRZESTRZENNO - TECHNICZNA					
	1	2	3	4	5
Niska estetyka przestrzeni publicznej					
Poziom skomunikowania zewnętrznego (miasto-inne ośrodki w regionie)					
Zły stan budynków mieszkalnych komunalnych					
Stan budynków mieszkalnych spółdzielczych i prywatnych					
Niedostateczna infrastruktura drogowa i komunikacyjna					
Niedostateczna ilość i stan terenów rekreacyjno – wypoczynkowych					
Dostęp do podstawowych mediów (kanalizacja, wodociągi, gaz sieciowy)					
Barriere architektoniczne dla osób niepełnosprawnych					
Zły stan budynków użyteczności publicznej					
Słabo zagospodarowane wolne przestrzenie publiczne					
Brak ciągów pieszo - rowerowych					

SFERA ŚRODOWISKOWA					
	1	2	3	4	5
Zanieczyszczone środowisko					
Zanieczyszczenie powietrza przez nieefektywne i stare systemy grzewcze					
Brak terenów zielonych					
Zły stan drzewostanu					
Słabe zabezpieczenie przed klęskami żywiołowymi					
Zły stan gleb					

4) Proszę wymienić/opisać jakie działania należy podjąć w celu minimalizacji wskazanych problemów oraz poprawy jakości życia w Raciborzu?

.....

.....

.....

.....

.....

Metryczka

1. Płeć:

- ☐ kobieta
☐ mężczyzna

2. Wiek:

- ☐ ≤ 18 lat
☐ 19 – 40 lat
☐ 41 – 60 lat
☐ ≥ 61

3. Wykształcenie:

- ☐ wyższe
☐ średnie i policealne
☐ zasadnicze zawodowe
☐ gimnazjalne
☐ podstawowe
☐ brak wykształcenia

4. Status zawodowy

- ☐ uczeń/student
☐ pracujący zawodowo
☐ prowadzący działalność gospodarczą
☐ bezrobotny
☐ emeryt/rencista

Załącznik 3. Mapa obszaru rewitalizacji

Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali co najmniej 1:5000